T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK HUKUKUNDA VADELİ(İLERİ) TARİHLİ ÇEK VE BUNUN HUKUKİ SONUÇLARI

Özlem NARHIN

Danışman
Doç. Dr. Ali Haydar YILDIRIM

İZMİR-2021

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Türk Hukukunda Vadeli(İleri) Tarihli Çek Ve Bunun Hukuki Sonuçları" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

…../...../2021

Özlem NARHIN

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türk Hukukunda Vadeli(İleri) Tarihli Çek Ve Bunun Hukuki Sonuçları

Özlem NARHIN

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Özel Hukuk Programı

Bu çalışmada amaç, ileri tarihli çek kavramını ve bu çekin Türk hukukunda doğurduğu sonuçları incelemektir.

Çek, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre görüldüğünde ödenecek bir kambiyo senedidir. Çek üzerine ödeme aracı olma niteliğini engelleyen herhangi bir kayıt yazıldığında, TTK gereği bu kayıtlar yazılmamış sayılır. Buna karşın uygulamada çek, ödeme aracı olarak kullanılmaktan ziyade kredi aracı olarak kullanılmaktadır. Çekler uygulamada genellikle ileri tarihli olarak düzenlendiği için buna kayıtsız kalamayan kanun koyucu 5941 sayılı Çek Kanunu ile 31.12.2021 tarihine kadar vadeli çeke olanak tanımıştır. Söz konusu Kanuna göre, çekin üzerindeki düzenleme tarihinden önce bu çeklerin bankaya ibrazı yasaklanmış böylece çeklerin tahsil edilebilmesinin önüne geçilmiştir.

Bu çalışmada, 5941 sayılı Çek Kanunu çekte vadeyi kabul ettiği için vadeli çek uygulamasının hukukumuzda; kabul yasağı, rehin cirosu, vadeden önce ödeme yasağı, ihtiyati haciz gibi pek çok konu üzerinde etkisi değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler yapılırken özellikle 6102 sayılı Türk TTK ve 5941 sayılı ÇekK bakımından ileri tarihli çekin Türk hukukunda doğurduğu sonuçlar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İleri Tarihli Çek, Kredi Aracı, Ödeme Aracı, Çek Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, İhtiyati Haciz.

ABSTRACT

Master's Thesis

Post Dated Check In Turkish Law and Its Legal Consequences

Özlem NARHIN

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Private Law

Private Law Program

The aim of this study is to examine the concept of post dated check and its consequences in Turkish law.

The check is a bill of exchange that payable at sight, according to the Turkish Commercial Code No: 6012. When any stipulation that prevents being a payment instrument is written on the check, these stipulation shall be disregarded as per the TCC. However, in practice, check is used as a credit instrument rather than being a payment instrument. As check is often issued as a post dated in practice, the legislator who could not remain indifferent to this, allowed post dated checks until 31.12.2021 with the Check Act (Act No: 5941). According to aforementioned law, presented of these checks to the bank is restrained before the date stated as the date of issue, as a result cashing of checks is prevented.

In the present study, since Check Act: 5941 provides the post dated check a possibility, practice of post dated check in our law were examined its effects on many issues such as acceptance prohibition, endorsement of pawn, prohibition of disbursement before the date stated as the date of issue, provisional attachment. While these issues are examined, especially in terms of TCC: 6102 and Check Act: 5941 are examined the consequences of the post date check in Turkish law.

Keywords: Post dated check, credit instrument, payment instrument, Check Law, Turkish Commercial Code, provisional attachment.

TÜRK HUKUKUNDA VADELİ(İLERİ) TARİHLİ ÇEK VE BUNUN HUKUKİ SONUÇLARI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii
YEMİN METNİ iii
ÖZET iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
KISALTMALAR x

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
İLERİ TARİHLİ ÇEK KAVRAMI VE TÜRK HUKUKUNDA TARİHSEL GELİŞİMİ

I. KAVRAMSAL OLARAK İLERİ TARİHLİ ÇEK VE ÖNGÖRÜLME NEDENLERİ 3
A. İleri Tarihli Çek Kavramı 3
1. Ön Açıklamalar 3
2. Çekte Düzenleme Tarihi Ve Bu Tarihin Taşıdığı Önem 6
a. Zorunlu Unsur Olarak Düzenleme Tarihi 6
b. Düzenleme Tarihinin Önemi 11
(1) Düzenleyenin Ehliyetinin Tespiti Açısından 11
(2) Temsil Açısından 12
(3) Düzenleyenin İflası Açısından 14
(4) Konkordato Açısından 15
(5) İbraz Sürelerinin Tespiti Açısından 17
(6) Zamanaşımı Süresinin Tespiti Açısından 19
(7) Çekten Cayma Süresinin Tespiti Açısından 19
B. İleri Tarihli Çekin Öngörülme Nedenleri 20

1. İleri Tarihli Çeklerin Kredi Vasıtası Olarak Kullanılabilmesi 21
2. Çekin Teminat Aracı Olarak Kullanılabilmesi 22
3. İbraz Sürelerinin Uzatılmasına Olanak Sağlaması 23
4. Diğer Kambiyo Senetlerine Göre Çekin Daha Güvenilir Olması 24
a. Düzenleyenin Yaptırımlara Tabi Olması 24
b. Muhatabın Banka Olması 24
C. İleri Tarihli Çekin Yerindeliği Sorunu 25
1. Doktrindeki Görüşler 25
a. İleri Tarihli Çeklerin Sistemden Çıkarılması Görüşü 25
b. İleri Tarihli Çeklerin Sisteme Dahil Olması Gerektiği Görüşü 26
2. Görüşlerin Değerlendirilmesi Ve Görüşümüz 27
II. İLERİ TARİHLİ ÇEKİN TÜRK HUKUKU'NDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ 30
A. 826 Sayılı, 6762 Sayılı ve 6102 Sayılı Ticaret Kanunlarındaki Durum 30
1. 826 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından 30
2. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından 31
3. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından 32
B. Özel Çek Mevzuatındaki Durum 33
1. 3167 Sayılı Çek Kanunu Açısından 33
2. 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından 37

İKİNCİ BÖLÜM
İLERİ TARİHLİ(VADELİ) ÇEKİN DOĞURDUĞU HUKUKİ SONUÇLAR

I. ÇEKİN KREDİ ARACI HALİNE GELMESİ 42
A. Ödeme Aracı ve Kredi Aracı Kavramları 42
1. Ödeme Aracı Kavramı 42
2. Kredi Aracı Kavramı 44
B. Çekin Kredi Aracı Olarak Kullanılmasının Doğurduğu Sonuçlar 46
II. ÇEKİN TEMİNAT AMACIYLA KULLANILMASINA İMKAN SAĞLAMASI 47
A. Teminat Kavramı 47

B. Çekin Teminat Amacıyla Kullanılmasının Doğurduğu Sonuçlar 48
III. VADEDEN ÖNCE BAŞVURUYA İLİŞKİN POLİÇE HÜKÜMLERİNİN UYGULAMA ALANI BULMASI 52
A. Vadeden Önce Başvuruya İlişkin TTK m.713 Hükmünün Tanıtılması 52
B. Vadeden Önce Başvurunun Şartları 53
1. Başvurunun Maddi Şartları 54
a. Muhatabın Kabulden Kaçınması 54
b. Muhatabın Aciz Duruma Düşmesi 54
c. Kabule Arzı Yasaklanmış Poliçenin Düzenleyeninin İflası 55
2. Başvurunun Şekli Şartları 56
C. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi 56
D. 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından Durumun Değerlendirilmesi 57
IV. ÇEKTE REHİN CİROSU YAPILMASININ OLANAKLI HALE GELMESİ 59
A. Rehin Cirosu Kavramı ve Türleri 60
1. Rehin Cirosu Kavramı ve Amacı 60
2. Rehin Cirosunun Türleri 62
a. Açık Rehin Cirosu 63
b. Gizli Rehin Cirosu 64
B. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi 65
C. 5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Durumun Değerlendirilmesi 69
V. VADEDEN ÖNCE ÖDEME YASAĞINA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN UYGULAMA ALANI BULMASI 71
A.Vadeden Önce Ödeme Yasağına İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümleri 72
B. Vadeden Önce Ödeme Yasağının Amacı 74
C. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi 75
D. 5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Durumun Değerlendirilmesi 76
VI. ÇEKİN ZİYAI VE İPTALİNDE İLAN SÜRELERİNİN BAŞLANGICINA ETKİSİ 79
A. Genel Olarak Çekin İptali Ve Bunun Prosedürü 79
B. İptal Açısından İlan Süresi Öngörülmesinin Nedenleri 81
C. İlan Süresinin Başlangıcı 83
1. 6102 Sayılı TTK Bakımından Hukuki Durum 83

2. 5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Hukuki Durum 84
VII. İHTİYATİ HACİZ BAKIMINDAN DOĞURDUĞU SONUÇLAR 86
A. İhtiyati Haciz Kavramı ve Önemi 86
B. Alacağın Muaccel Olup Olmadığına Göre İhtiyati Haciz İstenebilmesinin Şartları Ve İhtiyati Haciz Prosedürü 88
C. Üzerinde Yazılı Düzenleme Tarihinden Önce Çekin Düzenleyeni Hakkında İhtiyati Haciz İstenip İstenemeyeceği Sorunu 90
1. Doktrindeki Görüşler 90
2. Yargıtay'ın Görüşü 93
3. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz 96
VIII. KABUL YASAĞI VE İBRAZ SÜRELERİ BAKIMINDAN ETKİSİ 99
A. Kabul Yasağı 99
1. Yasal Düzenleme 99
2. Amacı ve Öngörülme Nedenleri 100
3. 5941 Sayılı Çek Kanunu Karşısında Kabul Yasağının Yerindeliği Sorunu 102
B. İbraz Sürelerine Etkisi 104
1. İbraz Süreleri 105
2. İbraz Sürelerinin Hukuki Niteliği 106
3. 5941 Sayılı Çek Kanunu Karşısında İbraz Sürelerinin Yerindeliği Sorunu 106
IX. ANAPARA FAİZİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 109
A. Anapara Faizine İlişkin TTK m. 675 Hükmünün Tanıtılması 109
B. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi 110
C.5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Durumun Değerlendirilmesi 111

SONUÇ 113
KAYNAKÇA 120

KISALTMALAR

AÜHHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	bent
Batider	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BAM	Bölge Adli Mahkemesi
bkz.	bakınız
C.	Cilt
CD.	Ceza Dairesi
CGK	Ceza Genel Kurulu
CYK	Cenevre Yeknesak Kuralları
ÇekK	5941 Sayılı Çek Kanunu
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	Dipnot
E.	Esas
E.T.	Erişim Tarihi
eÇekK	3167 Sayılı Çek Kanunu
eTTK	6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
gm.	Geçici Madde
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GSÜHFD	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.	Hukuk Dairesi
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
İstBD	İstanbul Barosu Dergisi
İsvBK	İsviçre Borçlar Kanunu
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İzBD	İzmir Barosu Dergisi
K.	Karar
KHÜHFD	Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
m.	madde
ManBD	Manisa Barosu Dergisi

MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
R.G.	Resmi Gazete
S.	Sayı
s.	sayfa
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
Terazi	Terazi Aylık Hukuk Dergisi
TMK	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	ve devamı
Y.	Yargıtay
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Türk Ticaret Kanununa göre çek nakit para yerine kullanılan bir ödeme aracı olarak kabul edilmekte iken bono ve poliçe temel amacı kredi temin etmek olan kambiyo senetlerini ifade etmektedir. Esasen Türk Ticaret Kanuna göre normal olan kredilendirilmiş bir borcun ödenmesini teminat altına almak için alacaklıya bono ya da poliçe vermektir. Buna karşın Türk hukuk uygulamasında çek ileri tarihli olarak düzenlenmek suretiyle ticari hayatın vazgeçilmez bir unsuru olarak kredi aracı olarak kullanılmaktadır. İleri tarihli çek, gerçekte düzenlendiği günden daha ileri bir tarihi taşıyan, gerçeğe aykırı düzenleme tarihine sahip olan çekleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Doktrinde ileri tarihli çek teriminin yanı sıra sonraki tarihli çek, muahhar tarihli çek, postdate çek, vadeli çek, nominal tarihli çek ve önceki tarihli çek terimleri de kullanılmaktadır. Ancak biz çalışmamızda ileri tarihli(vadeli) çek terimini kullanacağız.

Önemle belirtmek gerekir ki kredi sağlaması amacıyla düzenlenip kullanılan ileri tarihli çekler ülke ekonomisi ve piyasasının baş aktörlerden biri olmalarının yanı sıra ticari hayatta da kullanımları öyle yaygın bir hal almıştır ki bu çekler tacirlerin en sık başvurduğu ödeme şekli haline gelmiştir. Zira Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezinin raporuna göre yalnızca 2020 yılında bankalara 456.000 düzenleyene ait 13,9 milyon adet çek ibraz edilmiştir. Bu çeklerin bedeli ise 976 milyar Türk Lirasıdır[1].

TTK'ya göre çek her ne kadar ödeme aracı olarak sayılsa da çekin amacının dışında kredi aracı olarak kullanılması kanun koyucuyu uygulamayı kanunlaştırmak zorunda bırakmıştır. Nitekim 5941 sayılı Çek Kanunu tam da böyle bir ihtiyacın ürünüdür. Çek Kanununda hüküm altına alınan gm.3/5 düzenlemesi neticesinde artık çekin bir ödeme aracı niteliği taşıdığını söylemek mümkün değildir. Zira anılan geçici madde düzenlemesi ile birlikte üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar çekin muhatap bankaya ibraz edilebilmesi yasaklanmış olup çekin kredi aracı olarak kullanılmasına kanunen imkan tanınmıştır. Buna karşın TTK hükümlerinde halen daha çekin ödeme aracı olduğunun kabul olması sonucunda kanunlar arasında meydana gelen uyumsuzluk doktrinde pek çok tartışmayı da beraberinde getirmiştir.

[1] (https://verisistemi.tbb.org.tr/index.php?/tbb/report_rm, E.T., 30.06.2021).

Bu durum hukuki güvenlik ilkesiyle bağdaşmadığı gibi bono ve poliçe gibi temelde kredi aracı olan kambiyo senetleri ile çek arasında eşitsizliğe neden olmaktadır.

Bu sebeple de tez çalışmamız kapsamında ileri tarihli çek uygulamasının Türk hukuk sisteminde gelişimine ve doğurduğu sonuçlara ayrıntılarıyla değinilmeye çalışılacaktır. Dolayısıyla tez çalışmamızın temelini ileri tarihli çek kavramı ve bu çekin Türk hukukunda yarattığı sorunlar oluşturmaktadır.

Yukarıda belirtilen temel esaslar dikkate alınarak hazırlanan bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde ilk olarak, ileri tarihli çek kavramı, çekin düzenlenme tarihi ve bu tarihin taşıdığı önem değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler yapılırken çekteki düzenleme tarihinin önemi alt başlıklar halinde ehliyet, temsil, düzenleyenin iflası, konkordato, ibraz süreleri, zamanaşımı ve cayma süresinin tespiti açısından alt başlıklar halinde anlatılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde ikinci olarak ileri tarihli çekin öngörülme nedenleri değerlendirilmiştir. Üçüncü olarak, ileri tarihli çekin yerindeliği sorunu doktrindeki görüşler ve kendi görüşümüz çerçevesinde değerlendirilmiştir. Son olarak ise ileri tarihli çekin Türk Hukuku'ndaki tarihsel gelişimi geçmişten günümüze yürürlüğe girmiş olan Ticaret Kanunları ve özel Çek Kanunları çerçevesinde açıklanmış bu açıklamalar gerçekleştirilirken Çek Kanunlarında ileri tarihli çekler bakımından önem taşıyan değişiklikler de değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise ileri tarihli çekin doğurduğu hukuki sonuçlara ayrıntılarıyla değinilmiş ve bu sorunlar ayrı alt başlıklar şeklinde incelenmiştir. Bu hukuki sonuçlar özellikle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5941 sayılı Çek Kanunundaki hükümler bakımından incelenerek ileri tarihli çekin doğurduğu hukuki sonuçlara ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur.

Tez çalışmamızın sonuç bölümünde ise ileri tarihli çekin ortaya çıkardığı hukuki sonuçlarla ilgili vardığımız hukuki değerlendirmelere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
İLERİ TARİHLİ ÇEK KAVRAMI VE TÜRK HUKUKUNDA TARİHSEL GELİŞİMİ

I. KAVRAMSAL OLARAK İLERİ TARİHLİ ÇEK VE ÖNGÖRÜLME NEDENLERİ

A. İleri Tarihli Çek Kavramı

1. Ön Açıklamalar

TTK m.780/1-a bendi uyarınca, çekin hukuken geçerli olabilmesi için muhtevasında düzenleme tarihini bulundurması gerekmektedir. Çekte, düzenleme tarihinin bulunması, zorunlu geçerlilik unsurlarındandır ve düzenleme tarihi bulunmayan bir senet çek sayılmamaktadır[2].

Çekin geçerli olabilmesi için, düzenleme tarihini içermesi yeterli olup mutlaka gerçeğe uygun olması şartı aranmamaktadır[3]. Ayrıca, düzenleme tarihinin gerçeğe uygun olmaması çekin geçerliliğini etkilememektedir. Bu sayede; çekin düzenleme tarihi düzenleyen ve lehtarın irade anlaşmasına bağlı olarak senet üzerinde tayin edilmekte, düzenleyen çek tanzim ederken gerçek tarihten daha ileri bir tarih yazabileceği gibi (post dated) daha geri bir tarih (ante dated) de yazabilme hakkına haiz olmaktadır[4]. Başka bir ifade ile düzenleyen, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihini ister gerçeğe uygun, isterse gerçeğe aykırı olarak geçmişe yahut geleceğe ait bir tarih olarak belirleyebilmektedir[5]. Uygulamada ise daha çok çekin

[2] Mehmet Bahtiyar, **"İleri Tarihli Çekten Doğan Hukuki Ve Cezai Sorumluluk"**, **Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, (Makaleler I), s. 44; Edip Şimşek, **Ticari Senetler**, Ankara, 1989, s. 178; Düzenleme tarihinin çekin geçerlilik koşulu olduğuna ilişkin bkz. Ali Ayli ve Didem Yardımcıoğlu, "Çekte Düzenleme Tarihi Ve Önemi", **DEÜHFD**, Cilt: 16, Özel Sayı, 2014, s. 3207.

[3] Bahtiyar, Makaleler I, s. 44; Duygu Demirel, "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çekler Ve Hukuki Sonuçları", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 99, 2014, s. 17; Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 9. Bası, Dora Yayınları, Bursa, 2010, s. 185; Abuzer Kendigelen, **Çek Hukuku**, 5. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, (Çek), s. 262.

[4] Kendigelen, Çek, s. 262-268: Yazar bu durumu şu şekilde ifade etmektedir. TTK m.795/II'ye göre çek üzerinde yazılı düzenlenme tarihi keşide gününden sonraki bir tarih olabileceği gibi önceki bir tarih de olabilir. Gerçeği yansıtmayan keşide tarihi TTK hükümlerine göre yazılmamış sayılırken sonraki tarihli özel kanun olan 5941 sayılı ÇekK'a göre ise düzenleyen ile lehtar arasındaki vade anlaşmasına geçerlilik tanınmış olmaktadır.

[5] Bahtiyar, Makaleler I, s. 44; Demirel, s. 17; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3213.

üzerindeki düzenleme tarihi gerçek düzenleme tarihinden daha ileri bir tarih gösterilmek suretiyle tanzim edilmektedir[6].

İleri tarihli çek, gerçekte düzenlendiği günden daha ileri bir tarihi taşıyan, gerçeğe aykırı düzenleme tarihine sahip olan çekleri ifade etmek için kullanılmaktadır[7]. Başka deyişle düzenleme tarihi gerçek düzenlenme tarihine göre ileri tarihli olan çeklere post-date (ileri tarihli) çek denir [8,9]. Bir örnekle açıklamak gerekirse, düzenleyeni (K), lehtarı (L) olan ve gerçekte 17.04.2020 tarihinde düzenlenmiş bulunan çekin, düzenleme tarihi kısmına 01.06.2020 tarihi yazılırsa, ”ileri tarihli çek“ söz konusu olur. Uygulamada, ileri tarihli çek düzenlemek amacıyla, gerçek düzenleme tarihinin yanına ikinci bir ”vade günü“ veya senedin üzerine ”…tarihinde geçerli olacaktır”, “vade tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilemez” şeklinde kayıtlar düşülebilmektedir [10]. Bu şekilde düzenlenen çekler normal çek olup, tarihin gerçeği yansıtmamasının çekin geçerliliğine herhangi bir etkisi bulunmamakta, 5941 sayılı ÇekK hükümleri saklı kalmak kaydıyla TTKm.795/II hükmüne göre yalnızca çek üzerindeki ileri keşide tarihi yazılmamış sayılmaktadır[11,12].

---

[6] Geçmişten beri çekin ülkemizde kredi aracı olarak kullanıldığına ve bu sebeple de ileri tarihli çek kullanımının çok yaygın olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. Kendigelen, Çek, ss. 262-263.

[7] Seza Reisoğlu, **Çek Hukuku**, Ankara, 2011, (2011), ss. 144-145; Celal Göle, **Çek Hukuku**, Ankara, 1989, (Çek), s. 70-73; Kendigelen, **(Çek)**, s. 262; Hüseyin Cem Çöl, “İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar”, **AÜHFD**, Cilt: 53, Sayı: 1, 2014, s.196; Demirel, s. 14-16; Mahmut Güler, “ Sonraki Tarihli Çekler Ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, **TBB Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, 1990, s. 171; Bahtiyar, Makale I, s. 44.

[8] Ünal Tekinalp, “İleri Keşide (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri”, **Prof. Dr. Aysel Çelikel’e Armağan**, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1999-2000, (Armağan), s. 925; Haluk Tandoğan, “Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardığı Sorunlar”, **Batider**, Cilt: XI, Sayı: 2, 1981, s. 67.

[9] Uygulamada vadeli çek olarak adlandırılan ileri tarihli çekler için doktrinde kimi yazarlar Fransız hukukundaki kullanımı tercih ederek sonraki tarihli çek terimini kullanırken; bir kısmı ise Alman ekolünü örnek alarak önceki tarihli çek terimini kullanmayı tercih etmişlerdir. Tandoğan ve Karayalçın önceki tarihli çek teriminin kullanılmasının yanıltıcı olabileceğini belirterek sonraki tarihli çek terimini kullanmayı uygun görürken Kalpsüz Alman hukukundaki önceki tarihli çek terimini kullanmayı tercih etmiştir. Sonraki tarihli çek kullanımı için bkz. Tandoğan, s. 67 vd; Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku III**, 4. Baskı, Ankara, 1970, (1970), s. 279; önceki tarihli çek terimi için bkz. Turgut Kalpsüz, Faruk Erem ve Gürkan Çelebican, **İktisadi ve Hukuki Yönden Çek**, 2. Basım, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, Mayıs, 1974, s. 64.

[10] Çöl, s. 195.

[11] Bu hususta bkz. I.A.2.

[12] Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 5.3.1990 tarih ve 1990/7-33 E. ve 1990/50 K. Sayılı ilamında açıklandığı üzere,” …yanda bulunan 29.1.1993 tarihinin tanzim tarihi, çekin üst kısmında yer alan 30.06.1993 tarihinin ise sonraki tarih olması sebebiyle vade olarak gösterildiğinin kabulü zorunlu bulunmasına; (6762 sayılı) TTK’nın 707. Md. Sinin 1. Fıkrasında Çek görüldüğünde ödenir; buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. denilmesine göre, çeklerde vade tarihi geçersiz olup imza yanındaki tanzim tarihi olan 29.01.1993 tarihine göre yasal ibraz süresi geçtikten sonra

İleri tarihe haiz çekleri nitelendirmek için ‘ileri tarihli çek’ kavramı yanında öğretide birçok farklı kavram kullanılmıştır. Bunlar; 'sonraki tarihli çek'[13], 'muahhar tarihli çek'[14], 'postdate çek'[15],'vadeli çek'[16], 'nominal tarihli çek'[17] ve 'önceki tarihli çek' [18] şeklindedir. Ancak öğretide farklı terimlerin kullanımının tercih ediliyor olması anlamsal bir farklılıklardan dolayı değil bakış açılarının birbirinden farklı olmasından kaynaklanmaktadır [19]. Bu tartışmaların detayına girmeksizin bu tez çalışmasını hazırlarken, 'ileri tarihli çek (vadeli çek)' terimini kullanmayı tercih ettiğimizi belirtmek isteriz.

Düzenleyen ile lehtarın çek üzerindeki tarihi ileri bir tarih olarak belirleyebilmesi, öğretide centilmenlik anlaşması olarak kabul görmüştür [20]. Centilmenlik anlaşması düzenleyen ile lehtar arasındaki borç ilişkisini bir nevi kredilendirmekte, iki taraftan birinin sözleşmedeki borcu ifa etmemesine karşılık bir diğerinin kendisini koruma altına almasına imkan yaratmaktadırlar[21]. Örnek vermek gerekirse, çeki düzenleyen ile lehtar aralarında satış sözleşmesi imzalarlar; ancak malların teslimi sözleşmeye göre hemen değil üç ay sonra teslim olunacaktır. Bu durumda düzenleyen, lehtarın malları teslim etmeme ihtimaline karşın çeki ileri tarihli olarak düzenleyerek kendisini koruma altına almak isteyecektir. Hamile ise

---

6.7.1993 tarihinde ibraz edilen dava konusu çek nedeniyle 3167 sayılı yasanın 16/1 maddesinde yazılı suç oluşmadığı gibi” denilmektedir.” (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 05.05.2020).

[13] Tandoğan, s. 67; Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997, (1997), s. 1054; Güler, s. 171.

[14] Nihat Bartu,"Muahhar Tarihli Çekler ve Çek Karşılıkları", **İstBD**, Cilt: XXIV, Sayı: 9, Eylül, 1950, s. 524 vd.

[15] Reha Poroy ve Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 23. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, ss. 324-325.

[16] Bkz. Göle, Çek, s. 74. Eserinde vadeli çek terimini çekin ödeme aracı olarak kullanılması ilkesine göre şekillenen TTK hükümleriyle çeliştiğini bu yönüyle çeke kredi fonksiyonunun yüklenmiş olduğunu ve her ne kadar uygulama çekin kredi fonksiyonunu kabul etmiş olsa da bu hususun kanun ruhuna ve sistematiğine aykırı bir durum oluşturduğunu söylemektedir.

[17]Hayri Domaniç, **Karşılıksız Çek(Yargıtay Kararları ve Dünya Mevzuatından Örnekler Eleştiri ve Temenniler**, İstanbul, 1983, (Karşılıksız Çek), s. 18.

[18] Kalpsüz,(Erem/Çelebican), s. 64.

[19] Çöl, s. 196.

[20] Centilmenlik anlaşmasına yönelik açıklamalar için bkz. Muharrem Gençtürk, “Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: 1-2, 2011, s. 122; Tandoğan, s. 73; Şükrü Yıldız, “5941 Sayılı (Yeni) Çek Kanunu’nun Çek Hukukuna Etkileri”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 18, 2010, s. 80-81; Seza Reisoğlu, “Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar”, **TBB Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Değerlendirmesi Toplantısında Yapılan Sunum**, 29.12.2009, (Sunum), s. 9; Reha Poroy, “Fransız Çek Hukukunda Son Gelişmeler”, **Batider**, Cilt: XI, Sayı: 2, 1981, (Batider), s. 14, dn. 4.

[21] Demirel, s. 17; Tandoğan, s. 68 ; Centilmenlik anlaşması TTK bakımından hamil lehine iken Çek Kanunu geçici madde düzenlemesi ile birlikte düzenleyeni koruyu bir hal aldığına ilişkin açıklamalar için Yıldız, ss. 81-82.

çekin karşılıksız çıkma ihtimaline karşı kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapma imkanı tanınacaktır. Böylece ticari ilişkilerde esneklik sağlanacak ve bu ilişkilerin çıkmaza sokulması önlenerek hukuki uyuşmazlıklar bir nebze olsun engellenecektir[22]. Aynı zamanda tarafların alacak borç ilişkilerini ispat edebilmesi kolaylaşacaktır ve de bu sayede kişiler daha rahat iş yapabilme olanağına sahip olacaktır.

İleri tarihli çek düzenlemesi kaynağını esasen Cenevre Yeknesak Kurallarından almaktadır[23]. Türk Ticaret Kanunu CYK ile uyumlu olarak ileri keşide tarihli çeklere geçerlilik tanımış, ancak 5941 sayılı Çek Kanunu hükümleri ayrık kalmak kaydıyla, TTK m.795/2 hükmüne göre kanun yetkili hamile vadeden önce bankaya başvurarak karşılık çek hesabında bulunuyorsa çekin karşılığını alabilme imkanı getirmiştir[24].

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda ileri tarihli çekin düzenlenebilmesi yalnızca bir şekilde olduğunu söylemek mümkündür. Zira tarafların aralarında anlaşması suretiyle çekin üzerine tedavüle çıkarıldığı tarihten daha ileri bir tarih yazıldığında artık bu çek doğurduğu sonuçlar bakımından gerçek düzenleme tarihli çeklerden ayrılmakta ve kendisine ileri tarihli çek denilmektedir.

2. Çekte Düzenleme Tarihi Ve Bu Tarihin Taşıdığı Önem

a. Zorunlu Unsur Olarak Düzenleme Tarihi

Çekin hukuken geçerli olabilmesi için gerekli olan kayıtlar TTK m.780-781 hükümleri ile düzenlenmiştir. Bu kayıtlardan bir kısmı mutlak zorunlu nitelikte olup diğer bir kısmı ise alternatif zorunlu niteliğe sahiptir. Çek, zorunlu kayıtlardan birini veya birkaçını içermediği takdirde çekin hukuken geçerli olduğundan söz edilemez. Çalışmamız kapsamında açıklama yapılacak mutlak zorunlu şekil şartı düzenleme

---

[22] Tandoğan, s. 68; Mehmet Bahtiyar, "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", **KHÜHFD**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2013, (İleri Tarihli Çek), s. 51; Demirel, s. 17; Kendigelen, Çek, s. 269 vd.

[23] Cenevre Yeknesak Kuralları çalışmamızda CYK şeklinde kısaltılarak kullanılacaktır.

[24] CYK sistemine uyumlu olarak TTK m.707 ileri keşide tarihli çekleri kabul etmiş, onları geçersiz saymamış, düzenleyen ile hamil arasındaki centilmenlik anlaşmasına saygı göstermiştir. Ancak ileri tarihli düzenleme tarihinden önce çekin muhatap bankaya ibraz edilmesine olanak tanınmıştır. Reisoğlu, Sunum, s. 9.

tarihi olduğu için açıklama yapılırken bu doğrultuda değerlendirmelerde bulunulacaktır.

TTK m.780/1-e bendi gereği çekte düzenleme tarihinin açık bir şekilde belirtilmesi mutlak zorunludur. Nitekim düzenleme tarihi gösterilmemiş bir çek geçerli bir çek değildir[25]. Düzenleme tarihini içermeyen bir çek, nama veya emre yazılı olduğu takdirde, TBK m.555 gereği adi havale sayılırken; hamiline yazılı bir çek havale alıcısını içermediği için adi havale olarak nitelendirilemeyecek bu sebeple de yazılı delil başlangıcı sayılacaktır[26].

Düzenleme tarihinin çekin neresine yazılması gerekliliği hususu esasen Türk Ticaret Kanununda ya da 5941 sayılı Çek Kanununda belirtilmemiştir. Bu sebeple düzenleme tarihinin çekin üst köşesinde ya da düzenleyenin imzasının yanında yer almasının teknik anlamda bir önemi bulunmamaktadır. Bununla birlikte düzenleme tarihinin mutlaka çekin ön yüzüne yazılması gerekmektedir[27]. Alonja, senedin

---

[25] Poroy/Tekinalp, s. 317; Hasan Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, (2009), s. 198; Hasan Pulaşlı, **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, (2019), s. 318; Fırat Öztan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 21. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, (2017), s. 230; Kendigelen, Çek, s. 106; Muzaffer Soydemir, **Çekte Vade Sorunu**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 17; Seza Reisoğlu, **Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek**, 2. Baskı, Ankara, 1998, (1998), s. 36; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3209; Bilgili/Demirkapı, 2010, s. 153; Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 48; Demirel, s. 15; Öztan, 1997, s. 1052.

[26] Ayli/Yardımcıoğu, s. 3209; düzenleme tarihi bulunmayan bir çekin duruma göre alelade havale niteliği taşıdığına ilişkin bkz. Öztan, 1997, ss. 1051-1052; Kendigelen, Çek, s. 115.
Ancak doktrinin aksine, Yargıtay düzenleme tarihi bulunmayan çeklere ilişkin vermiş olduğu kararlarda üzerinde düzenleme tarihi bulunmayan çeklerin emre, nama ya da hamiline olup olmadığına ilişkin değerlendirmede bulunmamaktadır. Dolayısıyla da düzenleme tarihi bulunmayan çeklerde TBK m.555 adi havale hükmünün uygulama alanı bulması durumunu değerlendirmeden Düzenleme tarihi içermeyen çeki emre, nama ya da hamiline olup olmadığına bakmaksızın yazı delil başlangıcı olduğuna ilişkin verdiği karar için bkz. Y.13.HD.25.06.2013, E.2013/11388, K.2013/17464 sayılı kararı için bkz. Kendigelen, Çek, s. 115: Yargıtay ilgili kararında, "*Davacı, çekte bulunması gereken zorunlu unsurlardan olan keşide tarihinin yer almaması sebebiyle yazılı delil başlangıcı niteliği taşıyan ve imzaları inkar edilmeyen çekleri, yanlar arasında kurulduğu iddia olunan ödünç ilişkisinin kanıtı olarak göstermektedir. Yazılı delil başlangıcı bulunması halinde yanlar arasındaki akdi ilişkinin varlığının tanık dahil her türlü delil kanıtlanması mümkündür."* Şeklinde hüküm kurmuştur. (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 30.03.2021) Yargıtay'ın ilgili kararında da görülmektedir ki, Yargıtay düzenleme tarihi bulunmayan çeklere ilişkin vermiş olduğu kararlarda çekin TBK m.555 gereği adi havale olup olmadığına ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunmaksızın bu çekleri yazılı delil başlangıcı saymıştır. Halbuki bu çeklere, niteliğine göre öncelikle TBK m.555 hükmünün uygulanabilip uygulanamayacağına ilişkin değerlendirme yaptıktan sonra yazılı delil başlangıcı olduğuna ilişkin hükmün uygulama alanı bulması gerekmektedir. Bu açıdan Yargıtay'ın adi havale hükümlerine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadan düzenleme tarihi bulunmayan çekleri yazılı delil başlangıcı saymasına ilişkin vermiş olduğu kararlara katılma olanağı bulunmamaktadır. Zira TTK'nda hüküm bulunmadığında öncelikle TMK ve TBK hükümlerine bakmak ve eğer uygulanabilecek hükümler var ise bunları kıyasen uygulamak gerekmektedir.

[27] Ayli/Yardımcıoğlu, s.3211; Kendigelen, Çek, s.111.

arkasına ya da senetten bağımsız yapılan bir anlaşmaya yazılan düzenleme tarihinin çekin geçerliliğine etkisi bulunmamakta olup bu senetlerin ön yüzünde düzenleme tarihi bulunmadığı takdirde senet çek vasfını taşımamaktadır[28].

Düzenleme tarihi sadece rakamla gösterilebileceği gibi sadece yazıyla veya hem yazı hem rakamla da gösterilebilmektedir[29]. Bununla birlikte düzenleme tarihinin mümkün ve farklı anlamlar çıkarılmayacak şekilde açık olması gerekmektedir[30]. Bu anlamda herkes hangi yüzyılda yaşandığını bildiği için yılın kısaltılarak yazılmasını -yani 30.03.21 şeklinde gösterilen düzenleme tarihini- geçerli kabul etmek gerekir[31]. Aksini düşünmenin aşırı şekilcilik olduğu ve hamil aleyhine sonuçlar ortaya çıkaracağı muhakkaktır. Yine açıkça belli ve mümkün bir tarih olmak şartıyla bazı durumlarda gün ve ayın yer değiştirilerek yazıldığına (31.03.2021 yerine 03.31.2021) da şahit olunmaktadır. Bu durumda da çekin geçerli olduğunu kabul etmek gerekmektedir[32].

Buna karşın bazı hallerde çekin düzenleme tarihinin takvimde bulunmayan bir tarih ile gösterildiği de görülebilmektedir. Yargıtay önceki kararlarında şubat ayı dışında kalan ve 30 gün çeken aylarda (haziran, eylül gibi) düzenleme günü olarak '31' yazılması durumunda çekin imkansız bir tarihe göre düzenlendiğine değil o ayın son gününe tekabül eden günde düzenlendiğine ilişkin karar vermiştir. Yani 30 çeken nisan ayı için 31.04.2021 tarihi yazıldığı takdirde bu tarihten 30.04.2021 tarihinin anlaşılması gerektiğini kabul etmiştir. Burada Yargıtay ve öğreti arasında görüş birliği bulunmaktadır[33].

---

[28] Talih Uyar, "İcra Hukukunda Bono'nun (Emre Muharrer Senet'in Geçerlilik Koşulları", **TBB Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 71, 2008, (İcra Hukukunda Bono), ss. 306-307; aynı yönde Yargıtay kararı için bkz. Y.12.HD, 17.11.2014, E.2014/20750, K.2014/27269:
"Somut olayda, takibe dayanak bonoda, düzenlenme tarihinin senet metni içerisinde yazılı olmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, alacaklı tarafından düzenlenme tarihi olduğu iddia edilen "27/10/2010" tarihinin ise, alonj olarak da kabul edilemeyen senet koçanı üzerinde bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla anılan tarihin, senet metni dışında yer alması nedeniyle tanzim tarihi olarak kabulü mümkün değildir." (E.T. 30.03.2021, Kazancı İçtihat Bankası).

[29] Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3210; Kendigelen, Çek, s. 108; Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 49.

[30] Öztan, 1997, s. 1052.

[31] Öztan, 1997, s. 1052; Kendigelen, Çek, s. 108; aksi yönde görüş için bkz. Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3210.

[32] Pulaşlı, 2009, s. 199; Pulaşlı, 2019, s. 319; Kendigelen, Çek, s. 108; Öztan, 1997, s. 1053.

[33] Y.12.HD., 05.11.2001, E. 2001/16461, K. 2001/17872, sayılı kararı için bkz. Reisoğlu, 2011, s. 65, dn. 97; Yine Yargıtay başka bir kararında 31.04.2017 düzenleme tarihli çekin geçerli addederek karşılıksız çek düzenleyen kişi hakkında mahkumiyet hükmü kurmuştur. İlgili karar için bkz. Y.19. CD., 17.03.2021, E.2020/877, K.2021/3182. (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 30.06.2021).

Buna karşın Yargıtay bir süre şubat ayında 30 ve 31 günlü çek düzenlenmesinin imkansız bir tarih olduğunu belirtilerek bu çeklerin geçersiz olduğuna karar vermiştir[34]. Sonrasında ise Yargıtay bu sert tutumunu yumuşatarak ay ayırt etmeksizin, tanzim edilen çeklerin üzerine 31. güne kadar bir tarih yazılması durumunda böyle bir gün takvimde olmasa dahi bu çekin geçerli olduğuna ve bu çekin o ayın son gününde düzenlendiğinin kabul edilmesine ilişkin kararlar vermiştir[35].

YHGK., 21.06.2000, E.2000/12-1011, K.2000/1076 sayılı kararı şu şekildedir:

> *Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 28.12.1999 gün ve 16745-17482 sayılı ilamı ile; "... takip dayanağı bonolarda tanzim tarihinin 30.2.1997 olarak yazılı olması nedeniyle gerçeği yansıtmadığı ve bunun TTK.nun 688/6. maddesine aykırı bulunduğundan bahisle takibin iptal edildiği görülmektedir. Tanzim tarihinin 30.2.1997 olarak yazılmış olması halinde bu durumun belgenin bono olma özelliğini ortadan kaldıracağını kabul etmek aşırı bir şekilcilik olup, hakkın zayiine neden olur. Her ne kadar Şubat ayının 30. günü söz konusu olamaz ise de, tanzim tarihinin bu şekilde gösterildiği hallerde bunun yanılgıdan kaynaklandığının ve bu eksikliğin bononun niteliğini etkilemediğinin ve tanzim tarihinin Şubat ayının son günü olarak yazıldığının kabulü gerekir. O halde borçlunun esasla ilgili itirazlarının incelenip hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir..." gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir…Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu`nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır*[36].

Kanaatimizce de diğer aylarda 31 gün bulunabildiği için sırf şubat ayının en fazla 29 gün çekmesini gerekçe göstererek çekin üzerindeki tarihi imkansız düzenleme tarihi olarak görüp geçersiz saymak kanun koyucunun amaçları ile bağdaşmamakta ve aşırı şekilciliğe yol açmaktadır. Zira bu durumu kabul etmek kötü

---

[34] Y.10.CD.,24.11.1992, E.1992/10875, K.1992/12175 tarihli kararı, (Kazancı İçtihat Bankası E.T.30.03.2021).

[35] Y.CGK. 21.12.2004 tarih, E.2004/10-200,K.2004/218 tarihli kararı; *"İncelenen olayda, gerek sanık gerekse müdahilin keşide ve ibraz tarihlerine itiraz etmedikleri ve çekin süresi içinde 28.02.2002 günü ibraz edildiği de dikkate alındığında, yanılgı sonucu keşide tarihi 31.02.2002 olarak gösterilmiş bulunan çekin 28.02.2002 tarihinde keşide edilmiş sayılması gerekmektedir. Buna göre, suça konu belgenin aranan öğelerin tümünü içermesi nedeniyle çek niteliğinde olduğu belirlenmiştir. O halde, sanığın karşılıksız çek keşide etmek eyleminin 3167 sayılı Yasanın 16/I madde ve fıkrasında yazılı suçu oluşturduğunu kabul eden Yerel Mahkeme uygulaması bu yönüyle isabetli bulunduğundan, Yargıtay C.Başsavcılığının aynı doğrultudaki itirazının kabulü ile Özel Daire bozma kararının kaldırılmasına karar verilmelidir."* (Kazancı İçtihat Bankası E.T.30.03.2021).

[36] Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 30.03.2021.

niyetli düzenleyeni çek hamiline göre üstün konuma getirmek niteliğinde olacaktır. Bu sebeple de Yargıtay'ın görüşüne katılıyoruz[37]. Bununla birlikte takvimde bulunması hiçbir ay için mümkün olmayan "32", "33" ve devam günlerin düzenleme tarihi olarak yazılması halinde hukuken geçerli bir çekten söz edilemeyeceğini de ayrıca belirtmek isteriz[38].

Düzenleme tarihi konusunda karışıklığa yol açabilecek başka bir konu ise çek üzerinde birden fazla ve birbirinden farklı düzenleme tarihinin bulunması halidir. Çek üzerine birden çok düzenleme tarihi yazılması kural olarak çekin çek vasfını kazanmasını engellemekle birlikte bu durum kötü niyetli çek düzenleyicisinin lehine bir durum oluşturacağından öğretideki genel görüş bu çeklerin geçerli olduğu kanaatindedir[39]. Nitekim genel görüş uyarınca Yargıtay da ileri tarihli olarak yazılan ikinci tarihi vade olarak nitelendirerek TTK m.795/2 gereği bu ikinci tarihi yazılmamış saymakta ve önceki tarihi gerçek düzenleme tarihi kabul etmektedir[40].

[37] Aynı yönde Pulaşlı, 2009, s. 199; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3211; Pulaşlı, 2019, s. 318; Mehmet Bahtiyar, **"Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi Ve İmkansızlığı", Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, (Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi), ss. 246-247; Bilgili/Demirkapı, 2010, s. 154; aksi yönde görüş için bkz. Öztan, 1997, s. 1053.

[38] Öztan, 1997, s. 1053; Kendigelen, Çek, s. 111; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3211; Reisoğlu, 2011, s. 65.

[39] Aynı yönde bkz. Kendigelen, Çek, s. 112; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3212; Pulaşlı, 2019, s. 319 ; aksi yönde görüş için bkz. Bilgili/Demirkapı, 2010, s. 153; Kalpsüz(Çelebican/Erem), s. 64; Reisoğlu, **(2011)**, s. 66'da Yargıtay'ın iki keşide tarihi varsa ilk keşide tarihi esas alınmalıdır şeklindeki görüşünün hiçbir yasal dayanağı bulunmadığını ifade etmektedir; Öztan, 1997, s. 1052: Öztan ise görüşünü şu şekilde ifade etmektedir: Çek üzerinde birden fazla ve birbirinden farklı tarihler bulunduğu takdirde bu senedin çek olma vasfı olmadığını çekte tek düzenleme tarihi bulunması zorunluluğunun ise işin mahiyetinden kaynaklandığını ifade etmektedir. Kanaatimizce çekte iki düzenleme tarihinin bulunması her ne kadar çekin ifa zamanını belirli olmaktan çıkarıyor olsa da bu çekleri geçersiz saymanın kötü niyetli düzenleyenin hamile göre daha çok korunacağı anlamına geldiği de açıktır. Bu sebeple de bu çekleri sonraki tarihi geçersiz olarak nitelendirerek geçerliliğini kabul etmek gerekmektedir.

[40] İlgili Yargıtay kararları için bkz. Y.12HD., 06.07.2001, E.2001/11756, K.2001/12471 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 30.03.2021); Y.12.HD., 26.04.2001, E.2001/6458, K.2001/7034 (legalbank.net, E.T. 30.03.2021); Y.12.HD., 28.12.1998, E.1998/13931, K.1998/15088 (www.hukuki.net, E.T. 30.03.2021); Ancak bu konuda farklı bir görüş için bkz. Kendigelen, Çek, ss. 113-115: Kendigelen, konuya farklı bir bakış açısı kazandırarak ileri tarihli çekin 5941 sayılı ÇekK ile geçerli kabul edildiğini ve Yargıtay tarafından ifade olunan ileriki tarihli ikinci tarihe vade niteliğinde olduğu için yazılmaması görüşünün yeniden gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymakta ve artık ileri tarihli çeklerdeki vade unsuru kanunlarca da kabul edildiğinden yeni düzenlemeler kapsamında artık eski tarihli olan tarihin değil yeni tarihin düzenleme tarihi olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

b. Düzenleme Tarihinin Önemi

Düzenleme günü çekin geçerliliğine etki etmesinin yanında; ehliyetin, temsil tasarruf yetkisinin, ibraz sürelerinin ve zamanaşımı sürelerinin tespiti bakımından da önem taşımaktadır.

(1) Düzenleyenin Ehliyetinin Tespiti Açısından

Çeki düzenleyen kişinin kural olarak fiil ehliyetine (medeni hakları kullanma ehliyeti) sahip olması gerekir. Bu gerekliliği TTK m.670'te belirtilen, "Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir." hüküm fıkrasından anlamak mümkündür. Fiil ehliyeti belirlenirken TMK'nın genel hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

Kambiyo taahhüdünde bulunabilmek için hem gerçek kişilerim hem de tüzel kişilerin fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Fiil ehliyeti gerçek kişilerde kural olarak ayırt etme gücüne sahip olmak, ergin olmak ve kısıtlı olmamak şartıyla kazanılmakta iken tüzel kişilerde fiil ehliyeti kanun ve kuruluş belgelerine göre gerekli olan organlara sahip olunması ile kazanılmaktadır[41].

Çekin düzenleme tarihi, bu tarihte düzenleyenin fiil ehliyetinin var olup olmadığının tespit edilebilmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu kapsamda düzenleyenin fiil ehliyetinin varlığı değerlendirilirken çek üzerinde gösterilen tarihe bakmak gerekir. Bununla birlikte, çeklerin düzenleyen ve lehtarın iradesine bağlı olarak uygulamada daha çok ileri tarihli olarak düzenlendiğine şahit olunmaktadır. Bu sebeple de gerçek düzenleme tarihi, çek üzerinde gösterilen tarihten farklı olduğu takdirde gerçek düzenleme tarihinde fiil ehliyetinin bulunmadığını ispat etmek isteyen düzenleyenin öncelikle, senet üzerinde yazılı tarihin gerçek düzenleme tarihi olmadığını ispat etmesi gerekmektedir[42]. Aksi takdirde çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre fiil ehliyetinin var olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapılacaktır[43].

[41] Ayrıntılı bilgi için bkz. Kendigelen, Çek, s. 53 vd.
[42] Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 49.
[43] Reisoğlu, 1998, ss. 17-18.

Kural olarak çekte belirtilen düzenleme tarihinde, düzenleyenin fiil ehliyetine sahip olmaması halinde düzenleyenin taahhüdü batıl olmakta ve düzenleyen, herkese karşı ileri sürebileceği bir def'iye sahip olmaktadır. İmzaların istiklali ilkesi gereği şahsında ehliyetsizlik oluşan düzenleyen haricindeki imza sahiplerinin ise çek dolayısıyla doğan borçtan sorumlulukları devam etmektedir[44]. İleri tarihli çeklerde düzenleyen çek düzenlendikten sonra fiil ehliyetini kaybederse bu durum çekin geçerliliğini etkilemez[45]. Çünkü bu durum TTK m.800/1 fıkrasında koruma altına alınmıştır. TTK'ya göre çek tedavüle çıktıktan sonra düzenleyenin fiil ehliyetini kaybetmesi halinin çekin geçerliliğine herhangi bir etkisi bulunmamakta, bu durumda çek hukuken geçerli olmaya devam etmektedir. 5941 sayılı ÇekK m.3/8 ve gm.3/5 düzenlemeleri uyarınca ileri tarihli çeklere kesin bir dille geçerlilik tanındığı için bu düzenlemeler ileri tarihli çeklere de uygulanabilmekte ve bu sayede iyi niyetli hamillerin korunmasına imkan tanınmış olmaktadır.

(2) Temsil Açısından

Çek kural olarak temsilci aracılığı ile düzenlenebilmektedir (TBK m.40-43 hükümleri gereği). Ancak kanun koyucu bu konuda kişinin gerçek kişi veya tüzel kişi olmasına göre farklılık arz eden birtakım düzenlemeler getirmiştir. ÇekK m.5/3 hükmüne göre, çek hesabı sahibi gerçek kişi kendi adına çek düzenletebilmek için bir başkasını temsilci tayin edememektedir. Böyle bir temsilci tayin edildiğinde ve bu temsilci temsil olunan adına çek düzenlediği takdirde ise bu çekten doğan sorumluluk çek hesabı sahibi gerçek kişiye ait olmaktadır[46]. Temsilcinin gerçek kişi adına çek düzenlemesine yönelik getirilen bu yasak esasen iradi temsil için geçerlidir. Yoksa yasal temsilcinin gerçek kişi adına çek düzenleyebilmesi mümkündür[47].

Tüzel kişilerde gerçek kişilerin aksine temsilci vasıtasıyla çek düzenlenebilmesi mümkündür. Tüzel kişilerde çek düzenlemeye yetkili kişiler tüzel kişinin yönetim organları, temsilcileri, tüzel kişi adına imza yetkisine sahip kişiler,

[44] İbrahim Arslan, "Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Defileri", **SÜHFD**, Cilt: 16, Sayı: 1, 2008, (SÜHFD), ss. 18-19; Ayli/Yardımcıoğlu, ss. 3215-3217; Reisoğlu, 2011, s. 44.
[45] Tandoğan, s. 84; Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 49; Demirel, s. 28; Reisoğlu, 2011, s. 44.
[46] Reisoğlu, 2011, s. 46.
[47] Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3217.

ticari temsilcileri ve kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi verilen ticari vekilleridir[48].

Temsilci vasıtasıyla düzenlenen bir çekte, çeki düzenleyen temsilcinin temsil yetkisinin olup olmadığı ya da verilen yetkiyi aşıp aşmadığı çek üzerindeki düzenleme tarihine göre belirlenecektir. Bu tarih özellikle ileri tarihli çekler için önem arz eder[49]. Çünkü ileri tarihli çeklerde gerçek düzenleme tarihi ile çekin üzerinde yazılı tarih arasında zaman farkı bulunmaktadır. Bu sebeple de bu süreçte temsilcinin temsil yetkisinin azil, istifa, ölüm ve kısıtlanma gibi nedenlerle sona ermesi mümkündür[50].

Gerçek kişiler adına temsilci çek düzenlediği takdirde ÇekK m.5/3 gereği sorumluluk gerçek kişinin kendisine ait olmaktadır[51]. Ancak bu durum temsilcinin temsil yetkisinin çekin üzerindeki düzenleme tarihinde devam ettiği durumlarda geçerlidir. Zira çek ileri tarihli olarak düzenlenmiş olup da üzerindeki düzenleme tarihi geldiği takdirde temsilcinin temsil yetkisi devam etmezse nasıl bir çözüm bulunacağına ilişkin Türk Ticaret Kanununda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Her ne kadar yetkisiz temsil durumlarında TTK m.818/1-c atfı gereği TTK m.678/1 hükmüne atıfta bulunulmuş ise de bu hüküm ÇekK gm.3/5 hükmü gereği 31.12.2021 tarihine kadar geçerliliği kabul edilen ileri tarihli çekler hakkında uygulanamayacaktır. Bu sebeple de gerçek düzenleme tarihinde yetkili olan bir temsilcinin çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinde yetkisi bulunmadığı takdirde, temsilcinin çekten sorumlu tutulamaması için gerçek düzenleme tarihinde çek düzenlemeye yetkili olduğunu ispat etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde çekten doğacak olan sorumluluk temsilciye ait olacak ve bu durum adaletsiz sonuçlara sebebiyet verebilecektir.

Kanaatimizce temsile ilişkin sorunların aşılabilmesi açısından Türk Ticaret Kanununun çek hukuku uygulamasında düzenleme tarihi ve vade tarihi ayrımını kabul etmesi zaruridir. Çünkü eğer kanun koyucu düzenleme tarihi ve vade tarihine ilişkin ikili bir ayrım yapmış olup bu konuya ilişkin özel bir düzenleme getirmiş olsaydı, çekin üzerindeki düzenleme tarihi geldiğinde temsil yetkisi sona eren

[48] Metin Topçuoğlu, "Yeni Çek Kanunu'na Göre Tüzel Kişileri Temsilen Çek Düzenlenmesi ve Sonuçları", **GÜHFD**, Cilt: XIV, Sayı: 2, 2010, ss. 144-148.
[49] Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3218; Bahtiyar, Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi, s. 241.
[50] Topçuoğlu, s. 159.
[51] Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3217.

temsilcinin her an çekten doğacak olan sorumlulukla karşılaşma riski kalmamış olacak ve hukuk güvenliği de sağlanmış olacaktı. Nitekim bu durum 5941 sayılı ÇekK ile kanuni esasa kavuşan ileri tarihli çek uygulamasının da bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır.

İleri tarihli çek uygulamasında temsil konusu, gerçek kişiler açısından olduğu kadar tüzel kişiler açısından da önemli birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Kanun koyucu tüzel kişi tacirlerde çekin kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkmasından kaynaklanan sorumluluğun kime ait olacağını belirlerken; çeki düzenleyen tüzel kişi temsilcisinin sorumluluğunu değil, kanuni ibraz süreleri içerisinde düzenlenen çekin karşılığını bulundurmakla mükellef olan tüzel kişi temsilcisinin sorumluluğunu esas almıştır. Nitekim tüzel kişinin temsilcisi iken ileri tarihli çek düzenleyen temsilci çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden önce görevinden ayrılırsa, sorumluluk çekin düzenleme tarihinde tüzel kişinin temsilcisi sıfatını taşıyan kişiye ait olacaktır. Bu nedenledir ki, ileri tarihli çek düzenleyen kişi çekin üzerindeki düzenleme tarihi geldiğinde temsilci sıfatını taşımıyorsa hakkın kötüye kullanılması durumu oluşmadığı müddetçe bu kişi hakkında karşılıksız çek düzenlemeden doğan cezai sorumluluk hükümlerine başvurulamamaktadır. Ancak bu kişiler hakkında idari bir yaptırım olan çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verilebilmesi mümkündür[52].

(3) Düzenleyenin İflası Açısından

TTK m.800'de çek tedavüle çıkarıldıktan sonra düzenleyenin iflasının çekin geçerliliğine etki etmeyeceği vurgulanmıştır[53]. Aynı şekilde ileri tarihli bir çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce düzenleyenin iflas ettiği durumda da çek hukuken geçerliliğini korumaktadır. Böyle bir çeke hamil olan kişi çeki süresi içerisinde muhatap bankaya ibraz etmesine rağmen çekin kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkması halinde alacağını iflas masasına alacak kaydı yapacak ya da diğer cirantalardan isteme hakkına sahip olacaktır[54]. Bu bakımdan çekin düzenlenme tarihi,

[52] Topçuoplu, s. 159; Hayrettin Çağlar, "5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma ve Düzenleme Yasağı", **GÜHFD**, Cilt: XIII, Sayı: 1-2, 2009, s. 10.

[53] Mehmet Özdamar, Kürşat Göktürk, Mehmet Çelebi Can ve Esra Kaşak, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 220; Reisoğlu, **(2011)**, s. 44; Demirel, s. 27.

[54] Reisoğlu, 2011, ss. 44-45.

çek düzenleyicisinin çeki iflastan önce mi yoksa sonra mı düzenlediğinin tespiti açısından önem taşımaktadır.

(4) Konkordato Açısından

İİK m.285 gereği borçlarını vadesi geldiği halde ödeyemeyen veya ödeyememe tehlikesi altında bulunan gerçek kişi/tüzel kişi konkordato talebinde bulunabilmektedir[55]. Konkordato talep edilen mahkeme kanunda belirtilen evrakların eksiksiz olduğunu tespit ederse geçici mühlet verir ve bu kararı ilan ettirir[56]. Konkordato hüküm ve sonuçlarını geçici mühlet kararının verilmesiyle doğurmaya başlamaktadır. Bu nedenle de konkordatoda geçici mühlet kararının verildiği tarih ileri tarihli çekten kaynaklanan cezai ve hukuki sorumluluğun bulunup bulunmadığının tespit edilebilmesi noktasında önem taşırmaktadır. Zira geçici mühlet kararı İİK m.288/1 hüküm fıkrası gereği kesin mühletin sonuçlarını doğurmaktadır.

Konkordato mühleti alan borçlu kişi bu mühlet içerisinde, mahkemenin iznini almaksızın İİK m.297/2 hükmündeki yasak işlemler dışında ticari faaliyetlerine devam edebilmektedir[57]. Bu yasak işlemlerin içerisinde ise çek düzenleme ile ilgili herhangi bir ibare geçmediği için borçlu İİK m.297/1 hükmü saklı kalmak kaydıyla, çek düzenlemeye devam edebilmektedir. Bu noktada borçlunun hukuki sorumluluğunun değerlendirilmesi açısından ele alınması gereken sorun çekin geçici mühlet kararından önce düzenlenip de üzerindeki düzenleme tarihinin mühlet süresi içerisine gelmesidir. Bu durumda öncelikle gerçek düzenleme tarihi geçici mühletten önce olan çekin konkordato projesinde yer alıp almadığına göre bir değerlendirme yapmak gerekmektedir.

---

[55] Konkordato hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. Timuçin Muşul, **İflas ve Konkordato Hukuku-Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 353 vd.

[56] Muşul, s. 368.

[57] İİK m.297/2' de sayılan yasak işlemler şu şekildedir: *"Borçlu, mahkemenin izni dışında mühlet kararından itibaren rehin tesis edemez, kefil olamaz ve ivazsız tasarruflarda bulunamaz; taşınmazını, işletmenin faaliyetinin devamı için önem arz eden taşınırını ve işletmenin devamlı tesisatını devredemez ve takyit edemez. Aksi hâlde yapılan işlemler hükümsüzdür. Mahkeme bu işlemler hakkında karar vermeden önce komiserin görüşü ile alacaklılar kurulunun muvafakatini almak zorundadır."*

Eğer ileri tarihli çek konkordato projesinde yer alıyorsa ya da borçlunun elinde çekin geçici mühlet kararından önce düzenlendiğine ilişkin çek alındı belgesi gibi yazılı belgeler var ise o zaman bu çeklerin konkordato sürecine tabi olduğunu kabul etmek gerekecektir. Bu durumda çek mühlet süresi içerisinde kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkarsa alacaklı, borçlu hakkında İİK m.294 gereği icra takip işlemi yapamayacaktır. Görüleceği üzere mühlet süresinden önce düzenlenmiş olan çekten doğan hukuki sorumlulukta kanun konkordato süreci boyunca icra takiplerinin yapılmasını, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haczi engelleyici bir tutum takınmıştır[58]. Fakat mühlet içerisinde vadesi gelen çek hakkında alacak davası açılabilmesine ilişkin kanunen bir engel bulunmamaktadır[59].

Bununla birlikte ileri tarihli çek konkordato projesinde yer almayıp çekin gerçek düzenleme tarihinin mühletten önce olduğu da ispat edilemezse, bu durumda bu çek mühletten sonra düzenlenmiş gibi itibar görecektir. Mühletten önce düzenlendiği ispat edilemeyen ileri tarihli çek konkordato sürecine dahil edilemeyecek olup bu çek hakkında dava ve takip işlemleri yürütülebilecektir. Ayrıca çekin mühlet süreleri içerisinde düzenlendiği ve vadesinin de yine mühlet içerisinde geldiği durumlarda da bu çekten dolayı borçlunun hukuki sorumluluğu tam olacaktır.

Konkordato açısından ileri tarihli çeklerde önem taşıyan bir diğer nokta cezai sorumluluğa ilişkindir. Nitekim ileri tarihli çekler gerçekte, geçici mühletten önce düzenlenmiş olup da düzenleme tarihinin mühlet süresi içerisinde gelirse cezai sorumluluğun ne suretle tayin edileceği tartışmalıdır. Buna karşın geçici mühlet kararı verildikten sonra düzenlenmiş çekler açısından düzenleyenin cezai sorumluluğu tamdır.

Geçici mühlet verilme tarihinden önce düzenlenen ve fakat vadesi konkordato geçici mühleti içerisinde gelen ileri tarihli çekler hakkında banka karşılıksızdır işlemi yaptığında düzenleyen kişinin sorumluluğunun ne şekilde değerlendirilmesi gerektiğine Yargıtay son noktayı koymuştur[60]. Y.19.CD., 10.06.2019, E.2019/23974,

[58] Aşağıda çekin konkordato projesinde yer alması ve çekin vadesinin konkordato mühleti içerisinde gelmesi durumunda cezai sorumluluk yönünde borçlu lehine hukuka uygunluk durumu oluştuğuna ilişkin değerlendirme yapılacaktır.

[59] Konkordato mühleti içerisinde dava açılabileceğine ilişkin açıklamalar için bkz. Cenk Akil, "Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları (28.02.2018 Tarih ve 7101 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere Göre)", **TBB Dergisi**, Cilt: 2019, Sayı: 141, 2019, s. 239 vd.

[60] 12. Gaziantep BAM CD., 22.02.2019, E. 2019/424, K. 2019/282 sayılı kararında; ileri tarihli çek konkordato başvurusunda gösterilmiş, ödeme planına alınmış ise çek bedelinin çek hesabında

K.2019/9339 sayılı .kararında, cezai sorumluluğu değerlendirirken çekin üzerindeki düzenleme tarihinin geçici mühlet ile konkordatonun tasdiki ya da reddi süresi içerisine denk gelip gelmediğine göre ikili bir ayrım yapmıştır[61].

Buna göre konkordato projesinde yer alan ya da gerçek düzenleme tarihlerinin geçici mühletten önce olduğu ispat edilen ileri tarihli çeklerin geçici mühlet içinde vadesi gelip de bu çek karşılıksız çıkarsa icra ceza mahkemesinde karşılıksız çek şikayetinde bulunulabileceği ancak yargılama sürecinin ceza davasında CMK m.218/1 gereği bekletici mesele yapılması gerektiği karara bağlanmıştır. Konkordato projesi onaylanırsa çekin karşılıksız kalması durumunu hukuka uygunluk sebebi olarak değerlendirmiş ve düzenleyene ceza verilmemiştir. Ancak konkordatonun reddine karar verilirse çek hesabının yönetim yetkisinin kime bırakıldığına göre cezai sorumluluğun belirlenmesi yoluna gidilecektir[62].

Yukarıda açıklananlar ışığında çekin düzenleme tarihinin konkordato alan düzenleyenin hukuki ve cezai sorumluluğunu belirleyebilmek açısından oldukça önemli olduğunu tekrardan belirtmek gerekir.

(5) İbraz Sürelerinin Tespiti Açısından

Çek, üzerindeki düzenleme tarihinden itibaren belli süreler içerisinde ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz edilmelidir. İbraz süreleri, TTK m.796/3 hükmü gereği çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinin ertesi gününden itibaren başlamaktadır. İbraz süreleri normal gün olarak hesap edilmekte olup çekin tatil gününde ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz edilmesi mümkün değildir. Yine ibraz sürelerinin son günü tatil gününe denk geliyorsa bu çekin tatil gününü takip eden ilk iş günü, karşılığı ödenmek üzere muhata bankaya ibraz edilmesi gerekmektedir[63].

---

bulundurulma zorunluluğu mahkemenin vereceği karar ile kalkacağı için bu durum hukuka uygunluk sebebi olarak değerlendirmiştir. Buna karşın konkordato başvurusunda gösterilmeyen ve ödemesi planlanmayan çekte ise cezai sorumluluğun bulunduğuna karar vermiştir. (app.e-uyar.com), E.T. 30.06.2021.

[61] Bu karar için bkz. R.G., 19.06.2019, S.30806; Aynı yönde başka bir karar için Y.19.CD., 08.06.2020, E.2020/1760, K.2020/5843 (Kazancı İçtihat Bankası, 28.06.2021).

[62] Yargıtay'ın ilgili kararının yaygın bir sorunun çözülmesi yönünde uygun olduğuna ilişkin Numan Emre, Ergin, "Vadeli Çekin Konkordato Sürecinde Karşılıksız Çıkması", **Dünya Gazetesi**, 22.06.2019.

[63] Bilgili/Demirkapı, 2010, s. 183-184; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3219.

İbraz süreleri hak düşürücü süreler olup; tarafların bu süreleri aralarındaki anlaşma hükümlerine dayanarak kısaltması ya da uzatması mümkün değildir. Hakim veya icra müdürü çek üzerindeki düzenleme tarihini re'sen göz önünde bulundurarak ibraz süresi içinde çekin muhataba ibraz edilip edilmediğinin, takibe konulup konulmadığının değerlendirmesini yapar. Düzenleme tarihi hakim tarafından re'sen dikkate alınabileceği gibi taraflar da her zaman ibraz sürelerinin geçtiğine ilişkin itirazlarını ileri sürebilir[64]. Taraflar, anlaşma yolu ile ibraz süreleri üzerinde değişiklik yapamamalarına rağmen her halde çekin üzerine ileri ya da geri tarih yazarak ibraz sürelerini uzatıp kısaltabilme hakkına sahiptirler[65].

İbraz sürelerinin başladığı günün ve ibraza bağlanan sonuçların tespit edilmesinde düzenleme tarihi büyük öneme sahiptir. İbraza bağlanmış olan hukuki sonuçlar gerekli olan işlemlerin ibraz süresi yapılmış olmasına sıkı sıkıya bağlıdır. İbrazın süresinde yapılıp yapılmadığı ise çekin arkasına muhatap bankaca ibraz tarihinin yazılmış olması ile saptanır. İbraz süresi içinde gerekli işlemleri yapan hamilin çeke dayalı talep hakkı ancak ibrazın hukuka ve sürelere uygun şekilde yapması ile meydana gelir. Çekin ibrazının kanunda belirtilen süreler içerisinde yapılması şartıyla borç muaccel hale gelecek, hukuki ve cezai yaptırımların uygulanması mümkün olacak, kambiyo senetlerine özgü takip yolundan yararlanılabilecektir. Aynı zamanda muhatabın hesapta karşılık bulunmasa bile çek yaprağından sorumluluğu gereği kanuni miktarı hamile ödeme yapması gerekecek, çek karşılıksız ise adli ve idari yaptırımların uygulanmasını isteyebilecektir. Yine muhatap bankanın çek üzerine düştüğü teyit kaydı da ibraz süresi boyunca muhatap banka açısından bağlayıcı olacak, çekten cayma da ibraz sürelerinin geçmesinden itibaren hüküm ifade edecektir[66]. Açıkladığımız sebeplerle çekte düzenleme tarihini tespit etmek büyük öneme sahip olup ibraza bağlanan hükümlerin uygulanmasına doğrudan etkili olmaktadır.

[64] Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3219.
[65] Bilgili/Demirkapı, 2010, s. 185.
[66] Kendigelen, Çek, s. 278; Poroy/Tekinalp, s. 323; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3220; Özdamar/Göktürk/Can/Kaşak, s. 252.

(6) Zamanaşımı Süresinin Tespiti Açısından

Çekte öngörülen zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi çekin ibraz süresinin bitmesiyle başlar. Kanunen fiili ibraz tarihinin zamanaşımı sürelerinin başlangıç tarihine herhangi bir etkisi yoktur. Çek ister ileri tarihli olsun ister gerçek tarihli olsun zamanaşımı süreleri çekin üzerinde yazılı olan tarihten itibaren başlayan ibraz süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlar[67].

Hamil süresi içerisinde çeki muhataba ibraz edip de karşılıksızlığı usulüne uygun şekilde tespit ettirdiğinde müracaat borçlularına başvurabilme hakkını elde eder. TTK m.814/1'e göre hamil çekten sorumlu olan düzenleyene, lehtara, cirantalara, avaliste, yetkisiz temsilciye karşı ibraz süresinin bitiminden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrarken, TTK m.814/2'ye göre ise çekin müracaat borçlularından birinin diğerine karşı ödediği bedel için başvurma hakları borçlunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren üç yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar[68].

(7) Çekten Cayma Süresinin Tespiti Açısından

Cayma hakkı TBK hükümleri kapsamında fesih ihbarı anlamında kullanılıp, sözleşmenin ileriye doğru sona erdirilmesi anlamı taşısa da[69] Ticaret Kanununda cayma bu anlamda kullanılmamıştır. TTK m.799'da cayma hakkı[70]; düzenleyenin muhatap bankaya ibraz sürelerinin geçmesinden sonra hüküm ifade edecek şekilde vermiş olduğu talimat doğrultusunda, muhatap bankanın çekin karşılıksız çıkma halinde ödeyeceği kanuni karşılık bedelinin ödenmemesini sağlayan bir tek taraflı irade beyanıdır şeklinde tanımlanabilir[71].

Cayma beyanının geçerlilik kazanacağı an, çek üzerindeki düzenleme tarihine göre ödeme yeri ile çek hesabının bulunduğu şubenin aynı yer olup olmamasına göre

[67] Öztan, 2017, s. 314.

[68] Örneğin; 01.04.2021 tarihinde Bursa'da düzenlenen bir çekin ödeme yeri İzmir ise bu çek en geç 01.05.2021 tarihinde herhangi bir banka şubesine ibraz edilebilir. Düzenleyen bu çeki 11.04.2021 tarihinde ibraz etmiş olsa da zamanaşımı süresi 01.05.2021 tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Böylece 01.05.2024 tarihi zamanaşımı süresinin son günü olacaktır.

[69] Ayrıntılı bilgi için bkz. Şafak Narbay, **Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı**, 2. Bası, İstanbul, 1999, (Çekten Cayma), s. 46.

[70] Ayrıntılı bilgi için bkz. Narbay, Çekten Cayma, s. 46 vd; Çekten caymanın TBKm.599 havale ilişkisinden caymadan farklarını ortaya koyan bkz. Öztan, 2017, s. 310.

[71] Farklı tanımlar için bkz. Narbay, Çekten Cayma, s. 49; Poroy/Tekinalp, s. 346; Reisoğlu, 2011, ss. 267-268; Öztan, 1997, s. 1327.

on gün-bir aylık sürelerin sona erdiği andır şeklinde ifade edilebilir[72]. İbraz süreleri geçtikten sonra muhatap banka düzenleyenin cayma beyanına uymakla mükellef olacaktır[73]. Aksi takdirde bankanın ödediği bedeli düzenleyene rücu etme imkanı olmayacaktır. Şöyle ki, eğer muhatap cayma beyanına uymadan, hamile ibraz süreleri geçmesine rağmen çek karşılığını kısmen veya tamamen ödeme yaparsa, bu ödemeyi düzenleyenin hesabına borç olarak kaydedemeyecektir[74]. Düzenleyen bu ödemeyi ancak sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde tahsil edebilecektir[75].

Cayma beyanının hüküm ifade ettiği tarih ibraz sürelerinin bittiği tarih itibarıyla olmakla birlikte çek üzerine ileri bir tarih konulmak suretiyle cayma süresinin de fiilen uzatıldığını belirtmek gerekir.

B. İleri Tarihli Çekin Öngörülme Nedenleri

Bono ve poliçe temel amacı kredi temin etmek olan kambiyo senetlerini ifade ederken, çek bir ödeme vasıtası olarak kabul edilmekte olup ibrazında ödenmesi gereken bir kambiyo senedi olarak ifade edilmektedir. Borcun ileri bir tarihte ödenecek olması durumunda normal olan alacaklıya bono veya poliçenin verilmesidir[76]. Uygulamada ise ileri tarihli çeklerin kredi aracı olarak kullanılması neticesinde bono ve poliçeyi piyasadan silinme noktası gelmiştir. Çünkü ülkemizdeki ticari ilişkilerde bono ve poliçeden ziyade çek kullanılmaktadır.

Bono ve poliçeden farklı olarak çekin karşılıksız çıkması durumunda özel yaptırımlar öngörülmüş olması, bankanın karşılıksız çıkan çekler hakkında sorumlu olduğu kanuni miktarı hamile ödemesi, muhatabın basiretli tacir niteliği taşıyan ve bir güven kuruluşu olan banka olması aynı zamanda çeklerin de bono ve poliçedeki gibi kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna tabi olması; ileri tarihli çeklere duyulan güveni dolayısıyla da ileri tarihli çeklerin kullanılmasını arttırmıştır[77].

Çek esasen ödeme aracı olarak kullanılan tarihsel vasıflandırılmasında da hep bu şekilde nitelendirilen bir kıymetli evraktır. Ancak çek hukukuna ilişkin

[72] Demirel, s. 27; Tandoğan, s. 81.
[73] İbraz süreleri içerisinde düzenleyene çekten cayma hakkı tanınmadığına ilişkin bkz. Ersin Çamoğlu, **Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri**, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, s. 139.
[74] Burada TTK m.799, ÇekKm.3 arasındaki cayma müessesesinin uygulanmasına ilişkin farklılıklar için Narbay, Çekten Cayma, ss. 60-63; Öztan, (2017, s. 311.
[75] Narbay, Çekten Cayma, s. 80
[76] Çöl, s. 197; Demirel, s. 19.
[77] Demirel, s. 19.

yapılan düzenlemeler, bankaların çek kullanılmasına ilişkin yarattığı avantajlar, insanların ticari ilişkilerinde borçlarına karşılık çek düzenlemesi ve alacaklının bono ya da poliçe yerine, sağladığı hukuki yararlardan dolayı çek kabul etmesi, çeki ticari hayatın vazgeçilmez unsuru haline getirmiştir[78]. Böylece çek kredi aracı olarak kullanılmış ve ödeme aracı niteliğinden bu anlamda sapma yaşanmıştır.

Günümüzde ileri tarihli çeklerin yaygın bir şekilde kullanılmasıyla birlikte, Türkiye'de likiditeyi yaratan üç temel odaktan birisi ileri tarihli çek düzenleyen vatandaşlar olmuştur[79]. Bu kadar büyük bir likidite kaynağı haline gelen ileri tarihli çekler konusunda uygulama zamanla kanunlara da sirayet etmiş ve Türkiye, çek hukuku sisteminde dahil olduğu Kara Avrupası hukuk sisteminden git gide uzaklaşmıştır. Hatta ne Kara Avrupası hukuk sistemine ne de Anglo Sakson hukuk sistemine dahil olan bir sistemin parçası haline gelmiştir. Bu sebeple de ileri tarihli çeklerin uygulamasında pek çok sıkıntı ortaya çıkmıştır.

Bu konu başlığında ileri tarihli çekin öngörülme nedenleri ayrı alt başlıklar altında açıklanmaya çalışılacaktır.

1. İleri Tarihli Çeklerin Kredi Vasıtası Olarak Kullanılabilmesi

TBK m.207/2 hükmüne göre sözleşme ile aksi kararlaştırılmamışsa alıcı ve satıcı edimlerini aynı anda ifa etmek zorundadır. Sözleşme vadeye bağlandığında ise satıcı malı anında teslim edemediğinden alıcı kendi alacağını garanti altına almak için ileri vadeli çek düzenleme yoluna gitmektedir. Böylece ileri tarihli çek de denilen bu çek, temelde ödeme aracı olması gerekirken amacından saparak daha çok kredi vasıtası olarak kullanılmaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki, çek esasen bir ödeme vasıtasıdır. Çekin verilmesi altındaki yatan neden ister ödünç verme sözleşmesine isterse bağışlama sözleşmesine dayansın, Türk Ticaret Kanunu düzenlemelerine göre çek nakit paranın yerine geçmekte ve ödeme aracı niteliğini muhafaza etmeye devam etmektedir[80].

Çek belirtildiği üzere, hukuken bir ödeme aracı olarak kabul görmesine karşın uygulamada üzerine gerçek düzenleme tarihinden daha ileri bir tarih yazılmak suretiyle ileri tarihli olarak düzenlenmektedir. Bu sayede çek ileri tarihli olarak

[78] Demirel, s. 19.
[79] Çöl, s. 197; Deniz Gökçe, "Güven Sorunu Var mı?", **Akşam Gazetesi**, 03/10/2001 tarihli yazısı.
[80] Reisoğlu, 2011, s. 40; Demirel, s. 19.

düzenlenebilmenin bir sonucu olarak kredi aracı olarak da kullanabilen bir kıymetli evrak olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ileri tarihli çeklerin hukuken geçerli olmasının nedeni çekin kredi aracı olarak kullanılmasına imkan sağlamaktır[81].

İleri tarihli çek düzenlenirken alacaklı, alacağını çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine kadar borçludan istemekten kural olarak vazgeçerken, borçlu çek bedeli ile sınırlı olarak ve çek üzerinde yazılı keşide tarihine kadar borcunu kredilendirmiş olmaktadır [82] . Belirtildiği üzere çekin ileri tarihli olarak düzenlenebiliyor olması çeki kredi vasıtası haline getirmekte ve ileri tarihli çeke rağbeti arttırıcı bir diğer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır[83]. Zira ileri tarihli çeklerin başlıca düzenlenme sebeplerinden bir tanesi, bu çeklerin kredi vasıtası olarak kullandırılmasına imkan tanınması olarak görülmektedir. Nitekim borçlu ileri tarihte ödemesi gereken borcu için alacaklısına vadeli bono vermek yerine ileri tarihli çek vermeyi tercih etmektedir böylece çekin ileri tarihli kullanımı yayılmış olmaktadır. Şunu da önemle belirtmek gerekir ki çekin kredi aracı olarak kullanılabiliyor oluşunun, çekin ödeme aracı olarak kullanılabilmesine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır[84].

2. Çekin Teminat Aracı Olarak Kullanılabilmesi

İleri tarihli çekin bir diğer öngörülme nedeni ise bu çeklerin teminat amaçlı kullanılabilmesidir. TTK m.795/1 gereği normal şartlarda çeke vade kaydı konulamaz konulsa bile yazılmamış sayılır. Ancak 5941 sayılı ÇekK ile birlikte ileri tarihli çek hukuken koruma altına alındığı için vade yasağı dolanılarak çekin hem kredi aracı olarak hem de teminat çeki olarak kullanılmasına imkan tanınmıştır

İleri tarihli çekleri taraflar kredi vasıtası olarak kullanabildikleri gibi teminat aracı olarak da kullanılabilmektedirler. Şöyle ki alacaklı bir borç ilişkisine dayanarak borçludan, alacağını teminat altına almak için çek düzenlemesini ya da elindeki ileri

[81] Tekinalp, Armağan, s. 927.
[82] Çöl, s. 198; Demirel, s. 20; Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 51.
[83] Çöl, ss. 197-198.
[84] Düzenlendiği tarihte karşılığı olmayan ileri tarihli çekin muaccel bir borcun ödenmesi için ciro edilmesinin bu çeki kredi aracı haline getirdiğine ilişkin değerlendirme için bkz. Tandoğan, s. 69; çekin kredi aracı olarak kullanılmasının onun ödeme aracı olma niteliğini kaldırmadığına ilişkin değerlendirme için bkz. Demirel, s. 20.

tarihli çeki devretmesini isteyebilmektedir[85]. Bu durum her ne kadar çekin ödeme vasıtası olarak kullanılması gerektiğine ilişkin kanuni düzenlemelere ve kanunlarımızın ruhuna aykırı olsa da uygulamada bu durumun ticari hayatın bir gerekliliği olduğu savunulabilir[86]. İleri tarihli çeklerde ibraz süreleri uzamış olduğu için çekin teminat amacıyla verilmesi de kolaylaşmaktadır.

Çekin bir ödeme aracı olarak değil de teminat aracı olarak kullanıldığının ispatı ise yazılı bir belge ile yapılmalıdır[87]. Çekin üzerine vade konulabilmesi esasen çeklerin teminat aracı olarak kullanılabilmelerine ek olarak çeklerin rehin cirosu ile devredilip devredilemeyeceği noktasında da tartışmalara yol açmaktadır. Bu hususu ayrıntılarıyla ileri tarihli çeklerin "Türk Hukukunda Doğurduğu Sorunlar ve Sonuçları" başlığı altında inceleyeceğiz. Bu sebeple şimdilik bu kadar açıklama yapmakla yetiniyoruz.

3. İbraz Sürelerinin Uzatılmasına Olanak Sağlaması

Günümüz ekonomisinde, piyasada sermaye azlığı sebebiyle kullanılan ileri tarihli çekler oldukça yaygın bir hal almış ve en sık çıkan bir ödeme yöntemi haline gelmişlerdir. Bu durumun ileri tarihli çeklere yaptığı etkiyi bir örnekle açıklamak gerekirse; gerçekte 21.04.2019 tarihinde düzenlenen çekin üzerine düzenleme tarihinin 21.05.2019 tarihi yazılması halinde ibraz süresinin ertesi günü yani 22.05.2019 tarihinde başlayacağı ifade edilmiştir. Normalde 22.04.2019 tarihinde başlaması gereken ibraz süresi bu durumda kendiliğinden bir ay uzamış olmaktadır. Nitekim bu durum çekin kredi aracı haline gelmesi ve teminat amacıyla kullanılabilmesiyle de dolaylı olarak ilgilidir.

İleri tarihli çekle ödeme şeklinin yaygın hale gelmesi birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalara çalışmamızın ilerleyen aşamalarında ayrıntılarıyla değinilecektir.

---

[85] Çöl, s. 200; Demirel, s. 19.
[86] Demirel, s. 19.
[87] Aynı yönde karar için bkz. Y.12.HD., 19.09.2017, E.2016/18980, K.2017/10974 (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 15.06.2021).

4. Diğer Kambiyo Senetlerine Göre Çekin Daha Güvenilir Olması

a. Düzenleyenin Yaptırımlara Tabi Olması

Çek yasal ibraz süreleri içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmesine rağmen çek hesabında yeterli karşılık olmadığı gerekçesiyle tahsil edilemezse düzenleyen birtakım yaptırımlarla karşı karşıya kalmaktadır. Düzenleyen aleyhine öngörülen bu yaptırımlar, alacaklılara alacaklarının ödeneceği konusunda güven vermektedir.

3167 sayılı eÇekK döneminde karşılıksız çek düzenlemenin yaptırımı hapis cezası iken 5941 sayılı ÇekK uygulamasında karşılıksız çek düzenlemenin yaptırımı adli para cezası ve çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı idari tedbirleridir. Bu yaptırımlar sayesinde hamil düzenleyeni ödemeye zorlayabilme hakkına sahip olmaktadır. Uygulanan bu yaptırımların bono ve poliçede bulunmayışı ise alacaklıyı alacağının ödenmesinin garantisi olarak gördüğü ileri tarihli çekleri kabul etmeye sevk etmektedir[88].

b. Muhatabın Banka Olması

5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile düzenlenen bankalar birer güven kuruluşudur. Bankalar ancak anonim şirket statüsünde kurulabildiğinden işlemlerinde de basiretli birer tacir gibi davranmakla yükümlüdürler. Türk hukukunda ödemeye konu olacak çekler için muhatap ancak bir banka olabilmektedir. Muhatabın banka olması ise çeklerin ödeneceğine dair çek alacaklısına güven vermektedir[89]. Hal böyle olunca da alacaklı borçlusundan çek almayı tercih etmektedir. Dolayısıyla bu durum ileri tarihli çek düzenlenmesini arttıran etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır[90].

---

[88] Aynı yönde bkz. Çöl, ss. 198-199; Gençtürk, ss. 151-152.

[89] Mustafa Yasan, "Çek Kanunu Geçici M.3 F.1 Uyarınca Üzerinde Yazılı Düzenleme Tarihinden Önce İbrazı Geçersiz Olan Çekin Muhatap Banka Tarafından İşleme Konulması (ve Özellikle Ödenmesi)", **TAAD**, Yıl: 5, Sayı: 19, 2014, s. 339, dn. 49: Bankanın basiretli bir iş adamı gibi hareket edip etmediğinin araştırılması gerektiği hakkında Y.11.HD., 17.04.1983, E.1983/1126, K.1983/1289; ayrıca bkz. Y.HGK., 10.06.2015, E.2013/11-246, K.2015/1540: *"... bu taahhüdü veren bir banka olup, bir güven kurumu olarak basiretli bir tacir olarak davranması gerekir ve objektif özen yükümlülüğünü yerine getirmek zorundadır. Verdiği bu taahhüt altındaki imzası kendisi açısından bağlayıcıdır."* Yargıtay Veri Tabanı, E.T. 30.03.2021).

[90] Çöl, s. 199.

Muhatabın banka olmasının çeke güven duyulmasına neden olmasının bir başka gerekçesi ise ÇekK m.2 düzenlemesidir. Bu düzenleme gereği muhatap bankaya çek hesabı açmak isteyen kişinin yasaklı olup olmadığını inceleme yükümlülüğü getirilmiştir. Böylece çekin karşılıksız çıkma olasılığının daha aza indirgenmesine olanak sağlanmış hem de yasaklı kişilerin çek düzenlemesinin önüne geçilerek çekin diğer kambiyo senetlerine göre daha güvenilir ve tercih edilir bir kıymetli evrak olmasına vesile olunmuştur[91].

C. İleri Tarihli Çekin Yerindeliği Sorunu

1. Doktrindeki Görüşler

İleri tarihli çeklerin hukuk sistemimize dahil edilmesi gerekliliği noktasında doktrinde görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bu görüşler ileri tarihli çeklerin sistemden çıkarılması ya da ileri tarihli çeklerin sisteme dahil edilmesi şeklinde sınıflandırılabilmektedir.

a. İleri Tarihli Çeklerin Sistemden Çıkarılması Görüşü

Doktrinde bir görüş, ileri tarihli çeklerin sistemden çıkarılması görüşünü desteklemektedir. Domaniç, hazırlamış olduğu Çek Kanunu tasarısına eklediği "Vadeli çekler geçersizdir ve cezalı damga vergisine tabisidir." şeklindeki hüküm fıkrayla ileri tarihli çeklerin geçerli olmaması gerektiğine ilişkin fikir beyan etmiştir. Domaniç, yalnızca düzenleme tarihinden önce ibraz edilip de karşılıksız çıkan ileri tarihli çeklerin değil aynı zamanda düzenleme tarihinden sonra ibraz edilip de karşılıksız çıkan ileri tarihli çeklerin de hiçbir yaptırıma tabi olmaması gerektiği görüşünü ileri sürmüştür[92].

Domaniç'in ileri sürdüğü bu görüşün 1912 La Haye Projesinin bir tezahürü olduğu ileri sürülebilir. Projenin 13. maddesine göre "Çek görüldüğünde ödenebilir.

---

[91] ÇekK m2'den doğan özen yükümlülüğü yerine getirilmediğinde hamilin uğrayacağı zarardan muhatap bankanın sorumlu tutulacağına ilişkin bkz. Abuzer Kendigelen ve İsmail Kırca, **Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, ss. 287-288.

[92] Hayri Domaniç, "3167 Sayılı Çek Kanununun Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı Ve Gerekçeleri", **ManBD**, Yıl: 9, Sayı: 35, 1990, (Tasarı), s. 9.

Bir başka vadeyi havi olan senet çek olarak batıldır." denilerek ileri tarihli çeklerin geçersiz sayılması yönündeki irade ortaya konmuştur. Ancak bu görüş 1931 tarihli Cenevre Yeknesak Kuralları ile değişikliğe uğramıştır ve bu sistemde ileri tarihli çek geçerli ama ibraz edildiği takdirde de ödenebilir olarak kabul olunmuştur.

b. İleri Tarihli Çeklerin Sisteme Dahil Olması Gerektiği Görüşü

İleri tarihli çeklerin ekonomik fonksiyonu, piyasadaki nakit çarkını döndürmesi ve kullanılma oranları dikkate alındığında ileri tarihli çeklerin sisteme katılması görüşünün de desteklendiği görülmektedir. İleri tarihli çekler, sağladıkları güven nedeniyle (çeki düzenleyene karşı ağır yaptırımlar içeriyor olmasından kaynaklı) alacaklılar tarafından en çok tercih edilen kambiyo senedi haline gelmiştir. Bu çeklerin Türk hukuk sistemine dahil edilmesi gerektiğini ileri süren görüş, ileri tarihli çekleri sisteme dahil ederken, piyasa ile hukuk arasındaki çelişkinin giderilmesi ve kurallar arasında uyum sağlanmasının gerekliliğini de dile getirmektedir[93].

İleri tarihli çek, yapılan kanun değişiklikleri ile birlikte ödeme aracı olmaktan ziyade kredi aracı olarak kullanılır hale gelmiştir. Bu durumun ticari çevrelerce de kanıksandığı düşünüldüğünde artık ileri tarihli çekin sisteme dahil edilmesi gerekir. Aynı zamanda bu çeklerin sisteme dahil olmasıyla sistemde oluşan sorunların da kanunlar çerçevesinde giderilmesi gerekmektedir. Zira oluşan bu sorunlar kanun koyucu ve yargı içtihatları tarafından giderilmediği takdirde bu durum çelişkili durumlara sebebiyet vererek hukuki güvenliği bozabilir.

Tekinalp, ileri tarihli çekler için bu çeklerin geçersiz sayılması dışında çözüm bulunmalıdır demektedir ve bu görüşünü şöyle devam ettirmektedir. Çünkü Türkiye CYK'yı kabul etmiştir. Bu noktada da Konvansiyona ters düşmek ve birliğin dışında kalmak doğru değildir. Tekinalp, ileri tarihli çeki görmezden gelmenin mümkün olmadığını ancak iyi düzenlemelerle bu çeki kanun sistemine uygun hale getirmenin uygun olacağını söylemektedir. Belirtilmelidir ki, dahil olduğumuz konvansiyona ve Kara Avrupası sistemine ters düşmemek istiyorsak çözüm bulmak gereklidir. Tekinalp'in çözüm önerilerine bakıldığında ilk olarak çekin ileri tarihli

[93] Bu konu hakkındaki düşünceler için bkz. Çöl, s. 212; Tekinalp, Armağan, ss. 931-932.

çek olduğu ispatlandığı takdirde isterse keşide tarihinden itibaren süresi içinde ibraz edilmiş olsun ister ileri vadeyi izleyen ibraz günlerinde bankaya sunulmuş olsun her iki halde de ÇekK'unun karşılıksız çeke ilişkin hükümlerinin uygulanması gerektiğini vurgulayarak sistemin dışına çıkmamamız gerektiğini belirtmiştir. İkinci görüşünde ise çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelene kadar muhataba ibraz edilememesini ve bu sebeple de karşılıksızdır işlemine tabi tutulamamasını ileri sürmüştür. Yazar, ikinci görüşünün ilkine göre daha radikal olduğunu söylemiştir[94]. Ancak ikinci görüşün CYK ile uyumlu olmadığı da açıktır.

Tandoğan ise, ileri tarihli çeklere ilişkin İngiliz ve Amerikan çek sistemlerinin hukuk sistemimize uygulayabileceğimize şu gerekçelerle ulaşmıştır. Şöyle ki, Türkiye Cenevre Konvansiyonlarını imzalamış olmasına rağmen bu anlaşmaları mecliste tasdik ettirmemiştir. Bu nedenle yasama organınca onaylanmamış bir anlaşmanın uluslararası alanda ülkemizi bağlamayacağı da bir gerçek olduğundan ileri tarihli çekleri geçerli ama üzerindeki düzenleme tarihinde ödenebileceğini varsayan sistemin uygulanmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Tandoğan, bu sistemin kabulünden önce, bankaların üzerindeki yazılı tarihten önce ödeme ihtimalinin olmamasının çekin kredi aracı olarak kullanılmasını önleyip önlemediğinin değerlendirilmesi gerekir şeklinde değerlendirmede bulunarak, ileri tarihli çekin hukuk sistemimize dahil edilebileceği yönünde farklı bir görüş sunmaktadır[95].

2. Görüşlerin Değerlendirilmesi Ve Görüşümüz

İleri tarihli çeklerin sisteme dahil olması ve sistemden çıkarılması görüşleri değerlendirildiğinde her iki görüşün ülkemiz açısından yararları ve sakıncalarının olduğu söylenebilir. İleri tarihli çeklerin sistemden çıkarılması iki şekilde gerçekleşebilir. İlki ileri tarihli çekleri geçersiz saymaktır ki bu durum Cenevre Yeknesak Kurallarına ve dahil olduğumuz Kara Avrupası hukuk sistemindeki anlayışa terstir. İleri tarihli çekin sistemden çıkarılmasının bir diğer şekli ise çekin TTK'ya uygun olarak üzerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilebilmesidir. Bu görüşü benimsemek aynı zamanda ileri tarihli çekler konusunda

[94] Tekinalp, Armağan, ss. 930-932.
[95] Tandoğan, s. 94.

dahil olduğumuz sistemden kopmadığımız ve bu sisteme uygun şekilde hareket ettiğimiz anlamına da gelmektedir.

İleri tarihli çeklerin sistemden çıkarılmasına ilişkin değerlendirmeler yapılırken ileri tarihli çeklerin ele alınış biçiminde TTK ile 5941 sayılı ÇekK arasında ciddi farklılıklar bulunduğuna da değinmek gerekmektedir. Nitekim ÇekK gm.3/5 fıkrasına göre 31.12.2021 tarihine kadar ileri düzenleme tarihli çeklerin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı yasaklanmıştır. İleri tarihli çeklerin geçerliliği Çek Kanunu uygulaması ile kanunen de kabul edilmiş sayıldığı için ileri tarihli çeklerin sistemden çıkarılması günümüz koşullarında mümkün görünmemektedir. Zira çekin ticari hayatın vazgeçilmez unsuru olduğu ve kredi vasıtası olarak kullanıldığı düşünüldüğünde ileri tarihli çekin sistemden çıkarılmasının piyasaya ve ülke ekonomisine zarar vereceği aşikardır.

İleri tarihli çeklerin sistemden çıkarılmasının doğuracağı başka bir problem ise alacaklı olan yetkili hamilin çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihini beklemeksizin karşılığı alabilmek adına çeki muhatap bankaya ibraz edebilmesidir. Şayet hamil centilmenlik anlaşmasına aykırı hareket ederek çeki muhatap bankaya ibraz edip karşılığın kısmen ya da tamamen bulunmadığı durumlarda, çeki karşılıksızdır işlemine tabi tutabilirse bu durum ticaret hayatının durmasına neden olacaktır[96]. Zira ülke piyasasında istisnalar hariç olmak üzere neredeyse tüm çekler ileri tarihli olarak kredi aracı olması amacıyla düzenlenmektedir. Bu sebeple de ileri tarihli çeklerin sistemden çıkarılma durumu piyasayı durma noktasına getirebilecektir. Nitekim geçmişte bu ihtimal belirdiğinde piyasa durma noktasına gelmiştir[97].

Yukarıda açıklanan nedenlerle ileri tarihli çeklerin sistemden çıkartılabilmesi günümüz koşullarında mümkün gözükmemektedir. Zira böyle radikal bir değişime geçmeden önce ileri tarihli çeklerin Türk piyasasındaki öneminin dikkate alınması gerekmektedir. Ticari hayatın ve piyasanın ileri tarihli çekin tedavülü suretiyle döndüğü gerçeği yadsınamaz. Bu sebeple de ileri tarihli çekler hukuk sistemimizde işlevsiz hale getirilmek istenirse bile en doğru yöntemin seçilmesi gerekir[98].

[96] Centilmenlik anlaşması terimi; Reisoğlu, 2011, s. 146; Yıldız, s. 80.
[97] Çöl, s. 215; Güngör Uras, "Piyasa Yağsız Kaldı", **Milliyet Gazetesi**, 27.02.2002 (E.T.09/10/2020)
[98] Nitekim çözüm önerileri için bkz. Domaniç, Tasarı, s. 5 vd. Tekinalp, (Armağan), s. 925 vd.; Çöl, s. 213 vd; Tandoğan, s. 94.

İleri tarihli çeklerin sisteme katılması gerektiği görüşünü değerlendirdiğimizde ise, ileri tarihli çekin artık Türk hukuk sisteminin ayrılmaz ve yadsınamaz bir parçası haline gelmiş olduğu savunulabilir. Hal böyle iken ileri tarihli çeki sistemden çıkarmaktansa sisteme dahil etmek ve Türk Ticaret Kanunu düzenlemelerini de bu yönde tekrar düzenlemek en doğru çözüm yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ileri tarihli çeklerin sisteme katılması ile Çek Kanunu ile Türk Ticaret Kanunu arasındaki uyumsuzluk da giderilmiş olacak ve her ne kadar Kara Avrupası hukuk sistemine aykırı gibi görünse de çek hukukunun tutarlılığı sağlanacaktır[99]. Nitekim Türk hukuk uygulaması vadeli çekleri geçerli kabul etmiş ve karşılığın alınabilmesi için üzerindeki düzenleme tarihinin beklenilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Uygulama da bu yönde geliştiği için ileri tarihli çekleri sistemden çıkarmak mümkün değildir.

İleri tarihli çek sorunu sadece hukuki olarak değil, aynı zamanda ekonomik, siyasi ve sosyolojik yönden de ele alınması gereken bir sorundur. Tek yönden bakarak bu duruma doğru çözüm getirebilmek doğru olmadığı gibi mümkün de gözükmemektedir. Nitekim önerilecek olan çözümlerin hem hukuk sistemimize hem de piyasaya ekonomisine uygun olması gerekmektedir[100].

Zira 5941 sayılı ÇekK ile devam eden geçici madde uygulaması kanun yapma sistemine aykırı bir şekilde hukuk sistemimizin Kara Avrupası hukuk sisteminden tamamen ayrılmasına neden olmaktadır[101,102]. Ancak Tandoğan'ın da ifade ettiği gibi Cenevre Konvansiyonundaki çek sistemi yasama organı tarafından onaylanmadığı için bizi bu çek sistemine bağlı tutan herhangi bir gerekçe esasen bulunmamaktadır. Bu sebeple kanımızca ileri tarihli çeki tamamen sisteme katmanın da uluslararası açıdan bizi yalnızlaştıracağı doğru değildir. Çünkü ileri tarihli çekin sisteme katılması çekin ödeme aracı olarak kullanılmasına engel teşkil etmemektedir ve

[99] CYK sisteminin yasama tarafından onaylanmadığı için ileri tarihli çekleri sisteme dahil etmenin uygun olup olmayacağının tartışılabilir olduğu yönünde görüşü için bkz. Tandoğan, s. 94.

[100] Barter sisteminin sisteminin yaygınlaştırılmasıyla ileri tarihli çek sorununun çözüleceğine ilişkin açıklamalar için bkz. Çöl, s. 216; Mehmet Erkan, "Yeni Bir Finansman Aracı:Barter", **Vergi Dünyası** Yıl: 19, Sayı: 221, 2000, s. 92; Rüknettin Kumkale, "Barter Düzeni", **Dünya Gazetesi**, 4 Ekim 2016 (E.T. 09.10.2020).

[101] Kendigelen, Çek, s. 270.

[102] Çek kanunlarının kanun yapma teknikleri açısından değerlendirilmesi için bkz. Ecehan Yeşilova Aras ve Bilgehan Yeşilova, "Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme (5838 Sayılı Kanun'un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri)", **TBB Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 82, 2009, s. 3 vd.

çekin hem 5941 sayılı ÇekK bakımından hem de 6102 sayılı TTK bakımından ödeme aracı olarak düzenlenip kullanılmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır.

Yapılan bu değişiklikler neticede Türk tipi bir çek hukuku sistemini çıkarmakta ve hem Kara Avrupası hukuk sistemine hem de Anglo Sakson hukuk sistemine göre birtakım farklılıklar içermektedir[103].Ancak kanaatimizce uygulamanın ve kanunun ileri tarihli çekleri kabullendiği düşünüldüğünde, ileri tarihli çeklerin artık geçici madde düzenlemeleriyle değil, sürekli bir kanun hükmü şeklinde hukuk sistemimizin parçası olması gerekmektedir. Zira Türk hukuk sistemi de bu yönde gelişmektedir. Bu sebeple genel, sürekli bir kanun hükmüyle ileri tarihli çeklerin düzenleme altına alınması ve belirsizlikten kaynaklanan tartışmalı konuları önlemek adına isabetli olacaktır.

II. İLERİ TARİHLİ ÇEKİN TÜRK HUKUKU'NDAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

A. 826 Sayılı, 6762 Sayılı ve 6102 Sayılı Ticaret Kanunlarındaki Durum

1. 826 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından

1912 tarihli La Haye Konferanslarından ve bu konferansta kabul edilen metinden esinlenen 826 sayılı Türk Ticaret Kanununda ileri tarihli çekler çek olarak geçersiz sayılmıştır. Esasen 826 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.620 ileri tarihli çeklerden açıkça söz etmemekle birlikte hüküm "Çekin görüldüğünde tediyesi lâzım gelir. Diğer bir nevi vadeyi havi olan senet, çek addedilemez." şeklindedir. Hükümdeki 'diğer bir nevi vade' sözcüğünden ileri tarihli çeklerin anlaşılması gerektiği söylenebilir. Zira 826 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde doktrinde ileri tarihli çeklerin çek olarak kabul olunamayacağı, ancak havale niteliği taşıyacağı kabul olunuyordu[104].

[103] Yapılan son değişikliklerle birlikte çek sisteminin melez bir sistem haline geldiğine ilişkin değerlendirmeler için bkz. Kendigelen, Çek, s. 270; Türk çek hukukunun sui generis yapıya büründüğü ile ilgili bkz. Şafak Narbay, "5941 Sayılı Çek Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 43, 2010, (Terazi), s. 95.

[104] Tandoğan, s. 71.

2. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından

1957 tarihli 6762 sayılı eTTK'daki sistem kaynağını Cenevre Yeknesak Kurallarından almıştır. Bu sistemde ileri tarihli çekler geçerli fakat üzerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmesi halinde ödenebilir kabul edilmiştir. Cenevre Yeknesak Kuralları ileri tarihli çekleri geçerli saymış bu sayede hamili korucuyu bir tutum sergilemiştir. Esasen Türkiye Cenevre Anlaşmasını imzalamakla birlikte yasama organında onaylamadığı için bu anlaşma ülkemiz açısından bağlayıcı değildir. Ancak eTTK'ya ilişkin hükümler İsvBK'dan alındığı için bu anlaşmaya dair hükümler genel kapsamda çek hukukumuz bakımından da uygulama alanı bulmaktadır.

CYK'nın 28. maddesi[105] eTTK'nın 707. maddesinde ele alınmıştır. Bu hükme göre "Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir." [106]. Buradaki ödenir sözcüğü muhatap banka bakımından herhangi bir zorunluluk içermez. Şöyle ki; muhatap banka düzenlenmiş olan çekten dolayı hamile karşı herhangi bir borç altına girmemektedir. Muhatap banka ancak düzenleyen adına ödeme yapabilme yetkisine sahiptir. Çek hesabında karşılık bulunmadığı takdirde karşılıksız kalan bedeli muhatabın ödeyeceğinden söz edilemez. Ancak bu çek bedelinin düzenleyenin hesabında bulunduğu durumları kapsamaz. Düzenleyenin hesabında karşılık bulunduğu takdirde muhatap banka 707. madde gereği hamile

---

[105] "A cheque is payable at sight. Any contrary stipulation shall be disregarded."
"A cheque presented for payment before the date stated as the date of issue is payable on the day of presentment." (CYK m.28)

[106] https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/payable?q=payable E.T.03.04.2021
payable: Sözlükte "must be paid" kelimesi ile açıklanmış anlaşılacağı üzere ödenmesi gereken anlamında kullanılmıştır. Ancak bu anlamdan çıkarılması gereken sonuç mutlak bir ödeme zorunluluğu olarak anlaşılmamalıdır. Düzenleme tarihinden önce çeklerin bankaya ibraz edilmeleri durumunda karşılığın olmazsa bankanın ödeme yapmasının gerekip gerekmediği konusunda da yazarlar tereddüt göstermektedirler. Ancak çeklerin görüldüğünde ödenmeyebileceği görüşü doktrinde hiç kimse tarafından ileri sürülmemiştir.
Ünal Tekinalp, "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının İleri Keşide Tarihli Çeklere İlişkin Sisteminin Değerlendirilmesi ", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar-Panel)**, Ankara, 2002, (Sempozyum), s. 46; Karayalçın, **(1970)**, s. 278; Kalpsüz(Çelebican/Erem), s. 90; Güler, s. 173; ayrıca bkz. Tandoğan, s. 72'de Muhatap bankanın burada ödeyip ödememe konusunda yetkiye sahip olduğunu, vadeden önce yetkili hamile düzenleyenin hesabında yeterli karşılık bulunmadığında ödeme mecburiyetinin bulunmadığını ifade etmektedir.

ödeme yapmakla mükelleftir yoksa burada ödeme yapıp yapmama konusunda herhangi bir keyfiyet ya da seçim hakkı bulunmamaktadır[107].

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ileri tarihli çeklerin üzerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazına izin vererek çekin kredi aracı olarak kullanılmasının önüne geçmeyi amaçlamıştır. Nitekim, ileri tarihli çeklerin ibrazında ödenebilmesi düzenleyene karşı uygulanan bir yaptırım niteliği taşır. İleri tarihli çeklere geçerlilik tanınmasının bir başka amacı ise; iyiniyetli meşru hamili, üzerindeki düzenleme tarihinden önce tedavüle çıkarılmış 826 sayılı Türk Ticaret Kanunu gereği geçersiz olan ileri tarihli çeklerin uğratabileceği zarardan korumayı sağlamaktır.

Aynı zamanda çeki ileri tarihli olarak düzenleyen kişi kanun hükümlerini dolanmak amacıyla çek gününde muteberdir kaydının, vadesinde önce muhatap bankaya ibraz olunamaz, düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı geçersizdir ve benzeri kayıtlar çekin üzerine yazarsa 6762 sayılı eTTK gereği yazılmamış sayılacağından, hamilin vadeden önce başvuru hakkının engellenmesi mümkün değildir.

3. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından

6102 sayılı TTK m.795 hükmü 6762 sayılı eTTK m.707 hükmünün dilinin güncelleştirilmiş halidir. Bu sebeple 6762 sayılı kanun için bahsettiğimiz; çekin görüldüğünde ödeneceği buna aykırı kayıtların yazılmamış sayıldığı ayrıca çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden önce çekin muhataba ibraz edilebileceğine ilişkin esaslar 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu bakımından da geçerlidir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda değişiklik gösteren hususlardan bir tanesi 795. maddenin kenar başlığıdır. Çünkü 6762 sayılı Ticaret Kanunu döneminde 707. maddenin kenar başlığının vade olması doktrinde tartışmalara sebep olmuştur[108]. Bunun sonucu olarak da kanun koyucu TTK m.795'in madde kenar başlığını muacceliyet olarak değiştirerek tartışmalara çözüm üretmeye çalışmıştır.

[107] Tandoğan, s. 72; Güler, s. 173.

[108] Çekte vadeye ilişkin açıklamalar için bkz. Kendigelen, Çek, s. 195 vd; Kalpsüz(Çelebican/Erem), s. 67, dn. 101; Tandoğan, s. 78; Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, ss. 50-51; Narbay, Çekten Cayma, s. 25, dn. 80; çekin görüldüğünde vadeli olduğuna ilişkin görüş için bkz. Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 179.

Halbuki şu anki çek hukuku düzenlemelerimize bakıldığında çekin ödeme aracı olarak değil de ileri tarihli ve kredi vasıtası olarak kullanıldığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu sebepledir ki madde kenar başlığının muacceliyet olmasının da esasen 5941 sayılı Çek Kanunu açısından düşünüldüğünde pratikte bir anlamı bulunmamaktadır. Zira çek, şu anki hukuk sistemimizde ileri tarihli olarak düzenlenen ve kredi aracı olarak kullanılan bir kıymetli evraktır.

B. Özel Çek Mevzuatındaki Durum

1. 3167 Sayılı Çek Kanunu Açısından

Çeklerin, ticari ve ekonomik hayatta giderek yaygınlaşmasıyla birlikte karşılıksız çek düzenleyenlerin sayısı da bir hayli artmış, dolayısıyla bu durum hamillerin korunmasına yönelik özel bir Çek Kanunu yapılması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu düşüncelerin sonucu olarak 3167 sayılı "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun" 03.04.1985 tarihinde Resmi Gazete'de[109] yayınlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir[110,111].

Kara Avrupası hukuk sistemini benimseyen diğer ülkelerde ileri tarihli çek oldukça az görülmekte iken; ülkemizde ileri tarihli çek yozlaştırılmış ve ekonominin işlerliğini sağlayan etkin bir kredi aracı haline getirilmiştir[112]. Nitekim bu sebeple Çek Kanunu düzenlemeleriyle, uygulamadan kaynaklanan aksaklıkların giderilmesi amaçlanmış ve çek hamillerinin korunması için adli ve idari tedbirlere başvurulmuştur. 3167 sayılı Çek Kanununun yürürlüğe girmesindeki başlıca amaç, çekin kredi vasıtası olarak kullanılmasını önleyerek ödeme aracı olma niteliğini geri kazandırmak ve piyasadaki para akışını sağlamak suretiyle özüne geri dönmesini temin etmektir.

---

[109] R.G.03/04/1985, S.18714 (www.resmigazete,gov.tr, E.T. 03.04.2021).

[110] Seza Reisoğlu, "3167 Sayılı Çek Yasasının Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar ve Öneriler", **Batider**, Cilt: XV, Sayı: 2, 1989, s. 3 vd: Reisoğlu eserinde ilk çek kanunu ile ilgili kanun tasarı ve tekliflerinin Türk Ceza Kanununa madde ilavesi şeklinde hazırlandığına dikkatleri çekmiştir.

[111] 1985 tarihli Çek Kanunu hazırlanırken dile getirilen öneri bkz Yaşar Karayalçın, "3167 Sayılı Kanunun Hazırlanması ve Uygulanması Hakkında Açıklamalar", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar- Panel)**, Ankara, 2002, (Sempozyum), s. 39; Tekinalp, Armağan, ss. 931-932.

[112] İleri tarihli çekin yozlaştığı ile ilgili; Yüksel Ersoy, "Tartışmalar", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar Panel)**, Ankara, 2002, ss. 63-64.

3167 sayılı eÇekK.m.16 hükmü ileri tarihli çeklerin üzerlerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmelerine izin vererek bu çeklerin karşılıksız çıkması halinde yetkili hamile hem hukuki hem cezai tedbirlere başvurabilme hakkı tanımaktadır[113]. Ticaret hukuku sistemimiz ilk defa bu kanunun yürürlüğe girmesiyle Türk Ticaret Kanunu ve Cenevre Yeknesak Kurallarından ciddi bir ayrılma göstermiştir[114]. Zira Türk Ticaret Kanununun sistematiğine göre kıymetli evrakta vadesinden önce ödeme yapılabilmesi için hamilin hem maddi hem de şekli anlamda hak sahibi olması gerekir[115]. Kıymetli evrakın vadeden önce ödeme yapılması konusundaki genel esaslarına göre eTTK m.707 hükmü ileri tarihli çekler için bir istisna niteliği taşımaktadır. Bunun nedeni ise ileri tarihli çekin üzerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmesi halinde, çek hesabında karşılık varsa muhatap bankanın bu karşılığı ödeyebilmek için yalnızca şekli hak sahibine bakması yoksa maddi hak sahibini tespit etmek gibi bir yükümlülüğünün olmamasında yatar.

3167 sayılı eÇekK'unun ibraz tarihi gelmeden önce ibraz edilen çekler için düzenleyen hakkında cezai takibat olanağı tanımasının hukuki olmadığını söylemek gereklidir[116]. Zira kimse vadesinden önce borcunu ödemediği için hürriyeti bağlayıcı cezalarla cezalandırılamaz. Ancak bu husus konumuz dışında kaldığı için bu açıklamayla yetiniyoruz. 3167 sayılı Çek Kanunu düzenlemesiyle, ileri tarihli çeki

---

[113] Tekinalp, **(Armağan)**, ss. 926-927; Turgut Kalpsüz, "Tartışmalar", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar-Panel)**, Ankara, 2002, (Panel 2002), s. 61; Kalpsüz, çekin kısmen ya da tamamen ödenmemesinden dolayı müra caat hakkının doğabileceği, ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir kararının alınabileceği ve çek el değiştirmiş ise önceki cirantalara karşı başvuru hakkının kullanılabileceği görüşündedir.

[114] Aynı yönde Tekinalp, Armağan, s. 926.

[115] Vadeden önce ödemeye ilişkin poliçe açıklamaları için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 230.

[116] Karşılıksız çekten doğan cezai sorumluluğa ilişkin tartışmalar için; Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu (Bildiriler- Tartışmalar-Panel), Batider, Ankara, 2002, s. 73 vd; Murat Başman, "3167 Sayılı Çek Yasasında 3863 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklik ve Bir Yargıtay Kararı", **TBB Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 3, 1993, s. 357 vd.; Ümit Kocasakal, "4814 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un Cezai Hükümleri Üzerine Düşünceler", **GSÜHFD**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2003, s. 92 vd.; Dağlar Ekşi, "4814 Sayılı Kanun İle Değişik 3167 Sayılı Çek Hamillerinin Korunması ve Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Açısından Karşılıksız Çek", **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 2, 2003, s. 205 vd.

düzenleyen korunmamış olsa da 16. maddenin yaratmış olduğu adaletsizlik doktrinde çokça tartışılmış ve bu kanun da zamanla pek çok değişikliğe uğramıştır[117,118].

5941 sayılı ÇekK.'nun[119] yürürlüğe girmesinden önce uygulamada yaşanan problemleri çözümleyebilmek adına 3167 sayılı Kanunda 5838 sayılı Kanun ile bir değişikliğe daha gidilmiştir[120]. Bu kanunun 18. maddesi ile 3167 sayılı Çek Kanununa eklenen Geçici 2. maddede "31.12.2009 tarihine kadar, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir." hükmüne yer verilmiştir[121, 122]. Böylece bir önceki kanun değişikliğinde yalnızca cezai yaptırımlar bakımından 'vadeyi' kabul eden kanun koyucu bu değişiklikle birlikte hukuki takibe geçilebilmesi açısından da vadeye itibar tanımıştır. Bu kanun geçmişten beri süregelen sorunlarla dolu ileri tarihli çekleri tanıyarak yasal zemine oturtmuş ve TTK m.795/2'deki (eTTKm.707/2) çekin üzerindeki tarih gelmeden muhatap bankaya ibraz edilmesini sağlayan kanun hükmünü işlevsiz kılmıştır. Doktrinde, bu düzenlemeyle yalnızca çeki düzenleyenin menfaatinin korunduğu ve

---

[117] bkz. Tekinalp, Armağan, s. 927; Ayrıca bu kanun dönemindeki tartışılan hususlar için bkz. Sıtkı Eroğlu, "Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun İle İlgili Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Tespitle ve Öneriler", **Batider**, Cilt: XV, Sayı: 2, 1989, ss. 23-24.

[118] Yapılan değişiklikler: 3167 sayılı sayılı Kanun'da 02.04.1998 tarihli ve 4358 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle vergi numarasının kullanım alanını yaygınlaştırmak için bir takım yeni düzenlemeler getirilmiş bu doğrultuda Çek Kanunu m.3'te yapılan değişiklikle, bankalar için çek defterlerine hesap sahibinin vergi, kimlik numarasının yazılma zorunluluğu getirilmiştir. 3167 sayılı Çek Kanununda 26.02.2003 tarihli 4814 sayılı kanunla yapılan değişiklikle "Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde 4 üncü madde uyarınca ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere, çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ancak verilecek para cezası seksen milyar liradan fazla olamaz. Bu miktar, 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesine göre her yıl artırılır. Bu suçtan mükerrirlere, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir." ÇekK doktrinde sürekli tartışılan 16. Maddesi değişikliğe uğramış ve hapis cezasının ancak tekerrür halinde verilebileceği kararlaştırılmıştır.

[119] Kanun yapılırken getiriliş amacını anlayabilmek için gündemde nelerin konuşulduğu önem arz eder. Herhangi bir bağlayıcılığı olmamasına karşın 5838 sayılı Kanunla 3167 sayılı Çek Kanununda yapılan değişikliğin hangi amaçla yapıldığını, dönemin koşulları ve gereksinimlerini azami şekilde anlamamıza yardımcı olabilecek kaynaklar için bkz. TBMM Genel Kurul Tutanağı, 23. Dönem, 3. Yasama Yılı, 59. Birleşim, 17/02/2009, ss. 35-38.

[120] R.G.18/02/2009, S.27155.

[121] Madde gerekçesinde *"Madde ile; belirli bir süreyle çekin, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek ekonomik sıkıntılarla çeklerin zamanında ödenememesi sonucunda ticari hayatta karşılaşılan sorunlara ve mağduriyetlere çözüm üretilmesi amaçlanmaktadır." açıklaması yapılmıştır".*

[122] Geçici madde düzenlemesinin kanun yapma tekniklerine uygun olmadığı hususunda bkz. Ömer Teoman, "Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler", **Batider**, Cilt: 25, Sayı: 2, 2009, ss. 32-34; Yeşilova Aras/Yeşilova, ss. 28-38.

yetkili hamilin hukukça korunması gereken menfaatinin göz ardı edildiği belirtilmiştir[123].

5838 Sayılı Kanunla değişik 3167 sayılı Kanuna getirilen geçici 2. maddenin ülkemiz açısından en önemli sakıncalarından biri çek üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden yetkili hamilin elinde bulundurduğu çekin muhatap bankaya ibrazının yasaklanması ve bizi Cenevre Yeknesak Kuralları'ndan uzaklaştırıp, İngiliz-Amerikan sistemindeki çek düzenlemelerine yaklaştırmasıdır. Böylece ileri tarihli çekler bakımından hem hukuki hem cezai yönden sorumluluğun doğması üzerindeki düzenleme tarihine göre belirlenir hale getirilmiştir.

Uygulama açısından düşünüldüğünde; lehtar, düzenleyen ile yapmış olduğu sözleşme sonucu vadenin gelmesinden önce elindeki ileri tarihli çeki muhatap bankaya ibraz etmeyeceğini taahhüt etmektedir. Vade anlaşmasının yazılı şekilde yapılmasa dahi taraflar arasında bulunduğu kabul edilmelidir. Böylece iki taraf da 3167 sayılı Çek Kanunundaki değişiklik ile birlikte çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelinceye kadar vade anlaşmasına itibar etmek durumunda kalmaktadır. Bu anlaşma doktrinde "centilmenlik anlaşması" olarak da isimlendirilmektedir [124]. Uygulama tarafından bakıldığında çek kanuna getirilen bu düzenlemenin hamilin menfaatine önemli ölçüde zarar verdiğini söylemek bir hayli güçtür. Zira bu yasa aslında uygulamanın kanunlar nezdinde yansımış hali olarak karşımıza çıkmaktadır[125]. Bu sebeple de hamilin bu düzenlemeden zarar gördüğünü söylemek mümkün değildir çünkü hamil de ileri tarihli çek kullanarak hem alacağını teminat altına almakta hem de çekin karşılıksız çıkması halinde hukuki ve cezai takip yolunu başlatabilme imkanına sahip olmaktadır. Ayrıca bu durum geçmişten beri uygulama

---

[123] Özkan Gültekin, **Öğretide ve Uygulamada Kıymetli Evrakın Ziyaı ve İptali**, 8. Baskı, Ankara, 2016, (Kıymetli Evrak), s. 186; Başvuru hakkının engellenmesinin temel kanun olan TTK'ya aykırı olması düzenleyen lehine yapılmış bir düzenleme olup hamilin menfaatini zedelediğine ilişkin bkz. Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 53; Gençtürk, ss. 146-147; Uygulamada hamilin zaten çekin üzerinde yazılı olan tarihi beklediği bu yönüyle de getirilen düzenlemenin hamilin menfaatini aşırı güçleştirilmediği görüşü için bkz. Ali Haydar Yıldırım, "Türk Hukukunda Vadeli Çek ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler", **GÜHFD**, Cilt: XXI, Sayı: 4, 2017, s. 95.

[124] Gençtürk, s. 122; Tandoğan, s. 73; Yıldız, s. 80; Reisoğlu, Sunum, s. 9; Ayli/Yardımcıoğlu, s. 3227.

[125] Uygulamanın kanun haline gelmesine ilişkin eleştiri için bkz. Sami Selçuk, "Tartışmalar", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar-Panel)**, Ankara, 2002, s. 64.

alanı bulan ileri tarihli çekin yasal bir uygulama şekline dönüştürmekte olması bakımından da hamile zarar verici bir nitelik taşımamaktadır.

Her ne kadar 3167 sayılı kanun dönemi boyunca ileri tarihli çeklerin kredi aracı olarak kullanılmasının önlenilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmış ise de istenilen sonuçlar elde edilememiştir. Bu sebeple 3167 sayılı Çek Kanunu'nda dört kez köklü değişiklikler yapılmış olmasına rağmen doktrindeki eleştirilerde herhangi bir azalma olmamıştır. Doktrindeki eleştiriler ve 2005 yılında değişen Türk Ceza Kanunu sonucunda 3167 sayılı Çek Kanununun teorik ve dogmatik olarak tamamen ters düşmüştür. Bu nedenle Adalet Bakanlığı yeni bir kanun hazırlama düşüncesini eyleme dönüştürmüştür[126].

2. 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından

5941 sayılı Çek Kanunu 20.12.2009 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş[127] ve 3167 sayılı Çek Kanununu yürürlükten kaldırmıştır. 5941 sayılı Çek Kanununun kapsamı 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna göre amaç ve kapsam yönünden çok daha geniştir. 3167 sayılı kanunun kapsamı çek hamillerinin korunması için uygulanacak tedbir ve yaptırımları düzenlerken, 5941 sayılı ÇekK'nun ilk maddesinde, kanunun amacı, kapsamı;

> *Bu Kanunu'nun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklere aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektir.* şeklinde açıklanmıştır[128].

5941 sayılı ÇekK 3167 sayılı Kanundan farklı olarak sadece çek hamillerini değil, piyasayı ve kamuyu koruyucu hükümler getirmeyi kendine amaç edinmiştir[129,130]. Ayrıca ticaret şirketlerinde ödeme ve tahsil işlemlerinde kullanılan

---

[126] Narbay, Terazi, s. 66.

[127] R.G.20.12.2009, S.27438 (www.resmigazete.gov.tr, E.T. 08.05.2020).

[128] www.tbmm.gov.tr GEREKÇE (E.T.18.04.2020)

[129] Soydemir, ss. 47-48; TBMM Çek Kanunu Tasarısı, 08/05/2009, s. 3-5; Narbay, Terazi, s. 66.

[130] Gizli, gerçek dışı ve sahibini perdeleme amaçlı hesaplara engel olmak, karşılıksız çek düzenlenmesini caydırarak çeke itibar kazandırmak, çeki güvenli bir ödeme aracı haline getirip genel ekonomiye katkı sağlayıcı bir konuma oturtmak kamuyu koruyucu amaçları arasında sayılabilir. Özel hukuk ilişkisi olan çeke kamusal bir anlam yüklenmesinin uygun olmadığı buna dünyanın hiçbir yerinde bu haliyle Çek Kanunun CYK'dan uzaklaşmış sayılacağı yönündeki haklı

çek hesaplarının şirketle ilgisi olmayan gerçek kişiler tarafından açılmasının ve şirket yöneticilerinin bu yöntemi kullanarak kendilerini ve şirketi sorumluluktan kurtarmaya çalışmasının önlenmesi, ticari işlemler sonucu verilen çekin karşılığının kim tarafından bankada bulundurulacağının belirli olması ve çeki tüzel kişi adına düzenleyenin adının çek üzerinde yazılması gerektiği de bu kanunu oluştururken üzerinde durulan konular olmuştur. Bu kanunun amaçları arasında çekin kara para aklamasında ve terörün finansmanında kullanılmasının önlenmesi de bulunmaktadır[131,132].

3167 sayılı eÇekK döneminde ilk olarak 5838 sayılı kanunla eÇekK'una getirilen gm.2 düzenlemesiyle 31.12.2009 tarihine kadar ileri tarihli çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar muhataba ibrazı yasaklanmıştır. 2009 yılının sonunda 5941 sayılı ÇekK kabul edilmiş ve bu kanun ile de çekin üzerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmesi geçersiz sayılmıştır[133]. Bu değişiklik ilk olarak ÇekK gm.1/5 31.12.2011 tarihine, 2012 yılında yapılan değişiklik ile 31.12.2017 tarihine, 2017 yılında yapılan değişiklikle 31.12.2020 tarihine, 2020 yılında yapılan değişiklikle de 31.12.2021 tarihine kadar uzatılmış ve süreklilik halini almıştır[134]. Kanaatimizce, geçici madde hükmünün adeta kanun maddesinin yerini alması çekin uluslararası alanda kabul gören ödeme aracı niteliğinin ülkemiz uygulaması açısından yok sayıldığını ve uygulamanın kanuna tekemmül ettiğini göstermektedir[135].

---

eleştiri için bkz. Mehmet Helvacı, "Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi, **Batider**, Cilt: XXV, Sayı: 4, 2009, (Batider), s. 231.

131 Soydemir, s. 48; Narbay, Terazi, s. 66.

132 5941 sayılı Çek Kanunu Gerekçesi için bkz. İzzet Özgenç, **Çek Kanunu**, 9. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 19. vd.

133 ÇekK. hazırlanırken çek keşide etmek yerine çekin düzenlenmesi terimi tercih edilmiş olup, bunun dayanak noktasının kanunların Türkçeleştirilmesi çabası olduğu söylenebilir. Ancak bu Türkçeleştirme çabalarının kavramlar arası anlam kaymasına yol açtığı açıktır. Adalet Bakanlığının Hukuk Sözlüğünde düzenleyen kelimesi; "çek veya poliçeyi, düzenleyerek veya imza ederek, muhataba ya da lehtara yapılacak ödeme için, ödeme emri veren gerçek ya da tüzel kişidir." şeklinde açıklanmıştır. Esasen iki kelimenin aynı anlamda kullanılmadığı vurgulanmıştır. Bu sebeple çekin düzenlenmesi değil çekin keşidesi sistematik ve terminoloji bakımından daha doğru bir tercih olacaktır. Aynı yönde bkz. Şafak Narbay, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz", **Prof.Dr. İrfan BAŞTUĞ Anısına Armağan, DEÜHFD,** Cilt: 7, Özel Sayı, 2005, (Tasarı), ss. 178-179; Helvacı, Batider, s. 231.

134 ÇekK geçici madde düzenlemesinin TTK m.795/2 hükmünün uygulanmasına ara verdiğine ilişkin bkz. Özdamar/Göktürk/Can/Kaşak, s. 220.

135 CYK'yı hazırlarken ileri tarihli çeklerin geçersiz olması gerektiğini ileri süren bir görüş bunun nedenini taraflar arasındaki centilmenlik anlaşması olduğunu dile getirmişti. Aynı yönde Gençtürk, s. 146; Bu düzenlemelerin çekte vade kurumuna açıkça izin verdiği ve bu

Şunu da ifade etmek gerekir ki; 31.12.2021 tarihi sonrasında geçici maddenin uygulama süresi uzatılmazsa, ileri tarihli çekler açısından ÇekK m.3/8 hükmü uygulama alanı bulacaktır[136]. Bu hüküm gereği üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin muhatap bankaya ibrazı halinde, çek karşılığı hesapta kısmen veya tamamen bulunmadığı takdirde çek hakkında hukuki takip yapılamayacaktır. Böylece 3167 sayılı Kanun döneminde (2009 yılına kadar) benimsenen, çek üzerindeki düzenleme tarihinden önce çekin karşılıksız çıkması halinde cezai yaptırımların uygulanamayacağı, ancak hukuki takip yolunun açık olduğu anlayışı terk edilmiş olmaktadır. Hal böyle olunca çek hamillerinin korunması için yapılan bu kanunun amacından saptığı gözler önüne serilmiş olmaktadır. Kanundaki "hukuki takip yapılamaz" cümlesinden anlaşılması gereken tüm dava ve takip yollarının kapalı olmasıdır. Aksini bir düşünce kanun koyucunun iradesiyle bağdaşmaz ve kanunun amacı dışında bir yorum yapılarak anlam daralmasına sebep olur[137]. Bu durumda, ÇekK gm.3/5 gereği 31.12.2021 tarihine kadar, vadeli çek[138] düzenlenebilecek ve çek, düzenleme tarihinden önce bankaya ödenmek için ibraz edildiği takdirde, banka hiçbir işlem yapmadan çeki hamile iade edecektir. Bu düzenlemenin hukuk sistemimize girmesini öğretide pek çok yazar kanun yapma tekniklerine uygun olmaması yönüyle ve hamilin menfaatlerini önemli ölçüde zarar verdiği gerekçesiyle eleştirmiştir[139].

---

düzenlemelerin çeki geri döndürülemez şekilde farklı bir boyut kazandırmaktadır. Kendigelen, Çek, s. 268, dn. 40.

136 ÇekK. m.3/8: *"Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır"*.

137 "Hukuki takip yapılamaz" daki amaç tüm adi takip, kambiyo takibi ve dava yollarını kapatmaktır. Ancak komisyon raporundan yalnızca kambiyo senetlerine ilişkin takip yapılamaz diğer dava yolları açıktır gibi hatalı bir anlam çıktığı hususunda bkz. Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 56; İsmail Kırca, **5941 Sayılı Çek Kanunu Konferans (22 Ocak 2010)**, Ankara, 2010, (Çek Kanunu), ss. 90-91.

138 Tezi hazırlarken ileri tarihli çek terimini tercih etmemize rağmen burada 5941 sayılı ÇekK uygulamasında ileri tarihli çek vadeli çek olarak algılandığı için tezimin ilerleyen kısımlarında yer yer bu terimi kullanacağımı belirtmek isterim. Zira CYK sistemindeki ileri tarihli çek düzenleme gününden önce bankaya ibraz edilebilen ve karşılık varsa hamiline ödeme yapılan çektir. Ayrıca bu çeke dayanarak düzenleme tarihi gelmese de geçici madde düzenlemeleri gelene kadar hukuki takip yapılabilmektedir ki ileri tarihli çek ödeme aracı olarak kullanılmak isteniyorsa olması gereken de budur.

139 İleri tarihli çekte düzenleyenin amacı çeke kredi özelliğini kazandırmaktır ve ÇekK'a getirilen düzenlemesi ile bu durum yasallaştırılmış, kanuna karşı hile durumu korunmuştur. Gençtürk, s. 146.

5941 sayılı ÇekK düzenlemesinde ileri tarihli çeke ilişkin hükümler göz önüne alındığında; çeke ilişkin hukuki, cezai, idari takip yoluna başvurulabilmesi için çekin üzerinde yazan düzenleme tarihine göre belirlenecek ibraz sürelerine göre bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekmektedir. Yukarıdaki açıklamalarımız dikkate alındığında, ÇekK gm.3/5 gereği 31.12.2021 tarihinden sonra şayet geçici madde düzenlemesinin uygulanması devam ettirilmezse, kanun koyucu yalnızca çek hesabında tamamen karşılık bulunan çekler bakımından vade anlaşmasını tanımamaktadır. Ancak karşılığın, çek hesabında kısmen veya tamamen bulunmadığı hallerde gerek hukuki, gerek idari gerekse cezai sorumluluk bakımından taraflar arasındaki vade anlaşmalarına itibar edildiğini söylemek doğru olacaktır[140].

31.12.2021 tarihinden sonra kanun koyucunun çekin karşılığının hesapta bulunduğu hallerde vade anlaşmasına itibar etmemesinin uygulama bakımından hiçbir farklılık yaratmayacağı da bir gerçektir. Zira düzenleyen haklı olarak ÇekK m.3/8 hükmüne dayanarak, kendini hiçbir hukuki, cezai, idari yaptırım tehdidi altında hissetmeyecektir. Düzenleyen muhatap banka nezdindeki çek hesabını düzenleme tarihi gelene kadar boş bırakacak bu sayede de 5941 sayılı ÇekK m.3/8 hükmünden yararlanma fırsatı elde edecektir. Türk hukuk doktrininde bu durum haklı olarak eleştirilmiştir[141]. Neticeten düzenleyen bu hüküm gereği kendisini çekin düzenleme tarihi gelene kadar garanti altına aldığı için hukuken ÇekKm.3/8 hükmü yürürlükte olsa da bu hüküm fiilen uygulanamayacak, ancak çok istisnai durumlarda uygulama alanı bulacaktır[142].

Bu hüküm doktrinde çokça tartışılmıştır. **Gençtürk**, Türkiye'deki çek uygulamasının gidişatı göz önüne alındığında düzenleyenin bankada birden fazla hesap açtırabileceğini, internet bankacılığı yoluyla çekin ibraz tarihi geldiğinde çek hesabına havale yapılabileceğini ifade etmekte, çekin düzenleme tarihi gelmeden

---

[140] Kendigelen, Çek, s. 263 vd.; Yıldırım, s. 96; Narbay, Terazi, s. 91; Teoman, ss. 32-34; Zekeriya Arı, Sami Karahan, Hayri Bozgeyik, Tahir Saraç, Mücahit Ünal, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Konya, 2014 , s. 337.

[141] Yıldırım, s. 96; Gençtürk, s. 147; Ünal Tekinalp, "Tartışmalar", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Barosu İşbirliği İle Düzenlenen "5941 Sayılı Çek Kanunu" Paneli**, Ankara, 26 Mart 2010, (Panel), s. 82.

[142] Gençtürk, s. 147; Metin Topçuoğlu, "Yeni Çek Kanununa Göre Çekin Niteliği ve Türleri" **Erzurumluoğlu Armağanı**, Ankara, 2012, (Erzurumluoğlu Armağanı), s. 746-747: Bu son yazarda da belirttiği üzere, çek hamilinin düzenleyenin hesabında yeterli karşılık olup olmadığını tespit etmesi olanaksızdır. Hesapta yeterli karşılığın bulunup bulunmadığı banka yetkililerinin tekelindedir.; Yıldırım, s. 96.

hamile ödeme yapılamayacağını dile getirmektedir[143]. **Tekinalp** ise, üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden ileri tarihli çekin muhatap bankaya ibraz edilmesine karşılık düzenleyenin bankaya telefon ederek ya da yazılı bir talimat vererek hamile çek bedelinin ödenmesini engelleyebileceğini ifade etmektedir[144]. Doktrindeki eleştirilerden anlaşılacağı üzere bu hüküm kanuna karşı hileye oldukça müsaittir. Yapılan her yeni düzenleme temelde ileri tarihli çeklerin kredi aracı olarak değil ödeme aracı olarak kullanılmasını amaçlasa da, yapılan hiçbir kanuni düzenleme ileri tarihli çeklerin dolaylı olarak da karşılıksız olan çeklerin sayılmasını azaltmamıştır. Aksine her geçen günle birlikte ileri tarihli çeklerin düzenlenmesi de artmış ve ileri tarihli çek ekonominin baş aktörlerinden biri haline gelmiştir[145].

[143] Gençtürk, s. 147.

[144] Tekinalp, Panel, s. 82.

[145] Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi verilerine göre 2019 yılında ibraz edilen çek adedi 16.872.175 iken tutarı ise 916.397 milyar TLdir. Bu çerçevede 2017 yılında ibraz edilen çeklerin parasal karşılığı 784 milyardır. Veriler de göstermektedir ki yıl geçtikçe keşide edilen çek sayısında ve parasal değerlerinde artma olmaktadır. Mehaz İsviçre Hukukunda ise bu oran gün geçtikçe azalmaktadır.Yıldırım,s.96,dn.15(https://www.riskmerkezi.org/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/2248/Bankalara_Ibraz_Edilen_ve_Karsiliksiz_Islemi_Yapilan_Cek_Bilgileri_-_Mart_2020.pdf, E.T.19.04.2020).

İKİNCİ BÖLÜM
İLERİ TARİHLİ(VADELİ) ÇEKİN DOĞURDUĞU HUKUKİ SONUÇLAR

I. ÇEKİN KREDİ ARACI HALİNE GELMESİ

Çekin temeli her ne kadar İngiltere'de atılmış olsa da, çek zamanla tüm dünya ülkelerinde ekonominin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir [146]. Ülkemiz açısından düşünüldüğünde özellikle de ileri tarihli çekler ticari borç ilişkilerinde taraflar arasındaki para akışını sağlayarak ekonominin yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. Ayrıca ileri tarihli çekin bankaların mevduat toplamasına da önemli katkıları bulunmaktadır.

TTK'ya göre çek esasen bir ödeme aracı olmasına karşın uygulamada daha çok ileri tarihli olarak düzenlenerek kredi elde etmek amacıyla kullanılmaktadır. TTK m.795/2 hükmü ayrık kalmak kaydıyla, ileri tarihli çek düzenlenmesinin sonucu olarak alacaklı, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine kadar alacağını borçludan tahsil edebilme imkanından vazgeçmektedir. Buna karşın borçlu ise, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine kadar borcunu kredilendirebilme imkanı elde etmektedir. Aşağıda ödeme aracı ve kredi aracı olma kavramlarının ne olduğu açıklanmaya çalışılacak, ardından çekin kredi aracı olarak kullanılmasının doğurduğu sonuçlardan bahsedilecektir.

A. Ödeme Aracı ve Kredi Aracı Kavramları

1. Ödeme Aracı Kavramı

Bir kambiyo senedi şayet görüldüğünde ödenmesi gereken bir senet ise o zaman bu senedin ödeme aracı olma maksadı ile düzenlendiğini söylemek mümkündür. Bir senedin ödeme aracı olarak nitelendirilebilmesi için alacağın vadelendirilmemiş olması ve senedin ibraz edildiği anda ödenecek bir senet olması

[146] Çekin temelinin İngiltere'de atıldığı hususunda bkz. Kendigelen, Çek, s. 11; Reisoğlu, 1998, s.1; Poroy, Batider, s. 13 çek hukukunun gelişiminin ve yayılım sürecinin ana vatanının İngiltere olduğunu vurgulamıştır.

gerekmektedir. Yine bir kambiyo senedinin rehin cirosu ile devredilememesi de senedin ödeme aracı olarak kullanıldığını göstermektedir[147].

Ödeme aracı olarak nakit para yerine kambiyo senedi kullanıldığında bu senedin hem borçluya ödeme kolaylığı hem de alacaklıya tahsilat kolaylığı sağladığını kabul etmek gerekmektedir. Zira böylelikle borçlu borcunu kaydi para ile ödeyerek nakit para ile ödeme yapmaktan kaynaklanan rizikoları en aza indirmiş olacaktır. Öte yandan alacaklı da ödeme aracı olarak kullanılan kambiyo senedi sayesinde alacağına belirli bir süre beklemek zorunda kalmaksızın tam ve eksiksiz olarak kavuşmuş olacaktır[148].

Bir senedin ödeme aracı olarak kullanılmasındaki amaç, para üzerinde doğrudan tasarruf edilebilmesine olanak sağlamak ve para borcunun belirli bir süre beklenilmeksizin ifa edilebilmesine imkan tanımaktır. Nakit para yerine ödeme aracı olarak kambiyo senedi kullanılmasının en önemli nedenlerinden birisi ise bu ödemelerin nakit para ile yapılan ödemelere nazaran büyük bir hız, güvenlik ve kesinlik sağlıyor olmasıdır[149].

Nakit yerine kambiyo senedi kullanan kişiler aynı zamanda nakdin muhafaza edilmesinden kaynaklanan zorluklardan, masraflardan, tehlikelerden ve külfetlerden de kendilerini kurtarmış olmaktadırlar. Nitekim nakit para yerine ödeme aracı olarak kambiyo senedi kullanmak; paranın yanlış sayılmasına, küsuratlı ödemelerin kolaylaşmasına, paraların kaybolmasının önlenip banka hesaplarında muhafaza altına alınmasına aracılık etmesinden dolayı düzenleyene büyük yararlar sağlamaktadır[150]. Ayrıca HMKm.200 vd. maddeleri uyarınca belirli miktar paranın ödendiğinin ispatının yazılı belge ile yapılma zorunluluğu borçluyu ödeme yapıldığının kolayca ispat edilebilmesi için çek kullandırmaya sevk ettirmektedir[151].

Aynı zamanda ödeme aracı olarak kullanılan senedin nakit ile eş tutulduğunu ve bu sayede de ödeme kolaylığı sağladığını kabul etmek yanlış olmaz.

Tüm bu açıklamalar ışığında belirtilmelidir ki çek, TTK hükümlerince ödeme aracı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle de TTK m.795 kapsamında çekle ödeme

---

[147] Çekin rehin cirosuyla devredilememesinin, çekin ödeme aracı niteliğini ortaya koyduğuna ilişkin bkz. Reisoğlu, 2011, s. 39; Reisoğlu, 1998, s. 15.

[148] Ödeme aracı kavramına ilişkin açıklamalar için bkz. Yıldırım, s. 98.

[149] Çelebican(Kalpsüz/Erem), s. 20.

[150] Çelebican(Kalpsüz/Erem), s. 20; Domaniç, Karşılıksız Çek, ss. 15-16.

[151] Bu hususta bkz. Edip Şimşek, **Hukukta Ve Cezada Ticari Senetler**, Ankara, 1982, (1982), s. 364 vd.; Domaniç, Karşılıksız Çek, ss. 15-16.; Çelebican (Kalpsüz/ Erem), s. 21.

yapmak nakit para yerine geçen bir tahsilat yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. TTK bakımından ödeme aracı olarak kabul edilen çekin kredi aracı olarak kullanılmasının önlenilebilmesi adına TTK m.795/2 hüküm fıkrasında çekin ibraz edildiği takdirde üzerindeki düzenleme tarihi beklenmeksizin tahsilinin gerçekleştirilebileceği düzenlenmiştir. TTK bakımından değerlendirildiğinde kanun koyucunun buradaki amacının çeke kredi özelliği kazandıracak her türlü uygulamanın önüne geçilmesi olduğu haklı olarak düşünülebilir[152]. Zira kanun koyucu çekin üzerine yazılı vadeyi yazılmamış sayarak çekin çek olarak kullanılması yönünde koruyucu önlemler getirmeye çalışmıştır.

Önemle belirtmek gerekir ki TTK kapsamında çekin her ne kadar ödeme aracı olarak kullanılması gerekmekte ise de, çek uzun zaman önceden beri bu amaçtan saptırılarak kredi aracı olarak kullanılmaktadır[153]. Halbuki, Kara Avrupası hukuk sistemini benimseyen diğer ülkelerdeki gibi ülkemizde de çek Türk Ticaret Kanunu kapsamında bir ödeme aracı olarak kabul edilmiş ve ilgili kanuni düzenlemeler de bu çerçevede yapılmıştır[154]. Esasen çekin ödeme aracı olarak kullanılması; muhatap banka nezdinde açılmış bir banka hesabını ve çekin düzenlendiği anda karşılığının bulunmasını da zorunlu kılmaktadır[155]. Bu sayede yetkili hamil çeki tahsil etmek için muhatap bankaya müracaat ettiğinde ya karşılığını nakit olarak alma imkanına sahip olmakta ya da kaydi para aracılığıyla kendi banka hesabına alacak kaydedilmesi suretiyle alacağının tahsilatını geçekleştirebilmektedir.

2. Kredi Aracı Kavramı

Borcun daha ileri bir tarihte ödenmesi hususunda taraflar anlaşmışlar ise senede bağlı alacak hakkı kambiyo senedinin üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelinceye kadar kredilendirilmiş olmaktadır. Bu sayede alacaklı çekin üzerindeki

[152] Çekin kredi aracı olarak kullanılmasının kanun koyucu tarafından uygun görülmediğine ilişkin açıklamalar için bkz. Kalpsüz(Erem/Çelebican), s. 64.

[153] Kendigelen, Çek, ss. 262-263.

[154] Çekin ödeme aracı olduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. Öztan, 1997, s. 1034; Öztan, 2017, s. 222; Reisoğlu, 2011, s. 39; Narbay, Terazi, s. 68; Nurkut İnan, "Özel Hukukta Karşılıksız Çek", **Batider**, Cilt: XI, Sayı: 2, 1981, s. 100 vd. ; Eriş, s. 179; Neval Okan, "İleri Tarihli Çek (Vadeli Çek) Ve Limited Ortaklık Müdürünün Ortaklığı Temsil Yetkisinin Sona Ermesi Halinde İleri Tarihli Çekten Sorumluluk", **Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, 1999, s. 256; Poroy/Tekinalp, s. 311; Kendigelen, Çek, s. 262; Demirel, s. 14; Kalpsüz(Erem/Çelebican), ss. 48-49; Şimşek,(1982), s. 362.

[155] Öztan, 1997, s. 1034; Öztan, 2017, s. 222.

yazılı düzenleme tarihine kadar, alacağını borçludan tahsil edebilme imkanından kural olarak vazgeçmektedir. Borçlu ise, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine kadar borcunu kredilendirebilme imkanını elde etmektedir[156].

Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kambiyo senetlerinde krediden söz edebilmek için müeccel bir borcun muaccel olmasının ya da alacaklı olunan paranın talep edilebilirliğinin belirli bir vadeye bağlanmış olması gerekmektedir. Zira vade olmadan krediden söz edebilmek mümkün değildir[157]. Ayrıca kambiyo senetleri illetten mücerret oldukları için düzenlenmesine vesile olan temel ilişkiden bağımsızdırlar. Bu sebepledir ki kambiyo senetleri düzenlenmesine vesile olan hukuki ilişki ister bağış veya satış sözleşmesi ister ödünç sözleşmesi olsun sözleşmenin niteliğin kambiyo senedinin kredi aracı ya da ödeme aracı olma özelliğine etki etmemektedir[158]. Daha doğrusu bir kambiyo senedinin kredi aracı olarak nitelendirilebilmesi temelde yatan ilişkiden bağımsız olarak gerçek düzenleme tarihinin gerçek düzenleme tarihinden ileri bir tarih olarak belirlenmesine bu tarih gelene kadar da alacaklının alacağını talep edememesine imkan tanımaktadır.

Çek, Türk Ticaret Kanununa göre ödeme aracı olarak nitelendirilmiş olmasına karşın uygulamada daha çok ileri tarihli olarak düzenlenmektedir. Nitekim ileri tarihli çeklere 5941 sayılı ÇekK bakımından 31.12.2021 tarihine kadar geçerlilik tanınıp da bu çeklerin muhatap bankaya ibraz edilebilmesi kanun koyucu tarafından yasaklandığı için artık çeklerin kredi aracı olarak da kullanılacağını söylemek pekala mümkün olacaktır. Böylece hem ileri tarihli çeklerin varlığı hukuken tanınmıştır hem de çeke bağlı alacak gerçek düzenleme tarihine göre daha ileri bir tarih yazılması suretiyle kredilendirilmiştir. ÇekK gm.3/5 düzenlemesinin uygulanma süresi devamlı uzatıldığı için adeta Türk hukuku bakımından genel, soyut ve sürekli uygulanan bir kanun maddesi haline gelmiştir. Bu durum çeki vadeli hale dönüştürmüş ve poliçe ile bononun piyasada işlevsiz kalmasına neden olmuştur[159,160].

---

[156] Tandoğan, ss. 68-69.

[157] Aynı yönde Nurkut İnan, "İstirdat Davasında İspat Yükü- Çekin İktisadi Niteliği", **Batider**, Cilt: V, Sayı: 1, 1969, s. 93 vd.

[158] İnan, Karşılıksız Çek, s. 102.

[159] İleri tarihli çekin çeki yozlaştırdığına ilişkin bkz. Tekinalp, Sempozyum, ss. 46-47; Demirel, s. 18; 5941 sayılı Çek Kanunu'nun çeki vadeli çeke dönüştürdüğüne ilişkin değerlendirme için bkz. Yıldız, s. 81.

[160] Geçici maddenin çeki bonoya yaklaştırdığına ilişkin değerlendirme için bkz. Teoman, s. 34; Bu konuda karşı bir görüş olarak Yıldız, ss. 80-81'de; Doktrindeki genel görüş aksine 3167 sayılı

B. Çekin Kredi Aracı Olarak Kullanılmasının Doğurduğu Sonuçlar

Yukarıdaki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere, TTK'ya göre çek bir ödeme aracı olup muaccel bir borcun ödenmesi için kullanılmaktadır. Nitekim TTK m.795 çekin ödeme aracı niteliğini korumasına yönelik getirilmiş olan bir düzenlemedir. Bu sayede çekin üzerindeki düzenleme tarihi gerçek düzenleme tarihinden daha sonraki bir tarihe haiz olsa da, hamil bu tarihten evvel çeki muhatap bankaya ibraz ederek karşılığı alabilme imkanı elde etmektedir. Türk Ticaret Kanunu çekin kredi aracı olarak kullanılmasını getirdiği kanuni düzenlemeler çerçevesinde önlemeye çalışmıştır. Buna karşın uygulamada çek ödeme aracı olarak kullanılmaktan ziyade kredi aracı olarak kullanılmaktadır. Bu durumu görmezden gelemeyen kanun koyucu nihayetinde getirilen geçici madde düzenlemesiyle fiili durumu yasalaştırılmış ve çekin kredi aracı olarak kullanılması için hukuken yasal zemin yaratmıştır. Her ne kadar bu durum TTK sistemine zarar vermiş olsa da uygulama bu yönde evrildiği için bu düzenlemenin getirilmiş olması en azından kanuna karşı yapılabilecek olası hileleri engelleyici niteliktedir[161].

İleri tarihli çekin ticari ilişkinin tarafları arasında bu derece rağbet görmesinin bir nedeni ise çekin kredi aracı olarak kullanabilmesi olanağından faydalanılarak çekin sağlamış olduğu avantajlardan yararlanma imkanının elde edilmesidir. Böylece alacaklı, hem alacağını teminat altına alacak hem de çekin karşılıksız çıkması durumunda düzenleyene karşı yaptırım uygulanmasını mahkemeden talep edebilme hakkına sahip olacaktır. Diğer yandan borçluya ise borcunu kredilendirme imkanı tanınacak ve borçlu ödeme yaptığını rahatça ispatlayabilecektir. Bu durumlar hem lehtarın ileri tarihli çek istemesini hem de düzenleyenin ileri tarihli çek düzenlemesini teşvik etmektedir[162]. Hatta çekin kredi aracı olarak kullanılabilirken aynı zamanda karşılıksız çıkma durumunun cezalandırılıyor oluşu bono ve poliçenin aksine çeki daha güvenilir ve tercih edilir bir senet haline getirmektedir[163].

---

eÇekK'nun çekin ödeme aracı niteliği dikkate alınarak oluşturulduğunu ve ileri tarihli çekleri çok güçsüz bir duruma getirdiğini belirtmiştir.

[161] İleri tarihli çekin tek kredi aracı haline geldiğine ilişkin bkz. Tekinalp, Sempozyum, s. 46-47; İleri tarihli çeklere izin verilerek vade yasağının dolanıldığına ilişkin bkz. Gençtürk, s. 145.

[162] Bkz. Yıldırım, s. 98.

[163] Çekin cezai yaptırımlar öngörmesinin çeki güvenilir kıldığına ilişkin bkz. Çöl, s. 198; Gençtürk, s. 151 vd.

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, Çek Kanunu hükümleri ile birlikte ileri tarihli çeke hukuki anlamda geçerlilik tanındığı için artık bu senetlerin de hiç şüphesiz kredi aracı teşkil edecek şekilde kullanılabildiğini kabul etmek gerekir [164] .Zira 5941 sayılı ÇekK gm.3/5 hükmü çek üzerinde yazılı vadeye, 31/12/2021 tarihine kadar geçerlilik tanımakta ve hamilin bu tarihten evvel çeki muhatap bankaya ibraz etmesi halinde çekin karşılıksızdır işlemine tabi tutulamayacağını ifade etmektedir. Böylece lehtar ile düzenleyen arasındaki centilmenlik anlaşması gereği, çek üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar hamilin çek bedelini talep edebilmesi önlenilmek istenilmektedir.

Geçici madde ile getirilen ibraz yasağının sürekli uzatılması ise bizleri ileri tarihli çeke artık kredi sıfatına haiz bir kıymetli evrak olarak bakılması gerektiği sonucuna götürmektedir. Nitekim ÇekK gm.3/5 düzenlemesi yürürlükten kalktıktan sonra yürürlüğe girecek olan ÇekK m.3/8 hüküm fıkrasında dahi vadesinden önce ibraz edilip de kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkan çekler hakkında hukuki takibe geçilememesi başlı başına kanun koyucunun çeki kredi aracı olarak gördüğünü gözler önüne sermektedir. Ancak bu durum çekin ödeme aracı olarak kullanılabilmesine engel teşkil etmemektedir[165].

II. ÇEKİN TEMİNAT AMACIYLA KULLANILMASINA İMKAN SAĞLAMASI

A. Teminat Kavramı

Borçlu veya üçüncü kişi tarafından, bir borcun ifasının temini ya da borcun ifa edilememesi halinde alacaklının uğrayacağı zararın karşılanabilmesi için alacaklıya verilen güvenceye teminat denir[166]. Bir borcun teminat altına alınabilmesi

[164] Çek Kanunu'nun vadeli çeklere yaklaşan bir düzenleme getirdiğine ilişkin bkz. Reisoğlu, 2011, s. 146.

[165] Demirel, s. 20; Yıldırım, s. 99.

[166] Teminat kavramına ilişkin açıklamalar için bkz. Erden Kuntalp, "Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk", **Prof. Dr. Reha Poroy'aArmağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını**, İstanbul, 1995, s. 266 vd ; Aziz Serkan Arslan, "HMK Hükümlerine Göre Teminat Kurumu Ve Dava Şartı Niteliği", **DEÜHFD**, Cilt: 16, Özel Sayı, 2014, s. 943 vd.; teminat sözleşmesi tanımı için bkz. Serkan Ayan, **Kefalet Sözleşmesi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.5; teminat sözleşmesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için ayrıca bkz.

ancak, vadeye bağlı borç ilişkilerinde söz konusu olmaktadır. Şöyle ki tacir sözleşmeye konu olan malların tesliminin vadeye bağlandığı hallerde mallar teslim edilmeden ödemede bulunmak istememekte satıcı da borcunu ifa ettiği anda ödemenin yapılacağından emin olmak istemektedir. Bu gibi durumlarda borç teminat altına alınmak istenmekte ve satıcı düzenleme tarihi olarak malların teslim edileceği tarihi gösteren ileri tarihli çeki satıcıya verme arzusunda olmaktadır. Bir borcun teminat altına alınması yalnızca vadeli satış ilişkilerinde değil, hizmet ilişkilerinde, vekalet ilişkilerinde ve gelecekte ödeme yükümlülüğü doğuran yahut ödeme yükümlülüğü doğurabilecek başka borç ilişkilerinde de karşımıza çıkabilir [167]. Alacaklı böylece doğmuş ya da ileride doğması muhtemel bir borcun ödenmemesi riskinin güvencesi olarak borçludan çeki teminat amacıyla düzenleyip vermesini veya borca karşılık borçlunun elindeki çeki kendisine ciro etmesini isteyebilmektedir[168].

B. Çekin Teminat Amacıyla Kullanılmasının Doğurduğu Sonuçlar

Çeklerin ileri tarihli olarak düzenlenmesinin önünün açılmasıyla, asli amacı olan ödeme aracı olma niteliğinde sapma olmuştur[169]. Nitekim uygulamada, sık sık karşı edimin teminatını oluşturan çeklerle karşılaşılmaktadır[170]. Böylece bu çekler ödeme aracı ya da kredi aracı olma özelliklerinden bağımsız olarak bir de teminat görevi görme işlevine sahip olmaktadır [171] .Türk Ticaret Kanununun çeke dair hükümleri oluşturulurken amaçlarının arasında, çekin teminat amacıyla kullanılması olmadığı oldukça açıktır[172]. Ancak uygulamada çekler genellikle ileri tarihli olarak

---

Mustafa Ünlütepe, "İpoteğin Alacak Bakımından Kapsamı", **TBB Dergisi**, Sayı: 102, 2012, ss. 173-174.

[167] Aynı yönde Tandoğan, s. 68.

[168] Yıldırım, s. 101; Demirel, s. 19.

[169] Kendigelen, Çek, s. 20.

[170] Aynı yönde Öztan, 1997, s. 1075; Setenay Yağmur, "Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeyen Bazı İhtirazi Kayıtlar", **Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, MÜHFHAD**, Cilt: 22, Sayı: 3, 2016, s. 2871.

[171] Kendigelen, Çek, s. 20; Sevilay Uzunallı ve Ali Haydar Yıldırım, **Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, ss. 125-126; Yıldırım, s. 100; Yağmur, s. 2871.

[172] Yıldırım, s. 100; Demirel, s. 19; Çöl, s. 200; Öztan, 1997, s. 1076: Öztan eserinde çekin kredi aracı olarak kullanılması ne kadar istenmiyorsa teminat aracı olarak kullanılması da o derece istenmeyen bir durumdur şeklinde değerlendirmede bulunmuş bu durumun çekin ödeme aracı olma vasfına aynı ölçüde uygun düşmediğini savunmuştur.

düzenlendiği için borçların teminat altına alınması amacıyla çek verilmesine oldukça sık rastlanılmaktadır.

Çek, teminat çeki olarak veriliyor ise üzerine "teminat çekidir" ibaresi yazılmaktadır. Doktrinde de çekin hangi hukuki ilişki için verildiği belirtilmeden yazılan bu kayıtların senedin geçerliliğine etki etmediği kabul edilmektedir[173,174]. Bu kayıt düzenleyen ve lehtar arasındaki hukuki ilişki bakımından şahsi def'i niteliğindedir [175] . Nitekim Yargıtay yerleşik içtihatları salt teminat senedidir ifadesinin senedin teminat senedi olarak kabulü için yeterli olmadığını, teminat senedi olduğunu iddia eden tarafın bu iddiasını yazılı delillerle ispat etmesi gerektiğini ortaya koymuştur[176]. Aksi takdirde çekin teminat senedi olduğu ispat edilemediğinde bu ifadenin yazılmamış sayılması gerekir[177,178].

---

[173] Kendigelen, Çek, s. 186; Reisoğlu, 2011, s. 86; Yıldırım, s. 101; Demirel, s. 19; Yağmur, s. 2873; Öztan, 1997, s. 1075; Ayşe Odman Boztosun, "Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı", **Legal Hukuk Dergisi**, Sayı: 53, 2007, s. 1492 vd.

[174] Y.HGK.,28.08.2018, E.2017/1140, K.2018/563 sayılı ilamında "*Bonoda teminat kaydı varsa da neyin teminatı olduğu belirtilmediğinden bu ibare bononun mücerretlik vasfını ortadan kaldırmaz*." ifadesi doktrinle Yargıtay'ın aynı doğrultuda görüşe sahip olduğunu, mücerret teminat kaydının senedin geçerliliğine etkisi olmadığını ortaya koymuştur.

Yine, Y.12.HD.,17.07.2006, E. 2006/13210, K.2006/15840:"*İcra takibinin dayanağı olan bononun ön yüzünde ve sadece "bedeli teminat şeklinde ahzolunmuştur*." ibaresinin bulunması onun kambiyo senedi vasfını ve bu senetlere ilişkin özel yol ile takibe dayanak yapılmasını engellemez. (HGK,14.03.2001 tarih E.2001K.12233 sayılı kararları dayanak bononun hangi ilişkinin teminatı olduğu yazılı bir belge ile kanıtlanmadığı sürece senet metninde yer alan "teminat senedi" sözcükleri tek başına bononun kayıtsız ve şartsız belli bir bedelin ödenmesi vaadini içeren niteliğini etkilemediği gerek Hukuk Genel Kurulu gerekse Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarından anlaşılmaktadır". (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 19.04.2020).

[175] Reisoğlu, 2011, s. 86; Kendigelen, Çek, s. 190 vd.; Yağmur, ss. 2876-2877; Yıldırım, ss. 100-101.

[176] Kendigelen, Çek, s. 20.

[177] Reisoğlu, 2011, s. 87.

[178] Yargıtay 11. HD.,03.12.2020, E.2020/2569, K.2020/5663 kararında düzenleyenin çekin teminat aracı olarak verildiği hususunu yazılı delillerle ispat etmesi gerektiğine ilişkin karar vermiştir.

"…Mahkemece yapılan yargılama, toplanan delillere göre, davacı ve davalılar arasında ticari ilişkinin mevcut olduğu, davalıların malları teslim aldığı, çekin bu ticari sirkülasyon içerisinde verildiğinin anlaşıdığı, davacının çekin altındaki imzayı inkar etmediği, çekin anlaşmaya aykırı olduğunu iddia ettiği, ticari yaşamda boş çek verilmesi, çekin geçerliliğini etkilemeyeceği, çekin mücerret bir ödeme aracı olduğu da gözetilerek ve de yerleşik Yargıtay İçtihatları doğrultusunda boş çekin anlaşmaya aykırı doldurulduğunun veya teminat amacı ile verildiğinin yazılı delillerle ispatlanması gerektiği, çekin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu veya teminat kapsamında verildiğinin davacılar tarafından yazılı delille ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, karara karşı davacılar vekili istinaf talebinde bulunmuştur.

Bölge adliye mahkemesince, mahkemece taraf delillerinin usulüne uygun olarak toplandığı, değerlendirilip tartışıldığı ve özellikle çekin anlaşmaya aykırı şekilde doldurulduğu ve teminat amacıyla verildiği hususunun davacı tarafça yazılı delille kanıtlanamadığı anlaşıldığından mahkemece davanın reddine karar verilmiş olmasında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle davacılar vekilinin istinaf talebinin reddine karar verilmiş, hüküm davacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacılar vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle …" (Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 27.04.2021)

Eğer bir kambiyo senedinin teminat senedi olduğu yazılı delillerle ispat edilirse bu senet adi senet hükmünde olacağından, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibe konu edilmesi mümkün değildir. Şayet bu senet hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibe girişilmişse borçlu icra takibine karşı icra mahkemesine itiraz edebilir. İcra takibine süresi içerisinde itiraz edilememiş olduğunda ya da süresi içerisinde itiraz edilip takibin geriye bırakılması isteminin icra mahkemesince kabul edilmemesi durumunda ise takip borçlusu menfi tespit davası açarak senedin teminat senedi olmasından dolayı borçlu olmadığının tespitini isteyebilir[179].

Çekin geçerli olabilmesi için TTK m.780/1-b'ye göre, kayıtsız ve şartsız belli bir bedelin ödenmesi için havaleyi içermesi gerekmektedir. Bedelin ödenmesi malın teslimi, hizmetin ifası gibi şartlara bağlandığı takdirde yani bedelin ödenmesinin düzenleyen ile lehtarın mutabakatını ortaya koyan temel ilişkiye bağlanması durumunda çekin tedavül yeteneği zedelenecektir[180].

Senet üzerinde belirli bir bedelin ödenmesi şarta bağlanıyorsa: 'X sözleşmesi gereği gibi ifa edilmezse 10.000 TL bedelli senedin takibe konulacağı', 'kiracı taşınmazı boşaltması gereken tarihte tahliye etmezse senedin işleme sokulacağı', 'İşbu çek karşılığı 18.05.2020 tarihli kat karşılığı inşaat sözleşmesine binaen yüklenicisi olduğum sözleşmeye konu Papatya Sahil Evleri Bloklarını iş sahibine teslim edememem durumunda 20.000.000 TL ödeyeceğim.' şeklindeki kayıtlar çek için zorunlu unsur olan "kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi" unsurunu zedelediğinden dolayı çek kambiyo senedi olma vasfını kaybetmektedir. Bu durum çeki geçersiz kılmakta ve çek alacağın devri hükümlerine tabi olan adi senede dönüştürmektedir. Daha açık ifadeyle teminat amacıyla verilen çekin bedelinin ödenmesi şarta bağlı kılınmış ya da çek üzerinde temel ilişkiye atıf yapılarak hangi ilişkinin teminatı olarak verildiği açıkça belirtilmişse bu durumda soyutluk ilkesi

---

Aynı yönde kararlar için: (Y.11.HD., 26.01.2021, E.2020/4815, K.2021/438; Y.19.HD., 01.06.2020, E. 2018/2138, K.2020/727; Y.19. HD., 25.02.2020, E.2018/3602, K.2020/594; Y.19.HD., 20.11.2019, E.2018/290, K.2019/5220) (Kazancı İçtihat Bankası, E.T.27.04.2021).

[179] Talih Uyar, "Elektronik Posta Verilerinin Yazılı Delil ya da Delil Başlangıcı Olarak Senedin Teminat Senedi Olup Olmadığının İspatındaki Rolü", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 125, 2017, ss. 90-91.

[180] Aynı yönde Kendigelen, Çek, ss. 186-191.

zedelenecek olduğundan artık çekin geçerliliğinden söz etmek mümkün olmayacaktır[181,182].

TTK'ya göre çekte vade kabul edilmemiştir. Ancak 5941 sayılı ÇekK düzenlemesiyle ileri tarihli çeklerin geçerliliği kanunen kabul edilmiş olup ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ile ileri tarihli çeklerin 31.12.2021 tarihine kadar üzerindeki düzenleme tarihi gelinceye kadar takibe konulması önlenmiş olduğundan ibraz süreleri uzatılabilmekte ve böylece ileri tarihli çeklerin teminat amacıyla kullanılabilmesi kolaylaştırılmış olmaktadır. Çünkü bir teminat senedi için önemli olan tarafların aralarında kararlaştırmış oldukları vadeye kadar senetleri takibe konulamamasıdır[183]. Zira çekin teminat niteliği taşıması ile kredi aracı olma özelliği birbirinden ayrılabilir iki kavram değildir[184]. Aksine bu iki kavram birbirini tamamlar niteliktedir.

Belirtmek gerekir ki, çekin teminat amacıyla kullanılabilmesi bu senedi bono ve poliçeye göre daha avantajlı hale getirmektedir. Çünkü hamil bir yandan alacağını teminat altına alırken, diğer taraftan çekin karşılıksız çıkması durumunda şikayet hakkına sahip olmaktadır. Karşılıksız çek şikayeti sonucunda ise düzenleyen

---

[181] Kendigelen, Çek, s. 186; Yıldırım, s. 101; Demirel, s. 19; Pulaşlı, 2009, ss. 213-214; Öztan, 1997, s. 1076; Reisoğlu, 2011, s. 88; Odman Boztosun, s. 1492 vd.; Yağmur, s. 2875.

[182] Y.13.HD., 26.02.2019, E.2016/29966,K.2019/2549:
"Dava, senede dayalı başlatılan kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibi nedeniyle, takibe konu senedin teminat senedi olduğundan bahisle borçlu olunmadığının tespiti istemine ilişkindir. Mahkemece, gerekçeli kararda, takibe konu senedin 22.07.2007 tanzim, 22.08.2007 ödeme tarihli olduğu ve ***senedin arkasında "iş bu senet tutarı komisyon bedeli olup, mülk satışında ödeme yapılacaktır." kaydının bulunduğu, oysa senedin tanzim tarihinde yürürlükte olan 6762 Sayılı TTK 688/2. maddesine göre "bono veya emre muharrer senedin kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedeli ödemek vaadini ihtiva etmesi" gerektiği, bu düzenleme ve senet arkasında bulunan kayıt gözetildiğinde senedin kambiyo senedi olarak kabulünün mümkün olmadığı*** ve bu senede dayalı olarak kambiyo takibi başlatılamayacağı gerekçe gösterilmek suretiyle usule ilişkin gerekçe oluşturulduğu gibi, davalı tarafından davacıdan alacaklı olduğuna yönelik mülk satışına aracılık yapıldığı hususunda her hangi bir iddia ve delil ortaya konulmadığından bahisle davanın esasına yönelik değerlendirme yapılıp gerekçe oluşturularak davanın kabulüne karar verilmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki, görülmekte olan davada hem usulden ve hem de esastan gerekçe oluşturularak karar verilmesi olanaksızdır. Mahkemece, değinilen bu yön gözardı edilerek yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir." Aynı yönde başka bir karar için Yargıtay 12. HD, 10.05.2016 tarih, E.2016/8519, K.2016/13704: "Takip konusu senet fotokopisinin arka yüzünde, "İş bu senet .... ile .... arasında imzalanan 2.9.2013 tarih ve AYT – ADEL-2013/3 Sayılı sözleşmenin 28. maddesine istinaden düzenlenmiştir. üçüncü kişilere ciro edilemez. Veriliş amacı dışında kullanılamaz." ibarelerinin yer aldığı, belirtilen sözleşmenin 28. maddesinde de Rıfat Keskin firmasının 300.000.- TL değerinde teminat senedi vereceğinin yazılı olduğu görülmektedir. Bu hali senedin 6762 Sayılı Kanunun 688/2. maddesine (6102 Sayılı TTK'nun 776/1-b maddesine) göre "kayıtsız şartsız muayyen bir bedeli ödeme vaadi" unsurunu taşımadığı, bu sebeple kambiyo vasfında olmadığı açıktır."(Kazancı İçtihat Bankası, E.T.28.04.2021).

[183] Aynı yönde Yıldırım, s. 102.

[184] Öztan, 1997, s. 1076.

karşılıksız çıkan çek bedeli kadar adli para cezası alması ile cezalandırılmaktadır. Hatta adli para cezasının ödenmemesi durumunda düzenleyenin hapis cezası ile cezalandırılabiliyor oluşu da çeki diğer kambiyo senetlerine göre cazip kılmaktadır. Bu sebeple de uygulamada teminat amacıyla çek düzenlenmesi oldukça sık karşımıza çıkmaktadır.

III. VADEDEN ÖNCE BAŞVURUYA İLİŞKİN POLİÇE HÜKÜMLERİNİN UYGULAMA ALANI BULMASI

A. Vadeden Önce Başvuruya İlişkin TTK m.713 Hükmünün Tanıtılması

TTK m.713/2 hüküm fıkrasında hamilin vadeyi beklemeksizin başvuru hakkını kullanabileceği belirli durumlar tahdidi olarak sayılmıştır. Başvuru hakkı, yetkili hamilin kanunda belirtilen durumlarda ve yine kanun tarafından belirlenen usule uygun olarak başvuru borçlularına karşı kullanabildiği senede bağlı talep hakkını ifade eder[185]. Bu hakkın doğmasına sebep olan maddi şartlar hem vadeden önce hem de vadeden sonra çıkabilmektedir. Çek hukukunda çekin vadesi gelip ödememe durumu usulüne uygun olarak tespit ettirildiğinde başvuru hakkının varlığı kabul edilmekte bu hususta öğretide herhangi bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Buna karşın, vadeden önce başvuru hakkının kullanılabilip kullanılamayacağı konusunda öğretide görüş ayrılıkları mevcuttur.

Kambiyo hukukunda senedin vadesi geldiği takdirde senet üzerinde şeklen hamil görünen kişiye ödeme yapıldığında borçlunun borcu sona ermektedir. Yoksa borçlunun aynı zamanda hamilin maddi anlamda hak sahibi olup olmadığını araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Diğer yandan vadeden önce borcun ifa edilmesi durumunda ise, ödeme alacaklının rızası ile olsa dahi, borçlu ikinci defa ödeme yapma riskini beraberinde taşımaktadır[186]. Bu sebeple de vadeden önce ödeme yapmak yahut ödeme yapılmasını istemek, istenmeyen sonuçlara yol açabildiği için kambiyo senetlerinin vadesi geldikten sonra ödenmesi gerektiğine ilişkin bir teamül oluşmuştur. Bununla birlikte kanundan kaynaklanan bazı durumlar ortaya çıktığında hamil vadeden önce senet bedelinin ödenmesini isteme hakkına

[185] Hayri Bozgeyik, **Poliçede Müracaat Hakkı**, Ankara, 2003, ss. 25-26.
[186] Öztan, 1997, ss. 694-696; Poroy/Tekinalp, s. 230.

sahip olmaktadır. Hamilin vadeden önce başvuru hakkını kullanabileceği haller TTK m.713/2'de tahdidi bir şekilde sayılmış olmakla birlikte bu durumlar şu şekildedir:

a) Muhatap kabulden tamamen veya kısmen kaçındığında,

b) Poliçeyi kabul etmiş olsun olmasın, muhatap iflas etmiş veya bir ilamla ispatlanmamış olsa da sadece ödemelerini tatil etmiş veya aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmış,

c)Kabul için arz edilmesi menedilen bir poliçenin düzenleyeni iflas etmiş ise hamilin vadeden önce başvuru hakkını kullanabileceğini söylemek mümkündür.

İlerleyen açıklamalarımızda öncelikle vadeden önce başvurunun şartları anlatılacak ve sırasıyla Türk Ticaret Kanunu ve Çek Kanunları açısından bu hükümlerin ileri tarihli çeklerde uygulama alanı bulabilmesine ilişkin hukuki değerlendirmelerde bulunulacaktır.

B. Vadeden Önce Başvurunun Şartları

Kanunda sayılı bazı özel hallerin ortaya çıkması durumunda vade gelmeden önce başvuru hakkının kullanılabileceği hüküm altına alınmıştır. Vadeden önce başvuru yapılmasına imkan tanınmasının nedeni, senedin vadede ödeneceğinin tehlikeye girmiş ya da şüpheli bir hal almış olmasıdır[187]. Şüphesizdir ki vadede ödeneceği konusunda kuvvetli şüphe ve tereddütlerin ortaya çıktığı durumlarda senedin tedavül yeteneğinin zedeleneceği açıktır[188]. Zira, güvensizlik halleri ortaya çıktığında ödemenin yapılması için vadenin gelmesini beklemek senet bedelinin tahsil imkanını tamamen ortadan kaldırabilmektedir. Bunu istemeyen kanun koyucu poliçe, bono gibi kredi aracı olarak kullanılan senetlerin krediden yoksun kalma olasılığını engelleyebilmek adına bu düzenlemeleri getirmiştir. Bu sayede hem hamilin durumu korunmuş hem de senedin tedavül yeteneğinin zedelenme ihtimalinin önüne geçilmeye çalışılmıştır[189].

---

[187] Pulaşlı, 2019, s. 170; Öztan, 1997, ss. 715-716; Öztan, 2017, s. 140; Şaban Kayıhan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, ss. 158-159; Bozgeyik, s. 75; Yıldırım, s. 106; Poroy/Tekinalp, ss. 244-246.

[188] Aynı yönde Yıldırım, s. 107.

[189] Güvensizlik hallerinde vadeden önce başvuru hakkının tanınma sebebinin senedin vadede ödenmesinin tehlikeye girmesi ve poliçenin krediden yoksun kalarak tedavül yeteneğinin zarar görmesi olduğuna ilişkin bkz. Bozgeyik, s. 76; poliçenin vadesinde ödeneceği konusunda şüpheli haller ortaya çıktığında hamilin vadeyi beklemesinin alacağın tahsilini imkansız hale

Güvensizlik hallerinin ortaya çıktığı durumlarda hamilin bedeli tahsil edebilmesi için vadeyi bekleme hakkına sahip olacağı söylenebilirse de bu durumun dürüstlük kurallarına aykırı olarak hakkın kötüye kullanılması niteliğini taşımaması gerekir[190]. Nitekim genel kriz halleri mevcut ve vadeden önce başvuruya ilişkin şartlar oluşmuş iken hamilin senedi tahsil edebilmek için vadeyi beklemek istemesi diğer başvuru borçlularının mameleki durumlarının kötüleşmesi sonucunu doğurabilmekte ve hamil diğer başvuru borçlularının zararını tanzim etmek durumunda kalabilmektedir. Bu nedenle de bu gibi haller ortaya çıktığında hamilin vadeden önce başvuru hakkını kullanmasının bir yükümlülük olduğu söylenebilir[191]. Hamillerin vadeyi beklemeksizin başvuru hakkını kullanması yükümlülüğü ancak kanunda belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda doğar. Çünkü vadeden önce başvuru yapılabilen hallerde senet bedeli hamile TTK m.725/2 gereği iskontolu olarak ödenecektir.

1. Başvurunun Maddi Şartları

a. Muhatabın Kabulden Kaçınması

TTK m.691 hükmüne göre poliçe kural olarak vadeye kadar hamil veya poliçeyi elinde bulunduran kimse tarafından muhatabın yerleşim yerinde kabule ibraz olunabilir. Muhatap kabul talebini tamamen veya kısmen reddederse poliçe kabul edilmemiş sayılacağından hamilin başvuru borçlularına karşı, başvuruda bulunabilme hakkı doğmuş olur. Bu durumda hamilin vadeden önce başvuru hakkını kullanabilmesi için kabul etmeme protestosu düzenletmesi gerekmektedir.

b. Muhatabın Aciz Duruma Düşmesi

TTK m.713/2-b hükmünde, poliçe kabul edilmiş olsun veya olmasın muhatabın a. iflası, b. ödemelerini tatil etmesi, c. aleyhindeki icra takibinin semeresiz

---

getirebileceğinden hamile vadeden önce poliçenin ödenmesi için başvuru borçlularına başvurma imkanı tanındığına ilişkin bkz. Pulaşlı, 2019, s. 170.

190 Bozgeyik, ss. 82-83; Yıldırım, s. 106.

191 Poroy/Tekinalp, s. 246.

kalmış olması durumunda vadeden önce başvuru hakkının kullanılabilmesi mümkündür. Bu güvensizlik hallerinin poliçenin kabulünden önce ya da sonra çıkmış olmasının vadeden önce başvuru hakkının kullanılması açısından herhangi bir önemi bulunmamakla birlikte bu hususların nasıl ispat edileceği konusunda birtakım sorunlar çıkmıştır[192].

Muhatabın iflas edebilmesi ticaret mahkemesinin bu hususa ilişkin bir karar vermesine bağlıdır. Mahkeme muhatabın iflasına karar verdiği takdirde hamil protesto çekmeye gerek kalmaksızın vadeden önce başvuru hakkına sahip olacaktır. Ancak muhatabın ödemelerini tatil etmiş olması ya da aleyhindeki herhangi bir icra takibinin semeresiz kalmış olması durumunda hamil başvuru hakkını kullanabilmek için bu güvensizlik hallerinin varlığını ispat ettirmek zorundadır. Ayrıca bu durumları ispat ettirdikten sonra poliçeyi ödenmek üzere muhataba ibraz etmeli ve kabul etmeme durumuna ilişkin noterde protesto düzenlettirmelidir (TTK m.714/5). Aksi takdirde hamilin vadeden önce başvuru hakkını kullanabilmesi için protesto çekmesi tek başına yeterli değildir.

Muhataba başlatılan icra takibinin semeresiz kaldığını ispatlamak için haczedilebilir hiçbir mal bulunmadığını saptayan haciz tutanağının varlığı ya da aciz vesikası yeterlidir. İspat açısından asıl zorluk ise ödemelerin tatil edilmiş olması halinde çıkmaktadır. Ödemelerin tatil edildiğinden söz edebilmek için muhatabın muaccel borçlarını ifa etmede gerekli ödeme araçlarından sürekli bir şekilde yoksun kalması gerekir. Yoksa ödemelerde geçici süreliğine sıkıntıya düşmek ödemelerin tatili demek için yeterli değildir[193].

c. Kabule Arzı Yasaklanmış Poliçenin Düzenleyeninin İflası

Kabule arzı yasaklanan bir poliçenin asıl borçlusu düzenleyendir bu sebeple de düzenleyenin malvarlıksal durumu bozulursa, senedin vadesi geldiğinde muhatabın ödeme yapıp yapmayacağı belli olmayacağından hamilin vadeden önce düzenleyene başvuru hakkının doğması gerekmektedir. TTK m.713/2 her ne kadar yalnızca kabulü yasaklanmış poliçenin düzenleyeninin iflas etmesi halinde başvuruya izin vermiş olsa da kanaatimizce diğer güçsüzlük hallerinin ortaya çıktığı durumlarda

[192] Bozgeyik, ss. 80-81; Poroy/Tekinalp, s. 245.
[193] Poroy/Tekinalp, s. 245.

da hamile başvuru hakkının tanınması gerekir[194]. Zira muhatabın asıl borçlu olmadığı hallerde asıl borçlu düzenleyen olmaktadır. Çek hukuku bakımından ise çekte asli borçlunun bulunmadığı aksine tüm borçluların başvuru borçlusu olduğu dikkate alınmalıdır.

2. Başvurunun Şekli Şartları

Maddi şartların gerçekleşmesi başvuru hakkının kullanılabilmesi için tek başına yeterli değildir. Zira maddi şartların gerçekleştiğinin ispat edilebilmesi için bu durumun protesto ile kanıtlanması gerekmektedir[195]. Protesto düzenlemek başvuru hakkının kullanılabilmesinin şekli şartı olarak karşımıza çıkan resmi bir belgedir[196]. TTK m.714/6'ya göre ise, muhatabın ya da duruma göre düzenleyenin iflas etmesi halinde başvuru hakkının kullanılabilmesi için mahkemenin verdiği iflas kararı yeterli olup ayrıca protesto düzenlemeye gerek bulunmamaktadır[197]. Buna karşın iflas dışındaki hallerde hamil başvuru hakkını, senedi ibraz etmek ve ibrazın sonuçsuz kalması halinde de protesto düzenlemek şartıyla kullanabilir.

C. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi

Vadeden önce başvuruyu düzenleyen TTK m.713 hükmünün uygulama alanından ve uygulanma şartlarından bahsettikten sonra bu hükümlerin çekler bakımından uygulama alanı bulup bulamayacağına ilişkin değerlendirmelerde bulunacağız.

TTK m.818'de poliçeye ait hangi hükümlerin çekler hakkında uygulanabileceği sayılmış olmakla birlikte poliçede vadeden önce başvuru hakkını düzenleyen TTK m.713'e herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Ayrıca TTK'nın çek ile ilgili hükümlerini düzenleyen 780 ila 823. maddeleri arasında da vadeden öne başvuruya ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Aslında bu durum çeki ödeme aracı olarak gören TTK sistematiğine oldukça uygundur. Zira Türk Ticaret

[194] Aynı yönde Bozgeyik, s. 80; Poroy/Tekinalp, s. 247; Yıldırım, s. 108; aksi görüş için bkz. Öztan, 1997, ss. 715-716.
[195] Öztan, 1997, ss. 716-718; Bozgeyik, ss. 86-87; Özdamar/Göktürk/Can/Kaşak, s. 175.
[196] Öztan, 2017, ss. 140-144.
[197] Poroy/Tekinalp, ss. 247-248; Öztan, 2017, ss. 140-141.

Kanunu çekte vadeyi yazılmamış saydığı gibi, çekin akdin yerini tutan ve görüldüğünde ödenmesi gereken bir kambiyo senedi olarak kabul etmektedir. Bu sebepledir ki çeki düzenleyen hüküm fıkralarında, kredi aracı olarak görülen poliçede uygulama alanı bulan vade ve vadeye bağlanan sonuçlar hakkında düzenleme yapılmaması kanun koyucunun bilinçli bir tercihidir[198]. Dolayısıyla TTK m.795/2 hüküm fıkrası çekte vade anlaşmasına itibar etmediği ve kararlaştırılan vade anlaşmasını kanun gereği yazılmamış saydığı içindir ki vadeden önce başvuruya ilişkin hükümlerin uygulanması Türk Ticaret Kanunu bakımından mümkün değildir.

D. 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından Durumun Değerlendirilmesi

Türk Ticaret Kanunu, çekte vadenin olmayacağı esasından hareket ederek kanun sistematiğini bunun üzerine inşa etmiştir. Ancak ilk olarak 3167 sayılı kanun döneminde yapılan kanun değişikliğiyle daha sonrasında ise 5941 sayılı Çek Kanunun kabulüyle çeke vade konulabileceği ve bu vadeye ibraz yasağının bulunduğu süreyle sınırlı olmak koşuluyla geçerlilik tanınacağı açıkça kabul olunmuştur.

Esasen, TTK kapsamında çeke yazılan vade yazılmamış sayılmıştır. Buna karşın 5941 sayılı ÇekK gm.3/5 hükmü ile 31.12.2021 tarihine kadar çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeden muhatap bankaya ibrazı yasaklandığı için taraflar arasındaki vade anlaşması bu tarihe kadar kanunen tanınmış olmaktadır. Nitekim geçici maddenin kanun değişiklikleri ile sürekli uzatıldığı düşünüldüğünde bu düzenlemenin kalıcı bir düzenleme olduğu düşünülebilir. Bu durumda çek ödeme aracı olma özelliğinden tamamen uzaklaşarak, bono ve poliçe gibi temelde kredi aracı olarak kullanılan bir kambiyo senedine dönüşmüştür. Kanaatimizce, çekte vadenin kabul edilmesi ile birlikte vadeden önce başvuruya ilişkin hükümlerin çekler hakkında da uygulanması gerekmektedir[199].

Nitekim 31.12.2021 tarihinden sonra geçici madde düzenlemesinin süresi uzatılmasa bile ÇekK m.3/8 gereği çekin ödenmesi düzenleyenin çek hesabında

[198] TTK sistematiği gereği çekin ibrazında ödenmesi gerektiğinden TTK m.713 ve 725 hükümlerine kanun koyucunun gönderme yapmamasının doğal bir tercih olduğu yönünde bkz. Yıldırım, s. 106.

[199] Aynı yönde Gençtürk, s. 150; Yıldırım, s. 107; Vural Seven, "5838 S. Kanun'un Çek Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi", **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 73, Sayı: 1, 2009, (İzBD), s. 111.

karşılık bulundurmasına bağlı olduğundan -istisnai haller haricinde- düzenleyenin vadeden önce çek hesabında karşılık bulundurmayacağı açıktır. Bu sebeple de her iki durumda da çek artık bir kredi aracı olarak kullanılmış olacağından vadeden önce başvuru hükümlerinin uygulanması gerekir. TTK m.818'de vadeden önce başvuruya ilişkin TTK m.713 ve m.725'e atıf yapılmamış olması vadeden önce başvuru hakkının uygulanmasının yasak olduğu anlamına gelmemelidir. Çünkü TTK bakımından ödeme aracı olarak kabul edilen çeke, Çek Kanunu düzenlemesi ile birlikte kredi aracı olma özelliği de kazandırılmıştır[200]. Bu durumda vadeden önce başvuruya ilişkin poliçe düzenlemesinin çekler hakkında uygulanamaması bono, poliçe ile çek arasında eşitsizlik yaratılmasına sebebiyet verecektir[201].Aynı zamanda ileri tarihli çekler açısından vadeden önce başvuru hakkının tanınmaması durumunda, poliçe ve bononun aksine hamil kanundaki güvensizlik halleri meydana gelse bile çek bedelini tahsil edemeyecektir. Bu durum ise çekin üzerindeki düzenleme tarihi geldiğinde hamilin çekin karşılığını alamamasına neden olabilecektir.

Bilindiği üzere çekte muhatap, başvuru borçlusu olarak kabul edilmemiş ve TTK'da muhatabın başvuru borçlusu haline gelmesini önleyici düzenlemeler yer almıştır[202]. Çekte muhatap başvuru borçlusu olmadığı için, kabule arzı yasaklanmış poliçede olduğu gibi, vadeden önce başvuru hakkının varlığına ilişkin değerlendirmeler yapılırken düzenleyenin ekonomik durumunda gerçekleşecek değişiklikleri dikkate almak gerekir[203].

Çekte kabul yasağı bulunduğu için çekin de kabule arzı yasaklanmış poliçe gibi değerlendirilmesi gerekir. Nitekim poliçe düzenlemesinde kabule arz iradi olarak yasaklanmış iken burada kanunen yasaklanmıştır. Bu sebeple de TTK m.713/2-c bendinde belirtilen "kabul için arz edilmesi menedilen bir poliçenin düzenleyeni iflas etmiş ise" poliçe düzenlemesinin ileri tarihli düzenleyene, vadeden önce başvuru hakkını sağlaması gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca vadeden önce başvuru hükümlerinin uygulama alanı yalnızca düzenleyenin iflas ettiği hallerle

[200] Gençtürk, s. 150.
[201] Gençtürk, s. 150.
[202] TTK'nın Kabul Yasağı başlıklı 784. maddesinde; "Çek hakkında kabul işlemi yapılamaz. Çek üzerine yazılmış bir kabul kaydı, yazılmamış sayılır." TTK m.789/2'de ise muhatabın cirosu batıl sayılmıştır. Yine TTK m.794'te muhatabın aval olması yasaklanarak başvuru borçlusu haline gelmesini engelleyici düzenlemeler yapılmıştır.
[203] Yıldırım, s. 108.

sınırlı olmayıp TTK m.713/2-b bendinde belirtilen ödemelerin tatil edildiği ve icra takibinin semeresiz kaldığı durumlarda da tatbikinin gerektiğini belirtelim[204]. Burada dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise çek hamilinin vadeden önce başvuru hakkını kullanabildiği durumlarda TTK m.725/2 gereği alacağını iskontolu olarak elde etmesi gerektiğidir. Çünkü bu durumda hamile alacağı vadeden önce ödenmektedir.

Vadeden önce başvurunun şartları konu başlığında incelendiği üzere, düzenleyenin iflas ettiği durumda vadeden önce başvuru hakkı protesto düzenlemeye gerek olmaksızın yalnızca iflas ilamına dayanarak kullanılabilir. Buna karşın güvensizlik hallerinin ortaya çıktığı durumlarda vadeden önce başvuru hakkının kullanılabilmesi için bu durumun ispat edilmesine müteakip protesto düzenlenmesi gerekmektedir. Esasen çek hukuku bakımından başvurunun şekli şartı TTK m.808 hüküm fıkrası uyarınca üç farklı şekilde tespit edilebilmektedir. Bunlar; takas odasının zamanında ibraz edilen çekin bedelinin karşılıksız nedeniyle ödenmediğine ilişkin tespitini içeren beyanı, muhatap bankanın çekin kısmen veya tamamen karşılıksız çıktığını tespit eden beyanı son olarak da protestodur. Ancak ÇekK'nda da çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden muhatap bankaya ya da takas odasına ibraz edilmesi yasaklanmış olduğu için ödememe durumunun takas odası beyanı ile ya da muhatap bankanın tespiti ile ispat edilebilmesi mümkün değildir[205]. Bu sebeple de ispat koşulunun protesto düzenlenmek suretiyle yerine getirilmesi gerekir. Aksi takdirde hamilin vadeden önce başvuruya ilişkin hükümlerden istifade etmesi mümkün olmayacaktır.

IV. ÇEKTE REHİN CİROSU YAPILMASININ OLANAKLI HALE GELMESİ

Çek bir ödeme aracıdır. Bu sebeple de çekin rehin cirosuna konu olamayacağı düşünülmektedir. Ancak 5941 sayılı Çek Kanunu çeki ödeme aracı olarak görmek yerine uygulamayı kanunlaştırmayı tercih etmiştir. Bu kanun ayrıca çekte vade kararlaştırılabileceğini bunun geçerli olacağını ve üzerindeki düzenleme tarihine gelinceye kadar çekin bedelin tahsili için muhatap bankaya ibraz edilemeyeceğini

[204] Poliçe bakımından aynı yöndeki görüş için bkz. Bozgeyik, s. 80.
[205] Bu yöndeki açıklamalar için bkz. Yıldırım, s. 109.

düzenleme altına almıştır. Bu konu başlığında öncelikle rehin cirosu kavramı ve rehin cirosunun türleri incelenecek daha sonrasında ise TTK bakımından ve ÇekK bakımından rehin cirosunun uygulanabilirliğine ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

A. Rehin Cirosu Kavramı ve Türleri

1. Rehin Cirosu Kavramı ve Amacı

Alınan ödünç paranın teminat altına alınabilmesi için alacaklı borçludan borca karşılık kambiyo senedini kendisine rehin vermesini isteyebilir[206].Verilen krediyi güvence altına alabilmek için gösterilebilecek teminatlar sınırlı sayıda olmakla birlikte bunlardan birisi senede bağlı alacak haklarının rehnedilmesi suretiyle gerçekleşmektedir[207]. Böylece bono ve poliçe gibi kredi aracı olarak kullanılan kambiyo senetlerindeki alacak hakkı rehnedilmekte ve borç teminat altına alınmış olmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, bir senedin kredi aracı olarak kullanılması ile teminat amacıyla ciro edilmesi arasında da sıkı bir bağlantı bulunmaktadır. Çünkü bu iki durum esasen birbirinden bağımsız değildir. Nitekim bu durumu ülkemizdeki bankacılık uygulamasında da görmek mümkündür. Gerçekten de bankalar kredi sözleşmesinden doğan alacak haklarını güvenceye almak maksadıyla inançlı rehin cirosuna veya gizli rehin cirosuna sıklıkla başvurmaktadırlar[208,209].

---

[206] Rehin Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğünde "bir borcun yerine getirilmemesi halinde, alacaklarının teminatı olmak üzere ve paraya çevirtme hakkıyla birlikte alacaklı lehine verilen taşınır veya taşınmaz mal güvencesi" olarak tanımlanmıştır. Bkz. https://sozluk.adalet.gov.tr/rehin (E.T.17/10/2020).

[207] Aynı yönde Öztan, 1997, s. 624; Öztan, 2017, ss. 118-119.

[208] İsmail Kırca, "Yargıtay Kararları Işığında Çekte Gizli Rehin ve Teminat Amacıyla Temlik Ciroları", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 2013**, Cilt: XXVII, s. 85; Asuman Yılmaz, "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosunun Teminat İşlemi", **GSÜHFD**, Cilt: 10, Sayı: 2, 2011, s. 287.

[209] Yine çekin inançlı rehin cirosuyla devredilebileceğine ilişkin bkz. Kırca, Sempozyum, s. 85; Huriye Kubilay, "Kambiyo Senetlerinin Rehni", **DEÜHFD**, Cilt: 3, Sayı: 1-4, 1987, s. 501; Bilal Özel, **Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012, s. 94; Öztan, **(1997)**, s. 1148; Kalpsüz(Çelebican/Erem), s. 94; Poroy/Tekinalp, s. 337; Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Dora Yayınları, Bursa, 2018, ss. 180-181; Rabiye Yaman, "Çekin Cirosu ve Hukuki Sonuçları", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 85, 2013, s. 76; çekin gizli rehin cirosuyla devredilebileceğine ilişkin bkz. Mertol Can, **Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2015, s.

Senetten doğan alacak hakkını rehnetmek amacıyla yapılan ciroya rehin cirosu denir[210]. Ciro beyanına "bedeli teminattır", "bedeli rehindir", "bedeli terhin içindir" ibarelerinin ya da cironun rehin amacıyla yapıldığını gösteren başka bir ifadenin yazılıp imzalanması durumunda senedin rehin amacıyla verildiği kabul olunur[211]. Rehin cirosu senedin ön, arka yüzüne yapılabileceği gibi alonj üzerine de yapılabilir[212]. Bundan başka TTK m. 682/2'ye göre kısmi ciro batıl sayıldığından cironun senet bedelinin tamamına hasredilmesi gerekmektedir[213].

Kambiyo senetlerinde rehin hakkının doğması için yalnızca rehin cirosunun yapılması yeterli değildir. Senet üzerinde rehin hakkının kurulabilmesi için geçerli bir alacak hakkının mevcut olması gerektiği gibi bir rehin sözleşmesine de ihtiyaç vardır[214]. Aynı zamanda rehin cirosunun yapılması tek başına senedin rehnedildiği anlamını taşımamaktadır. Zira senet üzerinde kurulan rehnin geçerlilik kazanabilmesi için rehin cirosu yapılan senedin zilyetliğinin rehin alacaklısına devredilmesi gerekmektedir. Yani kambiyo senetlerinin rehninde, rehnin anlam ifade edebilmesi için geçerli ve belirlenebilir bir alacak hakkının yanı sıra taahhüt ve tasarruf işlemlerinin de bulunması gerekir. Taahhüt işlemi, rehin alan ve rehin veren tarafların haklarını ve borçlarını belirleyen bir rehin sözleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır[215]. Rehin cirosunu geçerli hale getiren tasarruf işlemi ise kambiyo senedinin zilyetliğinin rehin alacaklısına devredilmesi şeklinde değerlendirilmelidir. Buradan da anlaşılacağı üzere rehin cirosunun geçerli olması için rehin sözleşmesi ile

---

161; gizli rehin cirosu teriminden sanki taraflar arasında muvazaa varmış gibi anlaşıldığı bu sebeple de temlik cirosuyla teminat amaçlı devir terimini tercih etmenin doğru olacağı ve çekin de bu ciroyla devredilebileceğine ilişkin Kendigelen, Çek, ss. 234-235; çekte gizli rehin cirosunun ya da inançlı rehin cirosunun geçerli olmadığına ilişkin bkz. Ali Bozer ve Celal Göle, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 9. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020, s. 361.

[210] Bilgili/Demirkapı, 2018, s. 98; Emine Develi, "Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu", **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2016, s. 86; Nazif Kaçak, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 253; Poroy/Tekinalp, s. 213; Ahmet Türk, **Maddi Hukuk ve İcra-İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası (Yargıtay Kararları Işığında, Özellikle Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Menfi Tespit Davası, Kambiyo Senedi Borçlusunun Def'ileri, Kambiyo Senedinin Bedelsizliği ve Hükümsüzlüğü)**, Ankara, 2006, s. 169; Yıldırım, s. 102; Yaman, s. 76.

[211] Can, s. 94.

[212] Pulaşlı, 2019, s. 198.

[213] Senet üzerine yapılan rehin cirosunun senet bedelinin tamamına ait olması yönünde görüş için bkz. Pulaşlı, 2019, s. 198.

[214] Pulaşlı, 2019, s. 198.

[215] Kubilay, s. 498 vd.

birlikte ayrıca senedin teslimi şarttır. Aksi takdirde senet üzerinde rehin hakkının kurulduğundan söz edilemez[216].

Tasarruf işleminin hüküm ifade edebilmesi için hamiline yazılı senetlerde rehin alan kişiye senedin zilyetliğinin geçirilmesi yeterli olsa da emre yazılı senetlerde zilyetliğin devrinden önce ciroya, nama yazılı senetlerde ise yazılı devir beyanına ihtiyaç duyulmaktadır[217].

Rehin cirosundaki amaç senet bedelinin rehnedilerek alacağın güvence altına alınmasıdır. Zira senedin zilyetliğinin devredilmesiyle birlikte alacaklı lehine bir alacak hakkı doğmuş olacaktır. Ayrıca, rehin cirosunun yapılması ile birlikte rehin eden senet üzerindeki mülkiyet hakkını kaybetmiş olmayacağı gibi rehin alan da senet üzerinde mülkiyet hakkı kazanmış olmaz[218]. Zira alacaklı bu suretle senede mündemiç olan haktan bağımsız olarak fer'i nitelikli bir hak kazanmış olmaktadır[219]. Eğer senedi rehin cirosu ile devreden kişi rehin sözleşmesi ile üstlendiği borcunu ifa ederse ya da borç başka bir nedenden dolayı geçersiz hale gelirse rehin hakkı da düşecektir[220]. Borç ifa edilmediği takdirde ise rehin alacaklısı bedelin ödenmesi için senedi ibraz edebilir, bedeli tahsil edebilir, bedel ödenmediği takdirde protesto çekerek başvuru hakkını kullanabilir. Buna karşın rehin cirosu ile senedi devralan kişi senedi bir başkasına devretmek istediğinde yapacağı ciro tahsil cirosu hükmünde olacaktır (TTK m.689/1).

2. Rehin Cirosunun Türleri

Rehin cirosu; açık rehin cirosu ve gizli rehin cirosu olmak üzere iki farklı şekilde yapılabilir. Ciro şerhine bedeli teminattır, bedeli rehindir ve bu anlama gelen başka bir ibarenin eklenmesi suretiyle ciro yapıldığı takdirde bu ciroya açık rehin cirosu; ciro şerhinde rehne ilişkin herhangi bir ibarenin yer almadığı ancak taraflar arasında rehin anlaşması yapılmak suretiyle senedin rehin olarak verilmesi halinde

[216] Buradaki açıklamalarımız emre yazılı çekler için geçerlidir. Aynı yönde Öztan, 1997, s. 626; Öztan, 2017, ss. 118-119; Can, s. 93; Kubilay, s. 498; Develi, s. 86.
[217] Can, s. 93.
[218] Develi, s. 87; Yılmaz, ss. 291-292: Yılmaz makalesinde ayrıca, poliçeyi rehin cirosu ile devralan hamilin senet üzerinde mülkiyet hakkına sahip olmadığı için senedin mülkiyetini devredebilmesinin mümkün olmamasını bu nedenle üçüncü kişi iyi niyetli olsa dahi senedin mülkiyetini elde edemeyeceğini belirtmiştir.
[219] Kayıhan, ss. 131-132; Yılmaz, s. 291.
[220] Aynı yönde Kayıhan, ss. 131-132; Develi, s. 87.

yapılan ciroya ise gizli rehin cirosu denir. Gizli rehin cirosu TTK'nda düzenlenmemiştir.

a. Açık Rehin Cirosu

TTK m.689'a göre ciro şerhine "bedeli teminattır", "bedeli rehindir", "bedeli terhindir" ya da senedin rehne konu edildiğini gösteren herhangi bir ibare konulduğu takdirde yapılan bu ciroya açık rehin cirosu denir. Ancak önemle belirtelim ki senet üzerinde rehin hakkı, yalnızca ciroya senedin rehnedildiğini belirten bir ifade koymakla kurulmaz bunun için senedin zilyetliğinin rehin alan kişiye ayrıca devredilmesi gerekir. Açık rehin cirosu senedin ön yüzüne, arka yüzüne veya alonj üzerine yapılabilir. Böylece cironun içerdiği kayıttan alacağı rehnetme iradesi açık bir şekilde anlaşılır olmaktadır. Ayrıca TTK'nın rehin cirosuna ilişkin hükümlerinin de açık rehin cirosu temel alınarak oluşturulduğunu da belirtme gereği duyuyoruz.

Rehin cirosunda senedi devralan kişi senetten doğan hakları bizzat kullanma yetkisine sahip olmaktadır. Nitekim rehin cirosuyla senedi devralan kişi, rehin cirosuyla senedi devreden kişinin temsilcisi konumunda değildir[221]. Bu sebepledir ki rehin alacaklısı alacağını kendi adına tahsil etme yetkisine haiz olduğundan tahsil cirosunun aksine, cirantaya karşı ileri sürülen defilerin ciro edilene karşı ileri sürülebilmesi mümkün değildir[222]. Bu durumun tek istisnası senedin zilyetliğini devralan hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olmasıdır. Ancak senet bedelinin kısmen veya tamamen ödenmemesi durumunda rehin cirosu yapılan hamilin, rehin cirosu yapan cirantaya karşı başvuru hakkının bulunup bulunmadığı hususu öğretide tartışmalıdır. Ancak çoğunluk görüş rehin cirosu ile senedi devralan hamilin rehin cirosu ile senedi devreden cirantaya karşı başvuru hakkının bulunmadığını kabul etmektedir. Buna karşın rehin cirosu ile senedi devreden cirantadan önceki cirantalara karşı hamilin başvuru hakkının bulunduğu konusu kuşkusuzdur[223].

---

[221] Çamoğlu, s. 67; Pulaşlı, 2019, ss. 200-201; Poroy/Tekinalp, s. 214.

[222] Aynı yönde Bilgili/Demirkapı, 2018, s. 99; Poroy/Tekinalp, s. 215; Bilge Aytuğar, "Çekte Rehin Cirosu ve Teminat Çeki Uygulaması", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 163, 2020, s. 488.

[223] Rehin cirosunda teminat fonksiyonunun bulunmadığına ilişkin görüş için bkz. Öztan, 1997, s. 630; Karşıt görüş için bkz. Karayalçın, 1970, s. 154; Poroy/Tekinalp, ss. 217-218; Çamoğlu, s. 67.

b. Gizli Rehin Cirosu

Gizli rehin cirosu TTK'da açıkça düzenlenmemiştir buna karşın doğurduğu sonuçlar bakımından gizli rehin cirosu ile açık rehin cirosu arasında bir fark bulunmamaktadır. Çünkü gizli rehin cirosu ile senedi devralanla, açık rehin cirosu ile senedi devralan arasında rehin hakkından kaynaklanan hakların niteliği aynıdır.

Gizli rehin cirosunu açık rehin cirosundan ayıran şey, görünüşte temlik cirosu olarak görünmesine karşın rehin cirosunun hüküm ve sonuçlarını doğuruyor olmasında yatar[224]. Nitekim bu durumda senedi devreden rehin borçlusu ile senedi devralan rehin alacaklısı arasında bir rehin sözleşmesi bulunmakla birlikte senedin tarafları dışındaki kişiler dış görünüş itibarıyla bu anlaşmanın bilincinde değildir. Bu ciro türünde senet açık rehin cirosundan farklı olarak hem temlik cirosuyla hem de tahsil cirosuyla devrolunabilir[225]. Zira burada çekin rehin cirosuyla devredildiği üçüncü kişiler tarafından anlaşılamamaktadır. Böylece iyiniyetli üçüncü kişiler senedin rehin cirosuyla devredildiğini bilmediği ya da bilmesi gerekmediği durumlarda senedin mülkiyetini kazanmaktadırlar. Buna karşın, senet kötü niyetle iktisap olunduğunda ya da iktisapta ağır kusur bulunduğunda ise üçüncü kişi bu senet üzerinde mülkiyet hakkına sahip olamaz[226].Yine gizli rehin cirosunda eğer devredilen kişi çekin rehin cirosuyla devredildiğini biliyor ya da bilebilecek durumda ise defilerin ileri sürülmesi hususu açık rehin cirosu ile aynı olacaktır.

Belirtmek gerekir ki, bir senedin kredi aracı olarak kullanılması ile teminat amacıyla kullanılması arasında da sıkı bir bağlantı bulunmaktadır. Çünkü bir senedin kredi aracı olarak kullanılması ile teminat amacıyla kullanılması esasen birbirinden bağımsız iki durum değildir. Bu durumu ülkemizdeki bankacılık uygulamasından da görmek mümkündür. Gerçekten de bankalar kredi sözleşmesinden doğan alacak

[224] Gizli rehin cirosunda rehin amacını taşıyan cironun temlik cirosu şeklinde yapıldığına ilişkin üçüncü kişilerin bu cironun rehin cirosu olduğunu senetten anlayamadığına ilişkin bkz. Develi, s. 84.

[225] Açık rehin cirosundan farklı olarak burada senedin temlik ya da tahsil cirosuyla devredilebileceğine ilişkin açıklamalar için bkz. Bilgili/Demirkapı, 2018, s. 99 vd.; gizli rehin cirosuyla devredilen çekte, zilyetliğin devredildiği üçüncü kişi iyiniyetli olduğu takdirde çekteki hakkın sahibi olacağına ilişkin açıklamalar için Aytuğar, s. 488; Poroy/Tekinalp, s. 214.

[226] Aynı yönde Kırca, Sempozyum, ss. 94-95.

haklarını güvenceye almak maksadıyla inançlı rehin cirosuna veya gizli rehin cirosuna sıklıkla başvurmaktadırlar[227,228].

B. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi

Çek üzerinde temlik cirosu ve tahsil cirosunun yapılabileceği hususu oybirliği ile kabul edilmiştir. Buna rağmen öğretide çekte rehin cirosunun yapılıp yapılamayacağı hususunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Nitekim çoğunluk yazar ise çekin rehin cirosuyla devredilemeyeceği görüşündedir[229]. Buna karşın doktrinde azınlıkta olan görüş, kısa vadeli rehin işlemlerinde özellikle de resmi arttırmalarda ve eksiltmelerde çekin karşılık teşkil etmesi gerektiğini ifade etmektedir[230].

Yargıtay da öğretide çoğunluk görüşün benimsediği üzere çekte rehin cirosunun yapılamayacağı görüşündedir[231].

---

[227] Kırca, Sempozyum, s. 85; Yılmaz, s. 287.

[228] Yine çekin inançlı rehin cirosuyla devredilebileceğine ilişkin bkz. Kırca, Sempozyum, s. 85; Kubilay, s. 501; Özel, s. 94; Öztan, 1997, s. 1148; Kalpsüz(Çelebican/Erem), s. 94; Poroy/Tekinalp, s. 337; Bilgili/Demirkapı, 2018, ss. 180-181; Yaman, s.76; çekin gizli rehin cirosuyla devredilebileceğine ilişkin bkz. Can, s. 161; gizli rehin cirosu teriminden sanki taraflar arasında muvazaa varmış gibi anlaşıldığı bu sebeple de temlik cirosuyla teminat amaçlı devir terimini tercih etmenin doğru olacağı ve çekin de bu ciroyla devredilebileceğine ilişkin Kendigelen, Çek, ss. 234- 235; çekte gizli rehin cirosunun ya da inançlı rehin cirosunun geçerli olmadığına ilişkin bkz. Bozer/Göle, s. 361.

[229] Kubilay, s. 500-501; Öztan, 1997, ss. 1147-1148; Karayalçın, 1970, s. 286; Yılmaz, ss. 288-289; Vural Seven, "Karar İncelemesi Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan "Bedeli Teminattır" Kaydının Hukuki Sonucu", **DEÜHFD**, Cilt: 5, Sayı: 2, 2003, (Karar İncelemesi), s. 143; Kalpsüz(Çelebican/Erem), s. 94; Yaman, s. 76; Can, s. 161; Reisoğlu, 2011, s. 184; Öztan, 2017, s. 267; Kendigelen, Çek, s. 233; Poroy/Tekinalp, s. 337; Bilgili/Demirkapı, 2018, ss. 180-181; Kayıhan, s. 234; Pulaşlı, 2019, s. 342; Göle, Çek, s. 111; Mahmut Coşkun, **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku Bono-Poliçe-Çek**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 705-709; Bozer/Göle, s. 360; Mehmet Bahtiyar, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 18. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2020, (Kıymetli Evrak), s. 156; Arslan Kaya, Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, N.FüsunNomer Ertan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, s. 314; Cafer Eminoğlu, Süleyman Kıran, Nevin Meral, F.Betül Çakır Çelebi ve Kemalettin Ahmet Aksoy, **Kıymetli Evrak Hukuku Pratik Çalışmaları Ticaret Hukuku Uygulama Serisi 3**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 124.

[230] Hayri Domaniç, **Kıymetli Evrak Hukuku**, TTK Şerhi IV, İstanbul, 1990, (1990), s. 598.

[231] Yargıtay kararları da gizli rehin cirosunun varlığını kabul etmiş ancak gizli rehin cirosu ile alındığının banka kayıtları ile tevdi bordroları ile kanıtlandığında hamilin meşru hamil olmayacağına karar vermiştir. …" bkz. (Y.11. HD., 14.12.2017, E.2016/5207, K.2017/7266):
"…Poliçeye ait olup çek hakkında da uygulanması mümkün bulunan 6102 Sayılı TTK'nın 818. maddesinde rehin cirosu ile ilgili aynı Kanun'un 689. maddesine yapılmış bir atıf bulunmadığından çekte rehin cirosu caiz değildir. Rehin veya bunun sonucunu elde etmeye yönelik olarak teminat amacıyla çekin ciro ile elde edilmesi halinde çeki devir alan kişi yetkili hamil olmayıp, çeke dayalı hakları kullanamaz. Somut uyuşmazlıkta ispat yükü kendisine düşen davacı, dava dilekçesinde ve yargılama aşamasında davaya konu çekin, lehtar dava dışı tarafından kullanılan krediye teminat olarak davalı bankaya verildiğini ileri sürmüş, iddiasını ispat etmek için

de davalı banka kayıtlarına dayanmıştır. Bu durumda mahkemece davalı banka kayıtları incelenerek, davaya konu çekin davalı bankaya teminat olarak verilmiş olduğunun banka kayıtlarından anlaşılması durumunda, çekin gizli rehin cirosu ile davalı bankanın elinde bulunduğu ve davalı bankanın davaya konu çekin yetkili hamili olamayacağı gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken, davalı banka kayıtları üzerinde inceleme yapılmaksızın yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru olmadığından davacı vekilinin karar düzeltme itirazlarının kabulüyle …"

Yargıtay başka bir kararında ise çek üzerinden rehin cirosunun yapıldığının anlaşılmamasına rağmen davacı bankanın çeklerin teminat amacıyla bankaya verildiği beyanının dava dilekçesi ve davanın sonraki aşamalarında sürekli tekrarlanması neticesinde çekin rehin cirosuyla bankaya devredildiğine ve bankanın çekte rehin cirosunun geçersiz olması nedeniyle yetkili hamil olmadığına karar vermiştir. (Y. 11. HD., 26.09.2017, E.2016/2019,K.2017/4745):

"Dava, çekten kaynaklanan alacak istemine dair olup, mahkemece, yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak, davacı banka vekilinin, dava dilekçesinde ve yargılamanın her aşamasında davaya konu çeklerin, lehtar dava dışı Tetiker Metal San ve Tic.Ltd.Şti. tarafından kullanılan krediye teminat olarak müvekkiline verildiğini ileri sürmüş olması karşısında çekin rehin cirosu sonucu davacı bankanın elinde bulunduğu kabul edilmelidir. Poliçeye ait olup çek hakkında da uygulanması mümkün bulunan 6102 Sayılı TTK'nın 818. maddesinde rehin cirosu ile ilgili aynı Kanun'un 689. maddesine yapılmış bir atıf bulunmadığından çekte rehin cirosu caiz olmayıp, rehin veya bunun sonucunu elde etmeye yönelik olarak teminat amacıyla çekin ciro ile elde edilmesi halinde çeki devir alan kişi çeke dayalı hakları kullanamaz. Bu durumda, mahkemece, davacı bankanın davaya konu çeklerin yetkili hamili olmadığı gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir." Aynı yönde kararlar için bkz. **(Y.11.HD., 08.05.2019, E.2018/2568, K.2019/3512; Y. 19.HD., 28.11.2013, E.2013/14095, K.2013/19089; Y.11.HD., 07.11.2018, E.2017/1263, K. 2018/6862; Y.11.HD., 11.04.2018, E.2016/15070, K.2018/2588; Y.11.HD., 20.02.2014, E.2012/11833, K.2014/2980; Y.11.HD., 03.12.2012, E.2011/12346, K.2012/19722; Y.11.HD., 07.02.2018, E.2016/13040, K.2018/828; Y.11.HD., 03.10.2012, E. 2011/6984, K.2012/14883; Y.11.HD., 14.12.2017, E.2016/5207, K.2017/7266; Y.11.HD., 26.09.2017, E. 2016/7396, K. 2017/4744; Y.11.HD., 12.03.2014, E.2013/11986, K.2014/4760; Y.11.HD., 01.03.2017, E.2016/125, K.2017/1195; Y.11.HD., 04.11.2015, E.2015/4568, K.2015/11537; Y.11.HD., 05.12.2011, E.2010/5755, K. 2011/16419; Y.11.HD., 27.03.2015, E. 2015/2793, K. 2015/4315)** Yine aynı yönde başka bir karar için: **Y.19HD., 09.07.2020, E.2019/407; K.2020/1389** , bkz. Coşkun, s. 705-706.

Ancak çok ilginçtir ki Yargıtay bir kararında çekin teminat amacıyla devredildiği tevdi bordrosunda belirtilmiş olmasına rağmen hamilin yetkili hamil olduğuna karar vermiştir. **(Y.19.HD, 27.11.2014, E.2014/1120, K.2014/17084)** ilgili karar için bkz. Yıldırım, s. 104 **Aynı yönde başka bir karar için bkz. Y. 19. HD, 17.04.2017, E. 2016/7516, K.2017/3068** Nitekim kararda;

"Mahkemece, bilirkişi raporunda da belirtildiği üzere davaya konu çekin davalı bankaca "teminat" olarak kaydedildiği, çek alındıktan sonra değil tahsil edildikten sonra dava dışı kredi borçlusunun kredi borcundan mahsup edildiği bu itibarla dava dışı borçlu ile davalı banka arasındaki cironun teminat cirosu olduğunun ispat edilmiş bulunduğu, TTK'nun 730/1-4. maddesi uyarınca, poliçe ve bononun aksine, çekin rehin cirosuyla verilmesi mümkün bulunmadığından yani çekte rehin cirosunun bir geçerliliği bulunmadığından bu yoldaki cironun çeki elinde bulundurana hak bahşetmeyeceği hususu dikkate alınarak rehin cirosuna dayanılarak davalı bankaca kambiyo senedine yönelik takip yapılamayacağı, cironun tahsil cirosu olarak değerlendirilmesi halinde de anılan diğer dava dosyası ile bedelsizliği sabit bulunan şahsi definin davalı bankaya karşı ileri sürebilmesi sebebiyle de davacı tarafça çek bedelinin ve ferilerinin ödenmesi sebebiyle süresi içinde açılan istirdat davasının kabulüne karar verilmiş, hüküm davalı vekilince süresinde temyiz edilmiştir.

Davacı, çekin bedelini dava dışı 'ne ödediğini ciro suretiyle hamil olan bankanın elinde bulunan çekin bedelsiz olduğunu iddia ederek menfi tespit isteminde bulunmuştur. Dava konusu çekte davalı bankanın ciro suretiyle hamil olduğu anlaşılmaktadır. Dava dışı tarafından ciro yapılmıştır. Ciro imzası yerinde 'bedeli tahsil içindir', 'vekaleten' v.b. ibareler içermeyen ciroların (T.T.K. madde 689) temlik cirosu olarak yapıldığının kabulü gerekir. Ayrıca rehin cirosu olarak yapıldığına dair de kayda rastlanmayan, dava sonucunda somut olaya uygun

TTK hükümlerine göre poliçe ve bononun kredi aracı olarak kabul edilmesine karşın çekin nakdin yerini tutan ve görüldüğünde ödenmesi gereken bir ödeme aracı olarak kabul görüyor olması, çekin teminat fonksiyonunun bulunmaması ve kısa ibraz sürelerine tabi olduğu gerçeği dikkate alındığında, çekte rehin cirosunun yapılamamasının kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu savunulabilir[232].

Keza mehaz İsvBK ve CYK'nın çeke dair düzenlemelerinde de rehin cirosuna ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır[233]. Buna karşın önemle belirtmek gerekir ki 1926 tarihli ve 865 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde çekte de rehin cirosu yapılabileceği kabul edilmekteydi. Şöyle ki, Kanunun poliçeye ilişkin hangi düzenlemelerinin çekler hakkında da uygulama alanı bulacağını düzenleyen 617. maddesinde poliçede rehin cirosunu düzenleyen 544. maddeye atıfta bulunularak çekte de rehin cirosunun yapılabileceği kabul olunmuştu. Ancak sonrasında mehaz düzenlemelere uyumlu bir şekilde hareket edilerek, ne 6762 sayılı eTTK düzenlemesinde ne de 6102 sayılı TTK düzenlemesinde çekte rehin cirosu yapılabileceğine ilişkin poliçe düzenlemesine herhangi bir atıfta bulunulmamıştır[234].

Kanun koyucunun Türk Ticaret Kanunu kapsamında çeki ödeme vasıtası olarak gördüğü düşünüldüğünde, kredi sağlama amacına hizmet eden rehin cirosuna atıfta bulunulmamasının oldukça doğal olduğu gözler önüne serilmektedir. Çek Türk Ticaret Kanununa göre bir ödeme aracı olduğu ve kısa ibraz sürelerine tabi tutulduğu için kanun koyucu bilinçli bir tercihle TTK m.818'de poliçede rehin cirosunu düzenleyen kanunun 689. maddesine atıfta bulunmamıştır. Zira bu kanun kapsamında, diğer kambiyo senetlerinin aksine çekte vadeden söz etmek olanaklı değildir. Tüm bu açıklamalarımıza rağmen ödeme aracı olan çekte rehin cirosu yapılırsa yapılan bu ciro geçersiz olacağı gibi çeki elinde bulunduran kişi de yetkili hamil sayılmayacaktır[235]. Aynı zamanda rehin cirosuyla çeki devralan yetkisiz hamilin rehin cirosuyla kendisine devredilen çek için kambiyo senetlerine mahsus

---

düşmeyen gerekçeyle yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir." (Kararlar için bkz. Kazancı İçtihat Bankası E.T. 20.04.2021).

[232] Rehin cirosuna atıfta bulunulmamanın kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu yönünde bkz. Yıldırım, s. 103; aynı yönde Özel, s. 93; Can, s. 161; Kendigelen, Çek, s. 233; Buna karşın TTK m.818 hükmünde rehin cirosuna atıf yapılmamasının kanun koyucunun bilinçsiz tercihi olduğu yönünde Develi, s. 97; Yine TTK m.818 hükmünde TTK m.689 hükmüne atıfta bulunulmamasının gerçek olmayan boşluk olduğuna ilişkin Aytuğar, s. 484.

[233] Kırca, Sempozyum, ss. 90-91.

[234] Aynı yönde bkz. Özel, ss. 91-93.

[235] Develi, s. 97; Kırca, Sempozyum, s. 97.

takip yolu ile başvuru borçlularına karşı hukuki takibe geçmesi ya da çekin kısmen ya da tamamen karşılıksız çıkması sebebiyle cezai takibe geçilebilmesi mümkün olmayacaktır. Buna karşın rehin cirosunun geçerli olmaması senedi elinde bulunduran kişiye karşı rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibe geçilmesine ya da TTK m.732 sebepsiz zenginleşmeye ilişkin hükümlere göre takibe geçilmesine engel değildir.

Görüldüğü üzere, Türk Ticaret Kanununa göre kanun koyucunun iradesi çekte rehin cirosunu yasaklamaya yöneliktir. Buna karşın çekin ödeme aracı olma niteliği taşıması, kısa ibraz sürelerine tabi olması, teminat amacıyla kullanılmasının mümkün olmamasına ilişkin gerekçeler 5941 sayılı Çek kanunu düzenlemesiyle birlikte artık geçerliliğini yitirmiş bulunmaktadır. Esasen kanun koyucunun çekin rehin cirosuyla devredilmesini engellemek istemesinin temel nedeni çekin bir ödeme aracı olduğunun kabul edilmesidir. Dolayısıyla da kanun koyucu görüldüğünde ödenecek olan bir senedin teminat cirosuyla devrini uygun görmeyerek çeke kredi fonksiyonu kazandırılmasını engellemeye yönelik düzenlemeler getirmiştir [236]. Uygulamada, çek bir ödeme aracı olarak değil de kredi vasıtası olarak kullanılmakta olup esas amacı kredi vasıtası olmak olan bono ve poliçeyi piyasa dışına itmektedir. İşte tam da bu sebeplerle, çek kredi vasıtası olarak kullanıldığı ve de mevzuatımızda çekte rehin cirosunu yasaklayan herhangi bir hüküm bulunmadığı için poliçeye ilişkin rehin cirosu düzenlemesinin kıyasen çekler hakkında da uygulama alanı bulması gerekmektedir.

Zira poliçeye ilişkin TTK m.689 rehin cirosu hükmünün çekler hakkında uygulanamaması aynı zamanda çelişkili bir durumu da ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, çekin ciranta tarafından üçüncü kişiye rehin cirosuyla devredilmesi durumunda yapılan ciro Türk Ticaret Kanununa göre geçersiz iken; çekin teminat çeki olarak düzenlenip de lehtara verilmesi durumunda -çekin teminat çeki olarak verildiği hususu- ispatlanamadığı takdirde- çekin olarak geçerli kabul edilmesi durumu hayli çelişkilidir ve haksızlığa sebep olmaktadır. Zira hem teminat çekinin hem de rehin cirosunun temelinde rehin anlaşması bulunmaktadır[237]. Çekin teminat çeki olarak

[236] Ödeme aracı olan ve ibraz edildiği anda karşılığı ödenmesi gereken çekin bedelinin tahsil edildikten sonra rehnolunmasının daha güvenilir bir teminat teşkil edeceği hususunda bkz. Öztan, 1997, s. 1147.

[237] Çekin teminat çeki olarak düzenlenip verilmesi ile teminat amacıyla ciro edilmesi arasında hukuken bir farklılık bulunmadığı her ikisinin de aynı amaca hizmet ettiği yönünde bkz. Yıldırım,

düzenlenmesi durumunda düzenleyen borcuna ilişkin teminat vermekte iken, çekin rehin cirosu ile devredilmesi halinde ise ciranta borcuna karşılık teminat vermektedir ve ikisi de esasen aynı amacı taşımaktadır. Teminat çeki verildiği takdirde bu çeki geçerli sayan Yargıtay'ın, aynı amaca hizmet eden rehin cirosuyla çekin devredilmesi halinde bu çekteki ciroyu geçersiz sayması durumunun hukuki güvenlik ilkesiyle bağdaşır yönü bulunmamakta ve bu durum eşitsizliğe neden olmaktadır[238].

C. 5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Durumun Değerlendirilmesi

Çek esasen bir ödeme aracıdır. Bu sebeple de kanun koyucu çekte temlik cirosuna ve tahsil cirosuna izin verirken rehin cirosuna izin vermemiştir. Hatta TTK m.818'de çekte uygulama alanı bulması için poliçenin tahsil cirosuna ilişkin hükümlerine yollamada bulunulurken, poliçenin rehin cirosuna ilişkin hükümlerine yollamada bulunulmamıştır. Çünkü çek TTK m.795'e göre görüldüğünde ödenecek bir kambiyo senedidir. Üstelik çek, üzerine gerçek düzenleme tarihinden daha ileri bir tarih yazılmak suretiyle düzenlenmiş olsa dahi hamil TTK ilgili hükmüne göre bu çeki üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden önce de muhatap bankaya ibraz ederek çekin karşılığını talep edebilme imkânına sahiptir.

Çekteki ibraz sürelerinin kısa oluşu dikkate alındığında; çekin rehin cirosuyla devredilebilmesinin mümkün olması bu senedin temelde ödeme aracı olması niteliğine ters düşer. Tam da bu sebepledir ki rehin cirosu hükümlerine atıfta bulunulmama durumu kanun koyucunun bilinçli bir tercihidir. Zira çekin rehin cirosuyla devri ile amaçlanan alacağın teminat altına alınmasıdır ki bu da senedin kredi aracı olarak kullanılması ile yakından ilişkilidir[239].

Ancak bugün yürürlükte olan 5941 sayılı ÇekK ile birlikte çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar muhatap bankaya ibrazının kanunen engellenmesi ile birlikte çekler de artık kredi aracı olarak kullanılabilmektedirler. Diğer taraftan bu durum uygulamanın kanun koyucu tarafından kabul edilmesi anlamına da

---

s.106; Teminat senedi ile teminat amacıyla yapılan rehin cirosunun temelinde rehin anlaşmasının bulunduğuna ilişkin açıklamalar için bkz. Özel, s. 96.

[238] Çeklerin teminat çeki olarak düzenlenebileceği kabul edilirken çekin rehin cirosuyla devredilmesi hususunun geçersizliğinin hukuki güvenliği zedelediği yönünde açıklamalar için bkz. Yıldırım, ss. 105-106.

[239] Çekin teminat çeki olarak kullanılması ile rehin cirosu yapılmasına ilişkin ikisinin de aynı amaca hizmet ettiğine ilişkin değerlendirme için bkz. Yıldırım, s. 106.

gelmektedir. Nitekim ilk olarak 3167 sayılı eÇekK döneminde 5838 sayılı kanunla eÇekK'una getirilen geçici madde düzenlemesiyle; ileri tarihli olan çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden önce muhatap bankaya ibraz edilmesi yasaklanmıştır. Daha sonra kabul edilen 5941 sayılı ÇekK ile de bu durum devam ettirilmiştir.

Geçici madde düzenlemeleriyle çekin ödeme aracı olma niteliği azımsanmayacak bir süre için askıya alınmış olmaktadır. Bu suretle kredi aracı olarak kullanıldığı kanunen de kabul edilen çek üzerinde rehin cirosuna izin verilmesi gerekmektedir [240] . Zira 5941 sayılı ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ile "31.12.2021 tarihine kadar çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı yasaklandığı için; TTK'nın 795. maddesinden sapıldığını söylemek pekâlâ mümkündür. Bu sapmayla birlikte çekin ibrazında ödeneceğine ilişkin TTK m.795 hükmü de fiiliyatta askıya alınmış olmaktadır. Nitekim bu düzenlemenin asıl amacının ödeme aracı olan çekin kredi aracı olarak kullanılmasına imkân tanınması olduğu söylenebilir. Şayet 31.12.2021 tarihinden sonra geçici madde düzenlemesinin süresi uzatılmasa dahi çekin kredi aracı olarak kullanılmaya devam edeceği yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü ÇekK m.3/8 hükmüne göre çek, üzerindeki düzenleme tarihinden evvel muhatap bankaya ibraz edilebilse dahi çekin karşılığının kısmen ya da tamamen bulunmadığı durumlarda hukuki takibe cevaz verilmemesi çekin kredi aracı olarak kullanılmaya devam edeceğini göstermektedir[241].

5941 sayılı ÇekK ile yaratılmış olan yeni sistem ile birlikte çekin diğer kambiyo senetlerinden bir farkının kalmadığı bu sebeple de artık rehin cirosunun geçersiz kılınması için haklı bir gerekçenin bulunmadığını belirtelim. Zira çekte vade olduğu ÇekK düzenlemeleriyle kanunen kabul edilmiştir. Durum bu olmasına karşın, TTK 'daki rehin cirosuna ilişkin hükümlerin bono ve poliçeye uygulanırken çeke uygulanamıyor oluşu kambiyo senetleri arasında eşitsizlik yaratmaktadır. Kanaatimizce ÇekK düzenlemeleri de uyum sağlamak adına çekte rehin cirosunun yapılabilmesi kabul edilmelidir[242].

---

[240] Çekte rehin cirosuna müsaade edilmemesinin temel nedeninin çekin ödeme aracı taşıması ve fakat ÇekK sistemi ile birlikte bu yasağın sorgulanması gerektiğine ilişkin bkz Kendigelen/Kırca, s. 300.

[241] ÇekK gm. düzenlemesi devam etmese dahi m.3/8 düzenlemesinin çekte hukuki takip yapılabilmesi için üzerindeki düzenleme tarihini esas almasının çekin kredi aracı olarak kullanılmasına teşvik edeceğine ilişkin bkz. Aytuğar, s. 485.

[242] ÇekK gm düzenlemesinden dolayı çekte rehin cirosu yapılmasının mümkün olduğuna ilişkin bkz. Aytuğar, s. 485; Yıldırım, s. 105; Açıkça çekte rehin cirosunun yapılabileceğini belirtmemiş olsa

İleri tarihli çekin ülkemiz ekonomi ve ticari hayatı üzerinde önemli rolü bulunduğuna göre artık çekin kredi aracı olarak kullanılmasına ilişkin poliçe düzenlemelerinin çeke de uygulanması gerektiği aşikardır. Aksini kabul uygulama ile kanun düzenlemeleri arasında uyumsuzluk yaratacaktır. Nitekim şu anki durumda çekin teminat çeki olarak düzenlenmesi kabul edilirken rehin cirosuyla devrinin geçersiz kılınmasının ekonomik ihtiyaçlara yanıt vermediği görülmektedir. Kanaatimizce artık çekin mehaz İsvBK'da olduğu gibi ödeme aracı olarak kullanılmadığı ve çekin tekrar ödeme aracı olarak kullanılmasına geri dönülmesinin oldukça zor olacağı açıktır. Bu durum ülkenin ticari hayatı ve ekonomisiyle yakından ilgilidir nitekim ileri tarihli çek ülke ekonomisin tedavülünü sağlayan en önemli likidite kaynaklarından biridir[243]. Bu sebepledir ki kanaatimizce günümüzde çekin kullanılma şeklinin kredi aracı olma amacı taşıdığı düşünüldüğünde ibraz yasağının bulunduğu süre boyunca çekte rehin cirosunun yapılmasının geçerli kabul edilmesi zaruri bir ihtiyaçtır.

V. VADEDEN ÖNCE ÖDEME YASAĞINA İLİŞKİN HÜKÜMLERİN UYGULAMA ALANI BULMASI

Çeke dair TTK m.818/1 hüküm fıkrasında poliçenin vadeden önce ödemeye ilişkin kanuni düzenlemelerine atıfta bulunulmamıştır. Esasen bu durum çekin ödeme aracı olma özelliğine oldukça uygundur. Çünkü çeke vade konulabilmesi TTK

---

da kanun koyucunun çekte rehin cirosunu yasaklarken amacının çeklerin kredi aracı olarak değil ödeme aracı olarak düzenlenmesini sağlamak gerekçesinin ÇekK ile geçerliliğini yitirdiğine ilişkin değerlendirme için bkz. Kırca, Sempozyum, s. 97; Çekte benimsenen yeni sistem ile çekte rehin cirosu yasağının sorgulanması gerektiğine ilişkin bkz. Kendigelen, Çek, s. 234; Geçici madde düzenlemesinin geçerli olacağı tarihe kadar çekte rehin cirosunun kabul edilmesi gerektiğine ilişkin bkz. Pulaşlı, 2019, s. 200; 5941 sayılı ÇekK ile çekin kredi aracı olduğu bu sebeple de çekte rehin cirosunun kabul edilebilirliğine ilişkin bir görüş için bkz. Özel, s. 95; eTTK döneminde poliçedeki sebepsiz zenginleşmeye ilişkin düzenlemeye açıkça atıfta bulunulmamasına rağmen bu esaslar bono açısından uygulanmakta iken; rehin cirosunun da çekler hakkında uygulanması gerektiğine ilişkin bkz. Vural Seven, "Tartışmalar", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 2013**, Cilt: XXVII, Sempozyum, ss. 103-104.

[243] Nitekim ileri tarihli çeklerin ülke ekonomimiz açısından oldukça önemli olduğunu 30 Nisan 2021 tarihinde yayımlanan Resmi Gazetede gördük. Şöyle ki Covid-19 tedbirleri kapsamında tam kapanmaya geçilmesi ile kanunlarda da birtakım düzenlemelere gidildi. 7226 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle çeklerin ibrazı önce 01.06.2021 tarihine kadar ertelenmiş ancak sonrasında kamuoyundan gelen tepkiler dikkate alınarak çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelip de çek hesabında da karşılık bulunduğu takdirde ödemelerin yapılması gerektiğine ilişkin uygulama tebliği çıkarılmıştır. Bu da göstermektedir ki çek, Türkiye'nin ekonomisi için vazgeçilemez bir likidite kaynağıdır. Bkz. R.G.,30.04.2021, S.31470.

hükümlerine göre mümkün değildir. Buna karşın, Çek Kanunu ile birlikte çeke vade konulabilmesi kanuni dayanak bulduğundan artık poliçeye ilişkin bu düzenlemenin çekler hakkında da uygulama alanı bulması gerektiği söylenebilir. Bu açıklamalar çerçevesinde poliçede vadeden önce ödemeye ilişkin TTK m.710 düzenlemesinin çekte uygulama alanı bulmasına ilişkin TTK ve ÇekK kapsamında ikili ayrıma göre değerlendirmelerde bulunacağız.

A. Vadeden Önce Ödeme Yasağına İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümleri

Kambiyo senetlerine dair vadeden önce ödeme hükümleri düzenlenirken bu senetlerde –uygulanmasında kanunen bir yasak bulunmamasına karşın- TBKm.96 erken ifa hükmünün uygulama alanı bulması istenmemiştir[244]. Bu sebeple de kanun koyucu Türk Ticaret Kanununda vadeden önce ödeme durumuna ilişkin özel düzenleme yapma gereği duymuştur[245]. Kanaatimizce, kanun koyucunun vadeden önce ifayı engelleyici tutumu esasen kambiyo senetlerinin tedavül yeteneğinin zarara uğramasını istememesi dolayısıyladır. Çünkü kambiyo senetlerinde vadeden önce ödeme yapıldığı takdirde hem muhatap senet bedelini tekrar ödeme riskiyle karşılaşır hem de vadeden önce ödeme yapılan kişi gerçek anlamda hak sahibi değilse ve senet bedelinin tahsil ettiyse, maddi anlamda hak sahibi olan kişinin senet bedelini tahsil edebilmesi oldukça zorlaşır. Bu iki durum çekin piyasada tedavül gücünü zayıflatan etmenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kambiyo senetlerinde asıl olan vadede ödemedir[246]. Nitekim muhatabın hamili vadeden önce senet bedelini kabul etmesi hususunda zorlaması mümkün olmadığı gibi; hamilin de kendisine vadeden önce başvuru hakkı tanıyan TTK m.713 düzenlemesi ayrık kalmak kaydıyla muhatabı ödeme yapmaya zorlaması mümkün değildir.

---

[244] Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 230; Öztan, 1997, s. 694.

[245] Borçlar Kanununun erken ifaya ilişkin hükümlerinin ticari senetler hakkında uygulama alanı bulmayacağı hususunda bkz. Öztan, 1997, s. 694.

[246] Vadeden önce ödemenin kabul edilmesinin zorunlu olmadığına ilişkin bkz. Poroy/Tekinalp, s. 230; Öztan, 1997, s. 695; Kayıhan, s. 154; Mustafa İsmail Kaya ve Burçak Tatlı, **Ticaret Hukuku II (Kıymetli Evrak Hukuku)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 76; Kaya(Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan, s. 223; Bozer/Göle, ss. 142-143; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 95; yine aynı yönde bkz. Yıldırım, ss. 109-110.

TTK m.710/1-2 hüküm fıkralarında da belirtildiği üzere, poliçenin hamili vadeden önce teklif edilen ödemeyi kabul etmekle yükümlü değildir; bu sebepledir ki teklif edilen ödemeyi reddeden hamil ne başvuru hakkını yitirmiş olacak ne de alacaklı temerrüdüne düşecektir[247]. Nitekim vadeden önce ödemede bulunan muhatap da bu ödemeden doğacak rizikoyu üstlenmek suretiyle borcunu ifa etmiş sayılır. Bu sebepledir ki senedin vadede ödenmesi esasen muhataba güvence temin etmektedir.

Tarafların aralarında anlaşması durumunda, muhatap vadeyi beklemesine gerek kalmaksızın hamile ödemede bulunabilmektedir. Nitekim Türk Ticaret Kanununda da bunu engelleyici bir düzenleme mevcut değildir. Muhatabın vade gelmeden önce hamile senet bedelini ödemesi durumunda, muhatap her ne kadar kendini borcunu ifa etmiş saysa da bedeli ikinci defa ödeme rizikosunu üstünde taşımaktadır. Çünkü vadeden önce yapılan ödemenin borçluyu tam anlamıyla borcundan kurtarabilmesi için ödemenin hem maddi anlamda hem de şekli anlamda hak sahibi olan yetkili hamile yapılması gerekmektedir[248]. Şekli anlamda hak sahibi olan kişi her durumda maddi anlamda hak sahibi olmayabilir. Bu sebeple muhatap hamile vadeden önce ödeme gerçekleştirerek borcundan kurtulmak istiyorsa, öncelikle ciro zincirine bakarak kişinin şekli anlamda hamil olup olmadığını kontrol etmek zorundadır. Sonrasında ise senetteki imzaların sahte mi yoksa gerçek mi olduğunu araştırmak suretiyle kişinin maddi anlamda hak sahibi olup olmadığını incelemek durumundadır[249]. Yani, muhatap vadeden önce borcunu ifa etmek isterse ağır bir yükümlülüğün altına girmiş olacaktır. Çünkü her durumda kişinin hem şekli anlamda hem de maddi anlamda hak sahibi olduğunu tespit etmek kolay değildir. Bunun için asıl borçlunun ciranta ile ciro edilen arasındaki sözleşmesel ilişkileri ve imzaların sahteliğini de incelemesi gerekir ki bunun her durumda yapılabilmesi neredeyse imkansızdır.

Vadeden önce ödeme yapmak isteyen borçlunun ödemede bulunacağı kişinin maddi anlamda hak sahibi olup olmadığını incelemeksizin yalnızca şekli anlamda hamil olan kişiye ödemede bulunması durumunda muhatap sorumluluktan kurtulmuş

[247] Aynı yönde Kaya(Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 223.
[248] Aynı yönde bkz. Bozer/Göle, s. 143; Kaya(Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 223; Öztan, 1997, s. 695.
[249] Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 95.

olmaz. Eğer hamil senet üzerinde maddi anlamda hak sahibi değilse muhatap senet bedelini ikinci defa ödemek zorunda kalabilir. Bu açıklamalar çerçevesinde, borçlu vadeden önce ödeme yaparak borcundan kurtulmak istiyorsa sadece şekli anlamda değil aynı zamanda maddi anlamda hak sahibi olan hamile ifada bulunması gerekmektedir. Nitekim bu husus muhatabın ödemeyi iyi niyetle gerçekleştirmesi durumunda da geçerlidir[250]. Bu durumda borçlu borcunu iyi niyetle ödemiş olsa bile bir eksiklik çıktığı takdirde tekrar ödeme yapmak zorunda kalabilir ve bu ödeme dolayısıyla ortaya çıkan zararlardan sorumlu tutulabilir.

B. Vadeden Önce Ödeme Yasağının Amacı

Kanun koyucunun vadeden önce ödemeye ilişkin özel düzenlemeler getirmiş olmasındaki amaç, ticari senetlerin tedavül yeteneğini kısıtlayıcı olabilecek durumları engellemek suretiyle senetlerin vadesi gelinceye kadar kredi temin etmesine olanak sağlamaktır. Çünkü 5941 sayılı Çek Kanunu gereği üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar çeklerin muhatap bankaya ibraz edilememesi ile birlikte tüm kambiyo senetleri, temelde kredi aracı olarak kullanılarak piyasadaki kredi akışını üstlenmekte ayrıca ticari güvenin oluşmasına ve sürdürülmesine ön ayak olmaktadırlar. Bu sebeple de kanun koyucu bu senetlerin vadeleri gelinceye kadar piyasada dolanımlarını sağlayarak ticari hayata katkıda bulunmalarını istemiştir. TTK m.710 düzenlemesi de bu düşüncenin ürünü olarak dizayn edilmiştir. Zira vadeden önce ödeme yapan muhatap yaptığı ödemenin rizikosunu taşımaya devam etmekte ve ikinci kez senet bedelini ödeme durumuyla karşı karşıya kalabilmektedir[251]. Bu sebeple TTK m.710/2 hükmü esasen borca aykırı davranışa hukuki sonuç bağlayarak muhataba vadeden önce yapmış olduğu ödemenin rizikosunu yüklemektedir. Böylece kambiyo senetlerinin vadesinde ödenmesine yönelik olarak muhataba bir yükümlülük getirilmiş olmaktadır[252].

---

[250] Vadeden önce ödeme iyi niyetle hamilin maddi anlamda hak sahibi olduğuna inanılarak yapılmış olsa dahi muhatabın sorumluluğunun devam ettiğine ilişkin bkz. Öztan, 1997, s. 695.

[251] Vadeden önce ödeme yasağına ilişkin açıklamalar için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 230.

[252] Vadeden önce ödeme yapılıp da hamilin meşru hamil olmadığı anlaşıldığında bundan doğan sorumluluğun muhataba ait olacağına ilişkin bkz. Poroy/Tekinalp, s. 230; vadeden önce ödeme yapıldığında vadede ikinci kez ödeme riski bulunduğuna ilişkin bkz. Öztan, 2017, s. 135.

Esasen bir kambiyo senedinin vadesinde ödenmek üzere muhataba ibraz edilmesi muhatap açısından da güven sağlamaktadır. Çünkü kanun koyucu vadeden önce ödemeye ilişkin TTK m.710/1-2'deki katı düzenlemenin aksine burada borçlunun sadece şekli anlamda hak sahibi olan kişiye ödeme yapmasını yeterli görmüş; TTK m.710/3 düzenlemesinde ise senedin vadesinde ödeme yapan borçlunun hile yapmadığı ya da ağır kusurlu olmadığı durumlarda borçtan kurtulacağını belirtmiştir.

Vadeden önce ödeme yapılması halinde borçlu hamilin maddi ve şekli anlamda hamil olup olmadığını tespit etmek gibi ağır bir sorumluluğa tabi tutulmaktadır[253]. Buna karşın; vadede ödeme yapılması durumunda borçlunun, hamilin yalnızca şekli hamil olup olmadığını tespit etmesinin yeterli kabul edilmesi, bu senetlerin güvene dayalı olmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim hamil de senedi devralırken vadesinde ödeneceğini bilir ve ona göre hareket eder. Mesela, sahte bir senetle vadeden önce muhataba başvurulup da senetteki imzaların gerçekliği araştırılmaksızın yetkisiz hamile ödemede bulunulursa ödemeyi temin edememiş olan gerçek hamil ve diğer başvuru borçluları bu durumdan zarar görürler. Yine senetteki bedel üzerinde, vade gelmeden tedbir kararı alınmış olmasına rağmen borçlu senedin bedelini çok daha önce hamile öderse yine ticari hayat ve gerçek hamil bu durumdan zarar görecektir[254]. Ayrıca senet önceki hamilin elinden rızası hilafına çıkıp da senedi elinde bulunduran kişinin bu durumu bilerek, kötü niyetle kendine ödeme yapılmasını istemesi durumunda da muhatap bu ödemelerden sorumlu tutulmaktadır. Borçlunun vadeden önce yapılan ödemelerdeki olası eksikliklerden dolayı sorumlu tutulmasındaki amacın hukuk güvenliğini korumak ve ekonominin sürdürülmesinin temel araçlarından biri olan kambiyo senetlerine güven duyulmasını sağlamaktır.

C. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi

Poliçeye ilişkin hangi düzenlemelerin bonoya uygulanacağını gösteren TTK m. 778/1-c'de TTK m.710/1-2 hükmünün kıyasen uygulanacağı belirtilmiş iken;

[253] Senedi ibraz eden hamilin maddi anlamda hak sahibi olmadığında borçlunun ikinci defa ödeme riskini üzerine almış olacağına dair bkz. Kaya(Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 223.
[254] Örnekler için bkz. Yıldırım, s. 110; Poroy/Tekinalp, s. 230.

poliçeye dair hangi hükümlerin çeklere uygulanacağını gösteren TTK m.818 düzenlemesinde TTK m.710/1-2 hükmüne atıfta bulunulmamıştır. Bu durum kanun koyucunun bilinçli bir tercihidir. Zira çek TTK hükümlerine göre bir ödeme aracıdır. Nitekim TTK m.795 hükmü, çek üzerine gerçek düzenleme tarihinden daha sonraki bir tarih konulmuş olsa dahi, bu çek ödenmek üzere muhatap bankaya ibraz edildiği takdirde bankada kısmen ya da tamamen bir karşılık varsa, bu karşılığın yetkili hamile ödeneceğini hükme bağlamıştır. Bu suretle görüldüğünde ödenmesi gereken çekte vadeden söz edilemeyeceği için vadeden önce ödeme hükümlerinin çekler hakkında uygulama alanı bulmaması oldukça doğaldır ve Türk Ticaret Kanunu sistemine uygundur.

D. 5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Durumun Değerlendirilmesi

Yukarıdaki açıklamalarımızda, çek ödeme aracı olarak kabul edildiği için poliçenin vadeden önce ödemeye ilişkin hükümlerinin bu senetlerde uygulama alanı bulmamasının oldukça doğal bir durum olduğunu belirtmiştik. Halbuki ÇekK'nda yapılan düzenlemeler ile birlikte, artık çekin ödeme aracı olma amacına hizmet ettiğini söylemek hiç de kolay olmayacaktır. Çünkü ÇekK gm.3/5 hüküm fıkrasıyla kanun koyucu taraflar arasındaki centilmenlik anlaşmasına geçerlilik tanıyarak adeta çekte de vade olduğunu kabul etmiştir. Bu sebeple poliçeye ilişkin TTK m.710 hükmünün ileri tarihli çekler açısından da uygulama alanı bulması gerektiğini düşünüyoruz.

Kanun koyucu vadeden önce ödeme yapıldığı takdirde sorumluluğu, kambiyo senedinin asıl borçlularına, yani poliçede muhataba, bonoda ise düzenleyene yüklemiştir. Nitekim borçlu, hamile vadeden önce ödeme yapıp da, ileride de bu ödemeden kaynaklanan bir eksiklik çıktığı takdirde bu ödemeden zarar gören hak sahiplerinin zararlarını karşılamakla mükellef olacaktır.

Bu çerçevede ÇekK gm.3/5 düzenlemesi gereği 31.12.2021 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeden önce çekin muhatap bankaya ibrazı geçersiz sayıldığından, TTK m.710 düzenlemesinin çekler hakkında uygulanmamasını haklı kılan gerekçeler geçerliliğini yitirmiştir[255]. Zira kanun

[255] Aynı yönde açıklamalar için bkz. Yıldırım, s. 110.

koyucu geçici madde düzenlemesiyle düzenleyen ile hamil arasındaki vade anlaşmasına itibar etmektedir. Bu nedenle de hamil bu tarihe kadar (üzerindeki düzenleme tarihi gelmemişse) çeki muhatap bankaya ibraz için sunamayacak sunsa bile bu ibraz geçersiz bir ibraz sayılacak ve bu ibrazdan dolayı çeke karşılıksızdır işlemi uygulatamayacaktır[256].

Normal şartlarda kambiyo hukukunda alacak hakkı senetten bağımsız olarak ileri sürülemediğinden ödeme yapılabilmesi için hamilin elindeki senedi vadesi geldiğinde asıl borçluya ibraz etmesi gerekir[257]. Buna karşın ödeme aracı olan çek için durum biraz daha farklıdır. TTK m.795 hükmü gereği çek görüldüğünde ödenmesi gerekten bir senet olduğundan ve çekte vade bulunmadığından bu senetler hakkında TTK m.710 düzenlemesinin uygulama alanı bulma imkanı yoktur. Ancak ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ile birlikte çekin ödeme aracı olma özelliği 31.12.2021 tarihine kadar askıya alınmış olduğundan çekin bonoya yaklaştığını söylemek yanlış olmaz. Bu durumda vadeden önce ödeme yapan muhatap bankanın bono ve poliçede olduğu gibi erken ödemenin rizikolarını üstlendiğini söylemek mümkün olacaktır. Nitekim bankanın TTK m.18 düzenlemesi gereği hem bir güven kuruluşu hem de basiretli bir tacir oluşu bankaya fazladan sorumluluk yükleyerek ona aynı zamanda dikkat ve özen yükümlülüğü de atfetmektedir. Bu nedenle de ÇekK'nda öngörülen yasağa rağmen vadesinden önce ödeme gerçekleştiren muhatap bankanın bu ödeme dolayısıyla meydana gelen zararlardan sorumlu tutulması gerekmektedir. Zira ÇekK gm.3/5 düzenlemesi yürürlükte olduğu sürece çek üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden önce, muhatap bankanın hamile çek hesabında bulunan karşılığı ödememe yükümlülüğü bulunmaktadır[258].

Bu çerçevede banka dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket ederek çekin vadesi gelmeden önce hamile ödeme gerçekleştirirse bu ödemeden dolayı hem düzenleyen hem de hamilin alacaklıları zarara uğrayabilecektir. Bu sebeple muhatap banka vadesinden önce ibraz edilen çek için ödeme yaptığı takdirde ÇekK gm.3/5 düzenlemesine aykırı davranmak suretiyle dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal etmiş

[256] Karşı bkz. Yeşilova Aras/Yeşilova, s. 36: yazarlar ÇekK unda ibrazın geçersizliği öngörülse bile çek ibraz edildiğinde şayet çek hesabında karşılık varsa muhatap bankanın ödeme yapması gerektiğini savunmuşlardır.

[257] Çekin, üzerine çekildiği banka hesabının bulunduğu şubeye, muhatap bankanın başka bir şubesine ve Takas Odasına ibraz edilmesi de 'ibraz' kavramının içerisinde değerlendirilmelidir.

[258] Reisoğlu, Sunum, s. 8.

olacağından muhatap bankanın bu ödemeden dolayı gerçekleşen zararlardan sorumlu tutulması gerekir[259].

Zira düzenleyen, düzenleme tarihine göre önce ibraz edilen çeki vadesinde ödemeyi planlamış olabileceği gibi, bankadaki karşılığı vadesi gelen diğer çekleri ödemek için de hesapta bulunduruyor olabilir. Bu suretle vadesi gelmeden ödeme yapılması halinde düzenleyenin mali dengesi bozulabilir. Hatta düzenleyen ödeme planlarını gerçekleştirirken çok zor bir duruma düşebileceği gibi iflas dahi edebilir. Yani muhatap bankanın yapmış olduğu bir anlık dikkatsizlik geri dönüşü olmayan sonuçlara yol açabilir. Buna karşın ödeme düzenleyenin talimatı ile gerçekleştirilmişse bu durumda muhatap bankanın sorumluluğundan söz edilemez. Çünkü bu durumda ÇekK gm.3/5 düzenlemesine aykırılık yoktur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmemesine rağmen muhatap banka dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlal ederek hamile ödeme gerçekleştirirse; gerçekleştirilen bu ödemeden doğan sorumluluğun TTK m.710 düzenlemesindeki sorumluluğa oldukça benzer olduğu açıktır. Bu sebeple de TTK m.710 hükmünün ÇekKgm.3/5 düzenlemesi devam ettiği sürece ileri tarihli çeklere de uygulanması olanaklı olmalıdır. Buna karşın 31.12.2021 tarihinden sonra geçici madde düzenlemesi varlığını devam ettirmezse ÇekK m.3/8 düzenlemesi uygulanmaya başlayacağı için düzenleme tarihinden önce ibraz olunan çekin karşılığı hesapta varsa ödenecektir ve bu durumda erken ödemeden dolayı muhatap bankanın sorumluluğundan söz edilemeyecektir. Bu durumda hesapta yeterli karşılık varsa muhatap banka tarafından çek hamiline ödeme yapılması mümkün olacağından hem vadeden önce karşılığın ödenmesi gerekçesiyle muhatabın sorumluluğu doğmayacak hem de vadeden önce ödemeye ilişkin poliçe hükümleri çekler hakkında uygulanamayacaktır. Ancak şu anki ÇekK hükümleri nazarında bir değerlendirme yapıldığında uygulamada kredi işlevini sürdüren çeke TTK m.710 hükmünün uygulanmaması eşitsizlik yaratmakta ve hukuk güvenliğini zedelemektedir.

[259] Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yasan, ss. 339-344; Geçici madde düzenlemesi yürürlükte olduğu sürece düzenleme tarihinden önce çekin muhatap bankaya ibrazı geçersiz olduğundan bankada karşılık bulunsa bile ödeme yapamayacağı aksi halde sorumluluğu doğacağına ilişkin bkz. Reisoğlu, Sunum, s. 8.

VI. ÇEKİN ZİYAI VE İPTALİNDE İLAN SÜRELERİNİN BAŞLANGICINA ETKİSİ

A. Genel Olarak Çekin İptali Ve Bunun Prosedürü

Kambiyo hukukunda hak ve senet mündemiç olup hamile senetten doğan hakkı bağımsız olarak ileri sürebilme imkanı tanınmamıştır. Yani hak senetten ayrı olarak ileri sürülemeyeceği gibi, senet olmadan da hakkın yerine getirilebilmesini istemek mümkün değildir[260].

Çekin ziyaı, hamilin elindeki senedin kaybolması, yırtılması, çalınması gibi insandan kaynaklanan fiillerle meydana gelebileceği gibi yangın, sel, deprem gibi doğal nedenlerle de ortaya çıkabilmektedir. Yine çek, hamilin elinde olmasına karşın çekin üzerinde yazılı hakkın anlaşılır ve belirlenebilir olmadığı durumlarda da çekin zayi olduğunu söylemek mümkündür[261].Her bir durumda senetten doğan alacak hakkını talep etmek çok zor ya da imkansız olduğundan, çekin iptali yoluna başvurulabilecektir. Nitekim çekin zayi olması, iptal prosedürüne başvurabilmenin temel şartı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çekin zayi olması durumu herhangi bir nedenden dolayı çekin, hamil tarafından muhatap bankaya ibraz edilememesi durumu olarak ifade edilebilir[262]. İbraz edilememe halleri mutlak anlamda olabileceği gibi nisbi anlamda da olabilmektedir. Mutlak anlamda ibraz edilememe; çekin tamamen yırtılması, sele kapılması, yanması hallerini kapsamaktadır ve bu takdirde çekin ibraz edilebilmesi herkes için imkansız olmaktadır. Nitekim çekin mutlak anlamda zayi olması söz konusu olduğunda, artık bu çekler üzerinde zilyetlik kurma imkanı bulunmaz[263]. Bu

---

[260] Bahtiyar, s. 1.

[261] Aynı yönde Hanife Öztürk Dirikkan, **Kıymetli Evrakın Ziyaı ve İptali**, Ankara, 1990, ss. 8-9; Caner Gürühan, **Çekin Zayi Olması ve İptali**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, (Çekin Zayi Olması ve İptali), s. 5 vd.; Öztan, 1997, s. 268; Özkan Gültekin, "Kıymetli Evrakın Ziyaı Nedeniyle İptalinde İptal Kararı Hamilin (Davacının) Borçlularına Rücu Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 10, 2007, (Rücu Sorunu), s. 61; Gültekin, Kıymetli Evrak, s. 64; Can, s. 41; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 37; Bozer/Göle, s. 43; Ülgen/Helvacı(Kaya/Nomer Ertan), ss. 56-57; Naci Kınacıoğlu, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, 1999, s. 55-56.; Mahmut Munyar, "Yitirme (Zayi) Nedeniyle Çek İptali Davaları, **Bursa Barosu Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 71, 2003, s. 13.

[262] Aynı yönde Öztürk (Dirikkan), ss. 8-9.

[263] Öztürk (Dirikkan), s. 8-9; Gültekin, **(Rücu Sorunu)**, ss. 61-62; Diğdem Göç Gürbüz, **Öğreti, Uygulama ve Yargıtay Kararları Işığında Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptali**, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, ss. 56-57.

sebeple de bu çeklerin muhatap bankaya ibraz edilebilmesi ve bunlarla ilgili hak talebinde bulunulabilmesi mümkün değildir. Buna karşın nisbi anlamda ibraz edilememe ise; çekin çalınması, gasp edilmesi, kaybolması gibi durumları ifade etmek için kullanılır[264]. Bu hallerde hamilin çeki muhatap bankaya ibraz edebilme imkanı bulunmamasına karşın bu çekler üçüncü kişilerin eline geçebilmekte ve üçüncü kişiler tarafından muhatap bankaya ibraz olunarak bu çekler hakkında hak talebinde bulunulabilmektedir ve bu durum hamilin senetten doğan hakkının tehlikeye düşmesine sebep olmaktadır.

Kıymetli evrak hukukunda hak senetten bağımsız olarak ileri sürülemez ve hakkın ileri sürülebilmesi için çekin mutlaka muhatap bankaya ibraz edilmesi gerekir. Ancak çekin nisbi ya da mutlak anlamda zayi olduğu hallerde hakkın senetsiz olarak talep edilemeyeceğini savunmak hakkaniyet duygusu ile bağdaşmamaktadır[265]. Çünkü bu durum çek elinden rızası hilafına çıkmış olan çek hamilinin menfaatlerini önemli ölçüde tehlikeye düşürebilecektir. Zira çekin zayi olduğu durumlarda bu çekin üçüncü kişilerin eline geçmesi muhtemeldir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, eğer çek zayi olduğunda çekteki hak talep olunamasaydı, bu durumun hak sahibi bakımından oldukça ağır sonuçlara sebep olabileceğini söylemek mümkündür. Bu gibi durumların hukuki güvenliği ve adalete olan inancı zedelememesi gerektiğini düşünen kanun koyucu da çekin ve diğer kıymetli evrakların iptali müessesesini düzenlemek suretiyle muhtemel hak kayıplarının önüne geçmeye çalışmıştır.

Çekin zayi olması durumunda çek hamili senetten doğan alacak hakkının tehlikeye düşmesini önlemek için mahkemeye başvurarak çekin iptal edilmesi talebinde bulunabilmektedir[266].

---

[264] Öztürk (Dirikkan), ss. 8-9; Gültekin, Rücu Sorunu, ss. 61-62; Göç Gürbüz, ss. 56-57.

[265] İptal kurumunun senetteki hak ile senet arasındaki sıkı bağlılık nedeniyle ortaya çıkması muhtemel haksızlıkların önlenmesi ihtiyacından doğduğuna ilişkin bkz. Caner Gürühan, "Çekin Zayi Olması Nedeniyle Keşidecinin İptal Davası Açma Hakkına Sahip Olup Olmadığına İlişkin Bir Değerlendirme", **Batider**, Cilt: 30, Sayı: 4, 2014, (İptal Davası), s. 285; aynı yönde Öztürk (Dirikkan), s. 15.

[266] Ziya durumunun meydana geldiği anda hak sahibi olan kişinin, nitekim yazar burada senedin malikinin yahut senet hakkında rehin hakkı sahibinin iptal talebinde bulunabileceğini de belirtmiştir. bkz. Can, s. 43; hamilin iptal davası açabileceğine ilişkin bkz. Göç Gürbüz, s. 91; aynı yönde bkz. Göle, Çek, s. 224; Gürühan, Çekin Zayi Olması ve İptali, ss. 48-49; Reisoğlu, 2011, s. 323; hak iddia eden kişinin iptal davası açabileceğine ilişkin bkz. Poroy/Tekinalp, s. 131; hak sahibi olan kişinin iptal talebinde bulunabileceğine yönelik bkz. Ülgen/Helvacı(Kaya/Nomer Ertan), s. 57; aynı yönde bkz. Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 37.

Çekin iptali talebinde bulunan hamilin çekin zayi olduğuna ilişkin tüm delilleri temin ederek mahkemeye sunması icap eder[267]. Ayrıca çekin unsurlarının ferdileştirilmesi de hakimi çekin zayi olduğuna ikna edebilmek için gereklidir. Çekin ferdileştirilmesinden anlaşılması gereken ise; çekin fotokopisinin, düzenleme tarihinin, düzenleme yerinin, düzenleyen kişinin adının ve soyadının, ödeme yerinin ve varsa çek fotokopisinin talep dilekçesine eklenerek iptal isteminde bulunulmasıdır[268]. Yapılacak inceleme sonucunda çekin zayi olduğunu kuvvetle muhtemel olarak gören hakim, hamilin talebiyle bağlı kalmak ve TTK m.761'deki ilan sürelerine uymak şartıyla, hak sahibinin çekten doğan hakkını senet olmaksızın ileri sürebilmesine karar verebileceği gibi yeni bir çek düzenlenip hamile verilmesine de karar verebilir.

B. İptal Açısından İlan Süresi Öngörülmesinin Nedenleri

Çekin zayi olduğunu kuvvetle muhtemel bulan mahkeme ilan yaptırmak suretiyle çek hamilinin ve çeki iyi niyetle elde etmiş olan üçüncü kişilerin çekten kaynaklanan haklarını korumayı amaçlamaktadır[269].

Poliçelere ilişkin hangi hükümlerin çekler hakkında da uygulanacağına atıfta bulanan TTK m.818/1-s bendinde poliçelere ilişkin iptal hükümlerinin (m.757-763, m.764/I) çeklere de uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu sebeple hakim, TTK m.760 açık hükmü gereği, hamilin sunduğu delilleri inandırıcı bulursa, yapılacak olan ilanla birlikte ihtarda bulunarak çeki elinde bulunduran kişiyi elinde bulunan çeki mahkemeye sunması için en az üç ay en çok bir yıllık süre vererek davet eder. Bu sayede, senedin zilyetliğini iktisap etmiş ya da etmesi muhtemel olan kişiler uyarılmak istenmektedir[270]. Aynı zamanda da çeki eline geçirmiş olan iyi niyetli üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması ve çek ortaya çıkmadığı takdirde hakkını

[267] Delilleri mahkemeye sunarak senedin bir suretinin ibraz edilmesi ya da esasına ilişkin bilgi verilmesi gerekliliğine ilişkin bkz. Can, s. 47; aynı yönde bkz. Poroy/Tekinalp, s. 131; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 43; Davacının senedin zayi olduğunu inandırıcı bir şekilde ispat etmesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Öztan, 1997, ss. 297-298.

[268] Bkz. Gürühan, İptal Davası, s. 295.

[269] Aynı yönde bkz. Yıldırım, s. 115; Gürühan, Çekin Zayi Olması ve İptali, ss. 79-80; Gültekin, Kıymetli Evrak, s. 164; Öztan, 1997, s. 298; Göç Gürbüz, s. 112; Öztürk (Dirikkan), s. 66.

[270] Öztürk (Dirikkan), s. 66.

ileri süremeyen ve bu anlamda menfaati ciddi anlamda zedelenmiş olan hak sahibi olan kişilerin haklarını korumak amaçlanmaktadır[271].

İlanla birlikte, iyi niyetli üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunmak istenmesinin nedeni çek iptal edildiği takdirde bu kişilerin çeke dayanarak borçludan hak talebinde bulunamayacak olmasıdır. TTK hükümlerine göre mahkemenin ilan yapması ve ilan sürelerine dair düzenlemeler emredici nitelik taşır ve bu ilanın çekin miktarıyla bağlı olunmaksızın yapılması gerekmektedir. Nitekim TTK m.761'e göre çekin getirilme süresinin en az üç ay en çok bir yıl olduğunu yukarıdaki açıklamamızda belirtmiştik. Ancak çekin zamanaşımına uğrama ihtimali varsa ilan için öngörülen süre TTK m.761 hükmün ile bağlı olmamakta ve süreler kısaltılabilmektedir[272].

Yapılan ilanların sonucunda çek ya ilanda verilen süre içerisinde mahkemeye sunulabilir ya da sunulmaz. Nitekim çek ilan süresi içerisinde mahkemeye getirilirse iptal davası açan kişiye, çeki mahkemeye getiren üçüncü kişiye karşı istirdat davası açması için süre verilir; çek getirilmediği takdirde ise çekin iptaline karar verilir[273]. Bu sebepledir ki ilan süreleri aynı zamanda hamilin çekten doğan haklarını kullanabilmesi açısından da önem taşımaktadır. Buna karşın, çek hakkında iptal kararı verilmesi halinde üçüncü kişilerin çekten doğan hakları sırf çekin iptal olması gerekçesiyle sona ermez. Zira bu karar yalnızca çekin teşhis fonksiyonunu ortadan kaldırmaktadır. İptal kararı şekli anlamda bir karardır ve kesin hüküm teşkil etmez[274]. Bu suretle çeki süresi içinde mahkemeye sunamamış olan iyi niyetli üçüncü kişinin çekin iptal edilmesinden dolayı hukuki durumu kötüleşmiş olsa da üçüncü kişinin bu iptal kararının iptal edilebilmesi için dava açması da mümkündür[275]. Ancak şu da belirtilmelidir ki, iptal kararı iptal edilebilse de bu durumun ilan sürelerine riayet

---

[271] İptal prosedüründe ilanın hak sahiplerinin haklarını korumaya yönelik olduğuna ilişkin bkz. Göç Gürbüz, s. 112; Gültekin, Kıymetli Evrak, s. 164.

[272] Nurkut İnan, **Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1981, s. 86

[273] Göç Gürbüz, ss. 114-117; Öztürk (Dirikkan), ss. 68-69; Gültekin, Kıymetli Evrak, ss. 165-166; Gürühan, İptal Davası, ss. 81-82; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 43.

[274] Kararın maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediği yönünde bkz. Gültekin, Kıymetli Evrak, ss. 166-167; Göç Gürbüz, s. 155; Erhan Günay, "Yargıtay Kararları Eşliğinde Soru/Yanıtlı Çek Zayii Nedeniyle İade ve İptal Davaları", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 111, 2015, s. 93; ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gürühan, İptal Davası, ss. 83-85.

[275] Aynı yönde bkz. Yıldırım, s. 116.

etmeyen üçüncü kişiyi hem zaman kaybına hem de masrafa uğrattığı gerçeği yadsınamaz.

C. İlan Süresinin Başlangıcı

TTK m.761/3 hüküm fıkrasında poliçenin mahkeme getirilmesi için yapılan ilanın başlangıç süreleri; vadesi gelen senetler ve vadesi gelmeyen senetler olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Vadesi gelen senetler bakımından senedin mahkemeye sunulma süresi birinci ilanın yapıldığı günden itibaren işlemeye başlarken, vadesi gelmemiş senetler için süreler, ilan daha önce yapılmış olsa bile, vadenin geldiği tarihten itibaren işlemeye başlar. TTK bağlamında hamilin senetten kaynaklanan alacak hakkını, TTK m.713 vadeden önce başvuru hükümleri istisna olmak üzere, senedin vadesinin gelmesinden itibaren isteyebilmesine müsaade edildiği için kanun koyucu böyle bir düzenlemeye gitmiştir. Zira alacak hakkı vadeden itibaren talep edebileceği için hamilin vadesi gelmeyen bir senedi borçluya ibraz etmesi olası değildir; bu sebeple de hamilden iptal davasını vadeden önce öğrenmesi beklenemez. Poliçede ve bonoda durum bu olması karşın TTK m.795 gereği çekte vade esası benimsenmemiştir. Halbuki 5941 sayılı ÇekK bakımından aynı şeyi söylemek mümkün görünmemektedir[276]. Aşağıdaki açıklamalarımızda çekte ilan sürelerinin başlangıç tarihini TTK ve 5941 sayılı ÇekK bakımından ayrı ayrı değerlendirecek ayrıca ileri tarihli çeklerin ilanın başlangıç süresine ne gibi bir etkisi bulunduğunu karşılaştırmalı olarak açıklamaya çalışacağız.

1. 6102 Sayılı TTK Bakımından Hukuki Durum

TTK sistemine göre, çekte vade olması benimsenmemiş bu sebeple de çek görüldüğünde ödenecek bir senet olarak düzenlemelere konu edilmiştir. Yine kanunda kısa ibraz sürelerinin öngörülmüş olması ve çeklerin ibraz süresinin düzenlenme tarihlerinin ertesi gününden itibaren başlaması da çeke vadesi gelmiş poliçe hükümlerinin uygulanmasına yol açmıştır. Hal böyle olunca da çeklerde çeki mahkemeye getirme süresinin ilk ilan tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı kabul

[276] Aynı yönde ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yıldırım, ss. 116-117.

edilmiştir[277]. Bu durum TTK m.795 hükmüne de uyarlılık göstermektedir. Çünkü vade kabul edilmeyen çekte, ibraz sürelerinin oldukça kısa tutulması ve bu ibraz sürelerinin çekin düzenlenme tarihinin ertesi gününden itibaren işlemeye başlaması hamili bu süreler içinde muhatap bankaya çeki ibraz etmeye sevk etmektedir. Çeki kısa sürede muhataba ibraz edecek olan hamil de ibraz ile birlikte çek hakkında iptal davası açılmış olduğunu öğrenmiş olduğundan çeklere vadesi gelmiş poliçe hükümlerinin uygulanması kanunen uygundur.

2. 5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Hukuki Durum

Çek bir ödeme aracı olduğundan esasen çeke vade konulması kabul edilmemiş olup ayrıca çekin bu özelliğine aykırı olarak yazılmış olan kayıtların da yazılmamış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Buna karşın 5941 sayılı ÇekK bakımından çekte vade olmadığını kabul etmek mümkün değildir. Nitekim ÇekK gm.3/5 hükmü ile çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar muhatap bankaya ibrazı 31.12.2021 tarihine kadar yasaklanmıştır ve bu tarihten sonra da kuvvetle muhtemel bu süre uzatılacaktır.

İleri tarihli çekleri geçerli kabul eden ÇekK gm.3/5 hüküm fıkrasının yürürlükte durduğu süre boyunca, çeklerde vade olmadığını söylemek mümkün değildir. Bu bakımdan da ileri tarihli çekler için vadesi gelmiş senetlere ilişkin poliçe hükmünü ilan sürelerinin başlangıcında esas almak, ileri tarihli çeki geçici madde düzenlemesiyle kabul etmiş olan kanun koyucunun bu madde düzenlemesiyle hedeflemiş olduğu amaçla çelişmiş olmaktadır. Zira çekin vadesi gelmeden önce bu çekin muhatap bankaya ibrazı geçersiz olacak, bu çek hakkında karşılıksızdır işlemi yapılamayacaktır.

Üzerindeki düzenleme tarihine kadar ibraz edilemeyecek olan çek hakkında, ilan sürelerinin başlangıç anını belirlerken çekin halen daha ödeme aracı olduğundan yola çıkarak vadesi gelmiş poliçelere uygulanan birinci ilan tarihini esas almak, çeki elinde bulunduran üçüncü kişinin menfaatinin önemli ölçüde zedelenmesine yol açacaktır. Yine ilan süresini birinci ilan gününden itibaren başlatmak çeki ibraz etmek için üzerindeki düzenleme tarihini bekleyen hamilin elindeki bulunan çek

[277] Öztürk (Dirikkan), s. 68; İnan, Çek Rizikoları, s. 86.

hakkında iptal davası açıldığını çok geç öğrenmesine neden olacaktır. Böyle bir durumda hamil çeki mahkemeye süresi içinde ibraz etmek için geç kalmış olacak ve elindeki çek hakkında muhtemelen çoktan iptal kararı verilmiş olacaktır. Bu durumda hamilin alacak hakkına kavuşabilmesi için yapması gereken çek hakkında verilen iptal kararını iptal ettirmek için dava açmaktır. Ancak sırf sürenin ilan tarihinden itibaren başlatılması gerekçesiyle üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmeyen çeki süresinde mahkemeye getiremeyen üçüncü kişinin hakkına kavuşabilmesi için tekrar dava açmak zorunda bırakılmış olması hem hakkaniyet ilkesi ile hem de usul ekonomisi ilkesi ile bağdaşmaz. Ayrıca bu durum üçüncü kişinin fazladan zaman ve para kaybetmesine yol açar[278].

Gerçekten de ilan sürelerinin vadesi gelmiş poliçelere uygulanan birinci ilan tarihinden itibaren başlaması durumunda çoğu zaman elinde ileri tarihli çek bulunduran iyi niyetli üçüncü kişinin, çekin iptal edilmesi için açılan iptal davasından haberi olmayacaktır. Ayrıca alacak hakkı çekin iptali kararıyla kaybolmamasına karşın çeki elinde bulunduran kişi çekin bedelini tahsil edememe ya da güçlükle tahsil etme gibi pek çok sorunla yüzleşmek zorunda bırakılacaktır. Kanaatimizce ileri tarihli çekleri kanunen kabul eden ÇekK gm.3/5 hükmünün yürürlükte durduğu süre boyunca ilan sürelerinin çekin üzerindeki düzenleme tarihinden itibaren başlatılması gerekmektedir. Aksini düşünmenin kanun koyucunun geçici madde düzenlemesini getirme amaçlarına uymayacağını düşünüyoruz.

Bununla birlikte çek elindeyken zayi olan hamilin mahkemeye başvurduğu tarihte çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmişse, bu durumda bu çeki vadesi gelmiş poliçe hükümlerine tabi tutmanın eleştirilebilecek herhangi bir tarafı bulunmamaktadır. Çünkü bu durumda ibraz süresi içinde muhatap bankaya elindeki çeki ibraz eden üçüncü kişi, çekin zayi olduğu gerekçesiyle açılmış olan iptal davasından haberdar olacak ve elindeki çeki süresi içinde mahkemeye sunarak fazladan masraf yapmaktan ve zaman kaybından kurtulmuş olacaktır[279].

Son olarak belirtmek gerekir ki, yukarıdaki açıklamalarımız düzenleme tarihi gelmemiş çekler hakkında poliçe düzenlemesinin ne şekilde uygulanması gerektiğine ilişkin değerlendirmelerimizi içermektedir.5941 sayılı ÇekK gm.3/5 düzenlemesinin uygulama süresi şayet 31.12.2021 tarihinde sona ererse, ÇekK m.3/8 hükmü

[278] Yıldırım, s. 117.
[279] Aynı yönde bkz. Yıldırım, ss. 116-117.

uygulanmaya başlayacağından çek tekrar ödeme aracı haline dönmüş olacaktır. Bu durumda çek hakkında vadesi gelmiş poliçe düzenlemesinin uygulama alanı bulması gerekecek ve sürenin TTK'ya uygun olarak birinci ilan tarihinden itibaren işlemeye başlaması gerekecektir. Ancak çekte vadeyi kanunen kabul etmiş olan geçici madde düzenlemesi yürürlükte olduğu sürece süreleri ilandan itibaren başlatmak hukuk güvenliği ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmayacaktır bu sebeple de geçici madde düzenlemesi yürürlükte olduğu sürece ilan süresini çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden itibaren başlatmak uygun olacaktır[280].

VII. İHTİYATİ HACİZ BAKIMINDAN DOĞURDUĞU SONUÇLAR

Türk Ticaret Kanunu kapsamında ileri tarihli olsun olmasın, çekin üzerindeki düzenleme tarihine bağlı olmaksızın görüldüğünde ödeneceği kabul olunduğundan, karşılıksız olduğu muhatap bankaca TTK m.808 maddesine göre tespit edilen ve İİK m.257'deki şartları üzerinde gerçekleştiren bir çek, ihtiyati hacze konu olabilmektedir. Buna karşın 5941 sayılı ÇekK gm.3/5 düzenlemesi çeklerde vadeye geçerlilik tanıdığından vadesi gelmemiş çekler bakımından ihtiyati haciz hükümlerinin ne suretle uygulanacağı tartışmalı bir hal almıştır. Bu alt başlıkta öncelikle ihtiyati haciz kavramı ve önemi, sonrasında ise alacağın muaccel olup olmadığına göre ihtiyati haczin istenebilme şartları değerlendirilecektir. Akabinde ise çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden önce ihtiyati hacze konu olup olamayacağına ilişkin doktrindeki görüşler ve Yargıtay'ın benimsemiş olduğu görüşler belirtilecek, son olarak ise görüşler değerlendirilerek kendi görüşümüz ifade edilecektir.

A. İhtiyati Haciz Kavramı ve Önemi

İhtiyati haciz kurumu İİK m.257 vd. hükümlerinde düzenlenmiş olup, kısaca rehinle temin edilmemiş muaccel ya da müeccel bir para alacağının zamanında

[280] Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yıldırım, ss. 116-117; O günkü Çek Kanunu hükümleri dikkate alındığında 31.12.2017 tarihine kadar çekin üzerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı geçersiz sayıldığı için ilan süresinin üzerindeki düzenleme tarihi geldikten itibaren işlemeye başlayacağına ilişkin bkz. Uzunallı/Yıldırım, s. 132.

ödenmesini, kanunda belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde mahkeme kararıyla güvence altına alan geçici bir hukuki korumadır, şeklinde tanımlanabilir[281].

Günümüzde ekonomik ilişkilerin teknolojik gelişmeler sonucunda gelişmesi ve çeşitlenmesi ile birlikte yargıdaki dosya sayısı da doğru orantılı olarak artmıştır. Yargının yükünün artması sonucunda alacaklıların alacaklarına kavuşabilme süreleri de uzamış olduğundan, insanlar ticari hayatlarını idame ettirebilmek için borçlanma yoluna gitmek zorunda kalmışlardır. Zira zamanında ifa edilmeyen bir borç alacaklının ticari hayatının bozulmasına neden olabilmektedir.

Asıl olan borcun vadesinde ifa edilmesi olmasına karşın alacaklılar çoğu zaman alacaklarına zamanında kavuşamazlar bu sebeple de dava ya da takip yoluna başvurmak zorunda kalırlar. Ancak ülkemizde yargılamaların uzunluğu ve bu süreçte borçlunun malları kaçırabileceği göz önünde bulundurulduğunda, borçluyu alacağın ifasına zorlamak için uzun süreler beklemek durumunda kalmak hakkaniyetle bağdaşmaz. Bu sebepledir ki kanun koyucu başlatılan takibin ya da alacak davasının tahsil edilebilirliğini garanti altına alarak borçlunun mal kaçırmasını, gizlemesini ya da hileli hareketlere başvurmasını önleyebilmek adına; kanundaki şartlar da gerçekleşmiş ise alacaklının başvurabileceği İİK m.257/1-2 düzenlemesini getirerek alacaklının alacağını güvence altına almaya çalışmıştır. Bunun sonucunda da ihtiyati haciz müessesesi ortaya çıkmıştır[282].

İhtiyati haciz alacaklıyı borçlunun kötü niyetli davranışlarına karşı korumayı amaçlayarak alacaklının alacağına zamanında kavuşmasını sağlar. Böylelikle alacaklının hukuki durumunun kötüleşmesinin de önüne geçilmiş olur. Buna karşın ihtiyati haczin borçlunun menfaatini de dikkate alması gereklidir. Çünkü haksız

---

[281] Farklı tanımlar için bkz. Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 350; Muhammet Özekes, **İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz**, Ankara, 1999, s. 12; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 302; Murat Atalı ve İbrahim Ermenek, **İcra ve İflas Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 239; Ahmet Başözen, **İcra ve İflas Hukuku Ders Notu&Soru Bankası**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 217; Muhammet Özekes, "İcra Ve İflas Kanunu'nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi", (İcra ve İflas Kanununda 4949 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Sempozyumu), **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2005, s. 445; Ferhat Kayış, "Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Alacaklarına Dayalı İhtiyati Haciz Talepleri", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 144, 2018, s. 71.

[282] Aynı yönde Murat Kuru, "Geçici Hukuki Koruma Kavramı Ve İhtiyati Haciz Müessesesi", **İstBD**, Cilt: 92, Sayı: 2018/1, s. 57; Ferhat Kayış, **Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, (İhtiyati Haciz), s. 35; Umut Akdeniz, "İhtiyati Haciz Müessesesi", **GÜHFD**, Cilt: X, Sayı: 1, 2006, ss. 198-199.

olarak malvarlığı üzerinde ihtiyati hacze karar verilmesi borçluyu iflasa kadar sürükleyebilir ve hatta borçlu bu sebeple iş yapamaz, kredi bulamaz hale gelebilir. Bunu önlemek için de borcunu ödeyemeyen kişi mahkemeye belli miktar teminat göstererek ihtiyati haczin kaldırılması sağlayabilmektedir. Temelde alacaklının menfaatine yönelik olan ihtiyati haciz kurumu teminat karşılığında borçluya da ihtiyati haczi kaldırabilme imkanı tanıyarak taraflar arasındaki menfaat dengesini sağlamış olmaktadır.

B. Alacağın Muaccel Olup Olmadığına Göre İhtiyati Haciz İstenebilmesinin Şartları Ve İhtiyati Haciz Prosedürü

Kambiyo senetlerinde ihtiyati haciz talebinde bulunacak olan alacaklının aynı zamanda meşru hamil olması gerekmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, meşru hamile ödeme yapan ciranta, avalist, araya giren senet ilgilisi de şayet koşulları gerçekleşmişse borçlu hakkında ihtiyati haciz isteme hakkına haizdir[283].

Kural olarak, ihtiyati haciz rehinle güvence altına alınmamış muaccel alacaklar bakımından uygulama alanı bulur. Buna karşın ihtiyati haciz İİK m.257/2'deki şartların gerçekleşmesi halinde rehinle güvence altına alınmamış ve muaccel olmamış alacaklar bakımından da uygulama alanı bulabilir[284]. Hem muaccel hem de müeccel alacakta ihtiyati hacze başvurabilmek için bu alacakların rehinle teminat altına alınmamış olması gerekmektedir. Aksi takdirde alacaklı ihtiyati haciz yoluna başvuramayacak, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibe başvurarak alacağını temin etmeye çalışacaktır[285].

Bununla birlikte, rehinle teminat altına alınan alacaklarda ihtiyati haciz istenebilmesi İİK m.257/2 hükmü dışında ancak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başvurma zorunluluğu bulunmayan durumlarda mümkün olabilmektedir[286]. Nitekim alacaklının elinde kesin ya da geçici rehin açığı belgesinin bulunması

[283] Talih Uyar, "İhtiyati Haciz İsteminin Koşulları", **Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, DEÜHFD**, Cilt: 19, Özel Sayı, 2017, (İhtiyati Haciz), s. 2587.
[284] Başözen, s. 217 vd.; Atalı/Ermenek, s. 240.
[285] Özekes(Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan), s. 304.
[286] Ayrıntılı açıklama için bkz. Uyar, İhtiyati Haciz, s. 2592-2593: Bu durumlar; alacak kambiyo senedine bağlanmış ise, rehin yabancı bir ülkedeyse, alacaklı kişinin rehne ikinci derecede başvuracağı durumlarda ve rehnin alacağı karşılamaması durumu vb. gibidir.

durumunda alacaklı ihtiyati haciz talebinde bulunma hakkına sahip olmaktadır[287]. Burada kambiyo senetleri için de ayrı bir parantez açmak gerekir. Çünkü hem kambiyo senedine bağlanmış hem de rehinle güvence altına alınmış alacaklarda, kanun meşru hamile bu iki takip yolundan istediğine başvurabilmesi için seçim hakkı tanımıştır. Bundan dolayıdır ki meşru hamil borçlu hakkında rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başvuru zorunluluğu olmadan mahkemeden ihtiyati haciz talep edilebilecektir.

Muaccel olmuş bir alacak hakkında ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için alacağın rehinle temin edilmemiş olması yeterliyken; kanun koyucu müeccel alacaklar için sıkı şartlar aramıştır. Çünkü hamilin alacağı talep edebilme yetkisi henüz doğmamış olmakla birlikte borçlunun birtakım hareketleri alacağın tahsil edilebilirliğini güçleştirebilmektedir. Bu sebeple de İİK m.257/2'dekişartlar gerçekleştiği takdirde müeccel alacak bakımından da ihtiyati haciz istenebilmesi mümkün olmaktadır. İİK m.257/2'de sınırlı sayıda sayılan şartlar şu şekildedir; borçlunun muayyen bir yerleşim yerinin olmaması veya borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya yahut kendisinin kaçmaya hazırlanması veya kaçması ya da bu maksatla alacaklıların haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunması.[288].

İhtiyati haciz kararı verilirken basit yargılama usulünün uygulanması gerekmektedir. Bununla birlikte alacaklı da ihtiyati haciz sebeplerinin gerçekleştiğini yaklaşık ispat ile belgelendirmelidir. Ayrıca mahkeme borçlu tarafı dinleyip dinlememe konusunda da serbestiye sahip olup borçluyu dinlemenin ihtiyati haczin amacıyla bağdaşmayacağı kanaatine varmış ise borçluyu dinlemeden de ihtiyati haciz kararı verebilmektedir[289].

Alacaklı, ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde bu kararı yetkili icra dairesine başvurmak suretiyle yerine getirilmesini istemek zorundadır aksi takdirde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar (İİK m.261/1). İhtiyati haciz uygulandıktan sonra tamamlayıcı merasimin de zamanında yerine getirilmesi gerekir. Zira alacaklı takip yapmadan yahut dava açmadan önce ihtiyati

[287] Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Uyar, İhtiyati Haciz, ss. 2591-2592.
[288] Uyar, İhtiyati Haciz, s. 2605; Yıldırım, s. 118; Özekes(Pekcanıtez/Atalay/Sungurtekin Özkan), s. 306.
[289] Ergun Önen, "İhtiyati Haczin Kaldırılması Davası", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 37, Sayı: 1, 1980, s. 253.

haciz kararı almış ve icra dairesinden de kararın yerine getirilmesini istemiş ise bu takdirde alacaklının yapacağı son şey, tamamlayıcı merasimi yerine getirmektir. Bunun için de alacaklının ihtiyati haczin icra edilmesinden itibaren yedi gün içinde dava açması ya da takip başlatması gerekir aksi takdirde ihtiyati haciz kararı hükümsüz olur[290].

C. Üzerinde Yazılı Düzenleme Tarihinden Önce Çekin Düzenleyeni Hakkında İhtiyati Haciz İstenip İstenemeyeceği Sorunu

Çek, TTK m.795 gereği görüldüğünde ödenmesi gereken bir kambiyo senedi olduğu için üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmese dahi muhatap bankaya ibraz edilip de karşılıksızdır işlemine tabi tutulabilmektedir. Bu sebepledir ki görüldüğünde ödenmesi gereken çekin bankaya ibraz edildiği tarih aynı zamanda alacağın da muaccel hale geldiği tarihtir[291]. Bu durum 5941 sayılı ÇekK bakımından da farklı değildir. Zira ÇekK her ne kadar vade anlaşmasına geçerlilik tanısa da çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelip de çek süresi içerisinde bankaya ibraz olunduğunda bu çekler hakkında da ihtiyati haciz isteme hususunda herhangi bir sorunla karşılaşılmayacak ve İİK m.257/1 hüküm fıkrası uygulama alanı bulacaktır. Kısaca, muaccel olmuş alacağın ihtiyati hacze konu olmasına ilişkin esaslar ne TTK bakımından ne de 5941 sayılı ÇekK bakımından farklılık arz etmeyecektir[292]. Buradaki asıl sorun ileri tarihli çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmemesine rağmen ihtiyati hacze konu edilebilip edilememe noktasında yatar.

1. Doktrindeki Görüşler

Türk Ticaret Kanunu kapsamında çekin görüldüğünde ödenmesi gerektiğinden üzerindeki düzenleme tarihinin gelip gelmemesi hususunun ihtiyati haciz istenebilmesi bakımından özellik göstermediği doktrinde kabul olunmaktadır[293].

---

[290] Başözen, ss. 220-221; Atalı/Ermenek, ss. 242-243.
[291] Kayış, İhtiyati Haciz, ss. 80-87.
[292] Aynı yönde bkz. Yıldırım, s. 118.
[293] Kayış, İhtiyati Haciz, ss. 100-101; Yıldırım, ss. 118; Uyar, İhtiyati Haciz, s. 2599.

Doktrinde **Uyar**, çek hamilinin çeki ibraz süreleri içinde muhatap bankaya ibraz ettiği durumlarda, muhatap bankaca ödenmeyen çeke dayanarak çeki düzenleyen kişi hakkında ihtiyati haciz isteyebileceğini belirtmiştir[294]. Ayrıca hamilin, çeki süresinde ibraz etmiş olmasına rağmen ödenmemiş olan çek bedelini cirantadan talep edebileceğini ve ciranta hakkında da mahkemeden ihtiyati haciz isteyebileceğini belirtmiş bununla birlikte muhatap bankanın düzenleyenin hesabında karşılık olmasına rağmen ödeme yapmadığı durumlarda banka hakkında da ihtiyati haciz istenebileceği görüşünü savunmuştur[295].

Türk Ticaret Kanunu bakımından çek üzerindeki düzenleme tarihinin ileri bir tarih olup olmamasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Çek üzerinde yazılı düzenleme tarihi ister gelmiş olsun ister gelmemiş olsun çek hakkında İİK m.257/1 hükmüne göre ihtiyati haciz istenebilir, çünkü çekte vade bulunmaz ve çek görüldüğü takdirde alacak muaccel hale gelerek talep edilebilir duruma gelir. Buna karşın 5941 sayılı ÇekK kabulü ile birlikte çekte vade bulunmadığını söylemek mümkün değildir. Her ne kadar hukuki niteliğine aykırı olsa da ÇekK gm.3/5 düzenlemesi taraflar arasındaki vade anlaşmasına 31.12.2021 tarihine kadar geçerlilik tanımaktadır ve bu düzenleme 01.01.2022 tarihi itibariyle eğer uzatılmazsa sona erecektir. Bu takdirde de ÇekK m.3/8 hükmü uygulanmaya başlayacaktır. Ancak üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar çek hakkında hukuki takibe geçilmesinin her iki hüküm bakımından yasaklanmış olması vadeden önce ihtiyati haciz hükmünün ileri tarihli çekler hakkında uygulanabilip uygulanamayacağı konusunda da tartışmaları beraberinde getirmiştir. Doktrinde vadeden önce ihtiyati haciz düzenlemesinin mevcut ÇekK düzenlemeleri karşısında uygulanabilirliği konusunda görüş birliği bulunmamaktadır.

Reisoğlu, 5941 sayılı ÇekK gm.3/5 düzenlemesini değerlendirmeksizin, ÇekK m.3/8 hüküm fıkrasıyla durumu açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır. Şöyle ki yazar, düzenleme tarihi gelmeden önce çekin muhatap bankaya ibraz edilmesi halinde karşılığın kısmen ya da tamamen olması durumunda bu karşılığın hamile ödenmesinin zorunlu olduğunu ve fakat karşılık kısmen ya da tamamen bulunmuyorsa hukuki takibe geçilebilmesi için çekin karşılıksız olduğunun çek

[294] Uyar, İhtiyati Haciz, s. 2599.
[295] Uyar, İhtiyati Haciz, ss. 2602-2603: Ancak yazar 5941 sayılı ÇekK hükümlerini dikkate almaksızın açıklamada bulunmuştur.

üzerine yazılması gerektiğini savunmuştur. Ancak ÇekK m.3/8 hükmünde düzenleme tarihinden önce karşılıksız çıkma durumunun yazılıp yazılamama konusunda açıklık bulunmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte çek üzerine karşılıksız olma durumu yazıldığı takdirde artık alacağın muaccel hale geldiğinin kabulü gerektiğini, fakat çekin üzerindeki düzenleme tarihi henüz gelmediği için mahkeme alacaklının ihtiyati haciz talebini kabul etmiş olsa dahi yedi gün içinde hukuki takibe geçilemediği takdirde ihtiyati haciz kararının yarar sağlamayacağı görüşünü ileri sürmüştür[296].

Kırca, 5941 sayılı ÇekK m.3/8 hükmünde belirtilen takip yasağı nedeniyle yedi gün içinde takip talebinde bulunmanın mümkün olmadığından bahisle vadeden önce ihtiyati haciz uygulanmasına ilişkin İİK m.257/2 hükmünün ileri tarihli çekler bakımından uygulama alanı bulamayacağını ileri sürmüştür[297].

Seven, geçici madde düzenlemesine göre değerlendirmede bulunmuş ve geçici maddenin uygulanması devam ettiği sürece, düzenleme tarihi henüz gelmemiş ileri tarihli çek için ihtiyati haciz talebinde bulunulduğunda mahkemenin bu talebi reddetmesi gerektiğini ileri sürmüştür[298].

Yıldırım, 5941 sayılı Çek Kanunu vade anlaşmasını geçerli saydığı için İİK m.257/2'de düzenlenmiş olan vadesi gelmemiş alacaklar hakkında ihtiyati haciz düzenlemesinin ileri tarihli çekler bakımından da uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür[299].

Kayış, ileri tarihli çeklerin bankaya ibraz olunması ÇekK hükümleri çerçevesinde geçersiz olsa dahi hamilin vadeden önce uygulatmak istediği ihtiyati haciz talebinin TTK m.713/2 vadeden önce başvuru hükümleri çerçevesinde incelenmesi gerektiğini ve vadeden önce başvurunun şartları oluşmuş ise hamilin ihtiyati haciz talebinin ibrazı yasaklayan geçici madde düzenlemesi sona erinceye kadar İİK m.257/1'e göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir[300]. Bununla birlikte yazar, 31.12.2021 tarihinden sonra uygulanacak ÇekK m.3/8 hükmünü ayrı

[296] Reisoğlu, 2011, ss. 287-288: Kanaatimizce ileri tarihli çekin düzenleyeni alacaklının zararına olarak hileli işlemler gerçekleştiriyor, mal kaçırıyorsa bu takdirde İİK m.257/2 hükmüne göre ihtiyati haciz istenilebilmesini engellemek hileli işlem yapmaya çalışan borçlunun faaliyetlerine göz yummak anlamına gelir ve hukuk güvenliği ilkesi ile bağdaşmayacağı gibi borçluyu alacaklıya nazaran üstün konuma getirir.

[297] Kırca, Çek Kanunu, s. 50: dn.278 açıklamalarımız yazarın görüşleri bakımından da geçerlidir.

[298] Seven, İzBD, ss. 110-111.

[299] Yıldırım, s. 119.

[300] Kayış, İhtiyati Haciz, s. 103.

değerlendirmeye tabi tutmuş ve İİK m.257/2'deki sebeplerden birinin başvuru borçluları hakkında gerçekleştiği takdirde, borçlunun kötü niyetli davranışı görmezden gelinmemesi gerektiği için vadeden önce ihtiyati haciz hükümlerinin şahsında bu durum gerçekleşen başvuru borçlusu hakkında uygulanması gerekir şeklinde görüşünü ifade etmiştir[301].

2. Yargıtay'ın Görüşü

Yargıtay, üzerindeki düzenleme tarihi gelmiş olan çekler hakkında İİK m.257/1 kapsamında değerlendirme yaparak ihtiyati haciz isteminin kabulüne ya da reddine karar vermektedir. Yani, vadesi gelmiş olan çekler bakımından Yargıtay ihtiyati haciz uygulamasında görüş birliği ile hareket etmektedir[302].

---

[301] Kayış, İhtiyati Haciz, ss. 106-107: Yazar eserinde ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ile ÇekK m.3/8 düzenlemesini ayrı değerlendirmeye tabi tutmuştur. Ancak bu düzenlemelerin ayrı değerlendirilmesi İİKm.257 hükmü bakımından mümkün değildir. Zira TTK m.713/2-b hükmü ile İİK m.257/2 hükmü arasında özel bir ayrım yapılmamış ve iki maddede, hem vadeden önce başvuru hükmünde hem de vadeden önce ihtiyati haciz istenebilmesine ilişkin hükümde öncelik sonralık bağlantısı bulunmamaktadır. Bu bakımdan her bir hükmü kendi sebepleri ışığında değerlendirmek ve TTK m.713/2-b hükmü uygulaması ile İİK m.257/2 uygulamasının ÇekK m.3/8 uygulaması ile ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ile bir farklılık göstermemesi gerektiğini düşünüyoruz. Vadeden önce başvuru hakkını doğuran TTK m.713/2-b hallerinin ortaya çıkması durumunda İİK m.257/2'den farklı olarak tüm başvuru borçlularından alacak talep edilebilir. Buna karşın vadeden önce ihtiyati haczi düzenleyen İİKm.257/2 ancak hakkında bu sebep kendisinde gerçekleşen kişi için uygulanabilir. Yoksa sadece bir borçlunun mal kaçırmasına dayanarak diğer başvuru borçlularına karşı ihtiyati haciz talep edilemez.

[302] **Y.11.HD.,26.09.2018 tarih,E.2018/3573,K.2018/5725** sayılı ilamında: "İhtiyati haciz talep eden (alacaklı) vekili, borçlu (...) ... Teknoloji ve ...Ltd.Şti.' nin müvekkiline keşidecisinin ... ve .... San. ve Tic.Ltd.Şti., diğer ...nın) ... Teknoloji ve ... San. ve Tic. Ltd. Şti. olduğu ...A.Ş...Şubesine ait 28.08.2014 keşide tarihli 30.000 bedelli emre yazılı çeki cirolayıp müvekkiline verdiğini, bu çekin muhatap bankaya ibraz edildiğinde karşılığının bulunmadığını ve bu hususun çekin arkasına yazıldığını, işbu borcun bir kısmının bugüne kadar ödenmiş olduğunu müvekkilinin bakiye 28.800 TL alacağı bulunduğunu, borçluların icrai takibatı engellemek ve takibatı akıbetsiz bırak... gayesiyle müvekkilini oyaladığını ve alınan duyumlara göre; borçlunun mal kaçırma girişimlerinde bulunduğu duyumları alındığını ileri sürerek borçlunun adreslerindeki menkul ve gayrimenkul malları ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarının ihtiyaten haczine karar verilmesini istemiştir. Mahkemece, iddia ve tüm dosya kapsamına göre; ihtiyati haciz için İİK'nın 257. maddesinde aranan yasal koşulların gerçekleştiği gerekçesiyle, 28.880 TL ile sınırlı ol... üzere borçlunun taşınır, taşınmaz malları ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarının ihtiyaten haczine karar verilmiştir. Borçlu ... Teknoloji ve ...Sist. .... San. ve Tic. Ltd.Şti., ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için İİKm.257'deki şartların oluşmadığını savunarak ihtiyati haciz kararının kaldırılmasını istemiştir. Mahkemece, iddia ve tüm dosya kapsamına göre, borçlu vekilince ileri sürülen ihtiyati hacze itiraz nedeni İİK' nın 265. maddesinde öngörülen itiraz nedenlerine uygun bulunmadığından itirazın reddine karar verilmiştir. Kararı, ihtiyati hacze itiraz eden (borçlu) vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, ihtiyati hacze itiraz eden (borçlu) vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir." Bu karar için bkz. **Kazancı İçtihat Bilgi Bankası E.T.21.06.2020;**Aynı yönde başka kararlar için bkz. **Y.11.HD., 19.09.2016, E.2016/9403, K.2016/7360;**

Buna karşın çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmediği takdirde İİK m.257/2 hükmüne göre ihtiyati haciz kararının verilebilip verilemeyeceği konusunda Yargıtay içtihatları arasında görüş birliği yoktur ve bu konuda çelişkili kararlar verilmektedir. Aşağıdaki açıklamalarımızda Yargıtay'ın vadesi gelmemiş çekler hakkında vermiş olduğu çelişkili kararlara değinilecektir.

Y.19. HD., 21.11.2016 tarih, E.2016/5000, K.2016/14930 sayılı kararı şu şekildedir:

> *İhtiyati haciz isteyen vekili, borçludan 12.01.2016,12.02.2016,12.03.2016,12.04.2016 tarihli toplam 200.000,00 TL bedelli çeklerin alındığını, vadesi gelmiş çekler için hacze gidildiğinde borçlunun adresinde olmadığının tespit edildiğini, iş yerlerini boşalttığını belirterek çekler için ihtiyati haciz kararı verilmesini istemiştir. Mahkemece talep kabul edilerek vadesi gelmeyen 150.000,00 TL tutarındaki üç adet çek ile ilgili ret kararı verilmiş, bu karar ihtiyati haciz isteyen tarafından temyiz edilmiştir. Dosyaya sunulan haciz tutanağında borçlunun iş yerini boşalttığı ve adresini değiştirdiği tespit edilmiştir. Bu durumda alacaklının talebinin İİKm.257/II uyarınca değerlendirilip tartışılarak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmek üzere kararın bozulması gerekmiştir.*

Görüldüğü üzere Yargıtay bu kararında ileri tarihli çekler hakkında, İİKm.257/2'de belirtilen sebepler gerçekleştiği takdirde çeklerin vadesi gelmemiş olsa dahi ihtiyati haciz kararı verilebileceğine ilişkin hüküm kurmuştur[303].

Y.11. HD., 02.02.2015, E.2015/236, K.2015/1014 sayılı kararı şu şekildedir:

> *İhtiyati haciz isteyen vekili, müvekkilinin borçlunun yaptığı filmlerin tüm reklam hizmetlerini üstlendiğini, tahakkuk eden fatura alacakları için borçlu tarafından 12 adet çek verildiğini ancak borçlu tarafından verilen çeklerden birinin karşılıksız çıktığını, borçlunun kamuoyuna da yansıyan durumundan dolayı kalan çeklerin de karşılıksız kalacağının ortada olduğunu, alacaklarının tahsilinin tehlikeye girdiğini ileri sürerek, karşı tarafın borca yeter miktarda mal, hak ve üçüncü kişilerdeki alacaklarının ihtiyaten haczini talep etmiştir…Müeccel bir alacak için kural olarak ihtiyati haciz istenemez. İstenebilmesi için, alacaklının alacağını vadesinde alabilmesinin ciddi bir*

Anılan kararda çek hakkında öncesinde iptal kararı verilmiş olsa dahi çek hakkında koşulları oluşmuş ise ihtiyati haciz kararı verilebileceği hususunda bkz.

Y.11.HD., 07.10.2015, E.2015/9239, K.2015/10112: "Talep, çeke dayalı ihtiyati haciz istemine ilişkin olup, mahkemece yukarıda özetlenen gerekçe ile talebin reddine karar verilmiştir. Ancak, 2004 sayılı İİK'nın 257/1 maddesinde "Rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir para borcunun alacaklısı, borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır ve taşınmaz mallarını ve alacaklariyle diğer haklarını ihtiyaten haczettirebilir." hükmü düzenlenmiştir. Bu itibarla, anılan yasal düzenleme karşısında ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için alacağın muaccel ve rehinle temin edilmemiş olması gerekli ve yeterli olup, çek hakkında iptal kararı bulunması ihtiyati haciz kararı verilmesine engel olmadığı gibi, talebe konu çekteki ciro silsilesi uyarınca talep edenin yetkili hamil olduğu da anlaşıldığından, mahkemece aleyhine ihtiyati haciz talep edilen A.. A.., S.. B..- A.G. ve A. Aydınlatma Müh. Ltd. Şti. yönünden de yanılgılı değerlendirme ile talebin reddi doğru olmamış, bu nedenle hükmün işbu aleyhine ihtiyati haciz talep edilenler yönünden bozulmasına karar vermek gerekmiştir." (E.T.12.05.2021)

[303] İlgili karar için bkz. (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, E.T.12.05.2021).

şekilde tehlikeye düştüğüne veya düşmekte olduğuna delalet edecek hallerin varlığı şarttır. Bu haller, İİK'nın 257/2. maddesinde sayılmış olup, vadesi gelmemiş borçtan dolayı, borçlunun muayyen ikametgahı yoksa; borçlu taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya veya kendisi kaçmaya hazırlanır yahut kaçar ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunursa, bu nedenlerden birinin bulunması halinde ihtiyati haciz istenebilir…

Yargıtay yukarıdaki iki kararında da ileri tarihli çekler hakkında üzerlerindeki düzenleme tarihleri gelmemiş olmasına rağmen şartları oluşmuşsa İİK m.257/2 hükmünün uygulanabileceğine ilişkin hüküm kurmuştur[304].

Yukarıda anılan kararlarda Yargıtay İİK m.257/2'deki şartlar oluşmuş ise çeklerin vadesi gelmemesine rağmen ihtiyati haciz kararı istenebileceğine karara vermişken; aşağıda ifade edilecek kararlarda Çek Kanunu gereği karşılıksızdır işlemine tabi tutulamayan çekler hakkında ihtiyati haciz kararı verilemeyeceğine karar vermiştir.

Bu konuya ilişkin **Y.11.HD.,27.05.2014, E.2014/6820, K.2014/9793** sayılı kararı şu şekildedir:

Dava, henüz keşide tarihleri gelmemiş çeklere dayalı olarak talep edilen ihtiyati haciz istemine ilişkindir.
Mahkemece, İİK 257/2. maddesindeki şartların gerçekleştiği, borçlunun mal kaçırma girişimleri olduğu gerekçesiyle ihtiyati hacze itiraz eden/borçlunun itirazının reddine karar verilmiştir.5941 sayılı Çek Kanunu'nun 3/8. maddesi gereğince ileri düzenleme tarihli çeklerle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için çekin üzerindeki düzenlenme tarihine göre kanuni ibraz

[304] İlgili karar için bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (E.T.12.05.2021); ileri tarihli çekler bakımından İİKm.257/2'ye göre ihtiyati haciz kararı verilebileceğine ilişkin kararlar için bkz. **Y.11.HD., 19.09.2016,E.2016/8656, K.2016/7341; Y.11.HD, 28.09.2015, E.2015/9528, K.2015/9562; Y.11.HD., 04.02.2015, E.2015/229, K.2015/1273; Y.11.HD, 02.02.2015, E.2015/236, K.2015/1014**; **Y. 11. HD., E.2014/19218, K.2015/957:** Yargıtay ilgili kararında: "ihtiyati haciz bir takip işlemi olmadığından 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun 3/8 maddesinde karşılığını bulan " Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707. maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması şarttır. " şeklindeki yasal düzenleme uygulanmaz. Bu durumda, ihtiyati haciz talebi yönünden İİK'nın 257/2 madde ve fıkrasındaki yasal koşulların oluşup oluşmadığına göre bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Somut olayda ise, talep dilekçesine ekli belgelerden İİK'nın 257/2 maddesindeki şartların oluştuğu anlaşılmaktadır." şeklinde karar vermiştir.
Açıkçası bu karar hem varılan sonuç itibariyle hem de karşı görüşteki gerekçeler nedeniyle önem arz etmektedir. Zira kararda ihtiyati haczin bir takip işlemi olmadığından bahisle ÇekKm.3/8 düzenlemesinin ihtiyati haciz kararı verirken uygulanmayacağına vurgu yapmıştır. Ancak karşı oy yazısında netice itibariyle karar doğru bulunurken ihtiyati haciz kararı verebilmek için yaklaşık ispatın yeterli olduğu ve çek dışındaki emarelerden de İİKm.257/2 şartlarının oluştuğu belirtilmiş, ÇekKm.3/8 düzenlemesinin tartışılmaya gerek olmadığı ve ÇekKm.3/8 düzenlemesinin ihtiyati hacizde uygulanmayacağı gerekçesine katılmadığı beyan edilmiştir. (Kararlar için bkz. Kazancı İçtihat Bankası, E.T. 20.05.2021)

süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulması gerekmektedir.

Somut olayda; ihtiyati haciz istemine konu olan çeklerin düzenleme tarihleri 18/1/2014, 30/1/2014, 8/2/2014, 28/2/2014, 8/3/2014, 15/3/2014, 11/4/2014, 13/4/2014 olup hiçbiri bankaya ibraz edilmemiş ve karşılıksızdır işlemine de tabi tutulmamıştır. Çek Kanunu İcra İflas Kanunu'na göre daha özel nitelikte bir yasa olup, bu durumda, dava konusu çekler nedeniyle ihtiyati haciz talep edilmesi mümkün değildir. Mahkemece bu nedenle ihtiyati hacze itiraz eden/borçlunun itirazının kabulü gerekirken yazılı gerekçelerle itirazın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün ihtiyati hacze itiraz eden/borçlu yararına bozulması gerekmiştir[305].

Karardan da anlaşılacağı üzere Yargıtay Çek Kanununu İcra İflas Kanununa göre özel nitelikli bir kanun sayarak, ÇekK m.3/8 hükmünden hareketle düzenleme tarihi gelmeyen çekler hakkında hukuki takip yapılamayacağını belirtmiştir. Bundan bahisle de vadesi gelmeyen alacaklar hakkında düzenlenen İİK m.257/2 hükmünün vadesi gelmemiş çekler hakkında uygulama alanı bulamayacağına hükmetmiştir[306].

3. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılacağı üzere, düzenleme tarihi gelip de alacağı muaccel hale gelmiş bir çek için ihtiyati haciz istenebileceği konusunda görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Buna karşın çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihi gelmemiş ise bu çekler hakkında ihtiyati haciz kararı verilebilmesi konusunda hem doktrinde hem de Yargıtay'da görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

---

[305] Kazancı İçtihat Bankası (E.T.12.05.2021); Yine aynı kararın değerlendirmesi için bkz. Yıldırım, s. 120, dn. 80; Özel kanun genel kanun ilişkisine dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. Tahir Çağa, "Özel Hüküm Genel Hükmü Daima Bertaraf Eder Mi?", **TBB Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 3, 1991, ss. 369-371.

[306] Ancak bu karara katılabilmek mümkün değildir. Çünkü kararın verildiği tarihte yürürlükte olan madde ÇekK gm.3/5 hükmüdür yani kararın dayandırıldığı kanun maddesi bu kararın verildiği tarihlerde geçici madde hükmü sebebiyle askıdadır ve uygulanamamaktadır. Ayrıca Çek Kanunu ve İcra İflas Kanunu arasında genel kanun özel kanun ilişkisi bulunmamaktadır. Çünkü genel kanun özel kanun ilişkisinin bulunabilmesi için genel kanun içerisinde düzenleme alanı bulan bir konunun özel kanunda daha ayrıntılı olarak düzenlenmesi yani genel kanun özel kanununun unsurları arasında belirli bir maddi bağlantı bulunması gerekmektedir. Buna karşın Çek Kanununda ihtiyati hacze ilişkin herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bu sebeple de Çek Kanunu ve İcra İflas Kanunu arasında genel kanun özel kanun ilişkisi bulunması mümkün değildir. Yargıtay'ın bu kararına hiçbir taraftan katılabilmek mümkün değildir. Zira Çek Kanununda ihtiyati hacze ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır bu sebeple de İcra İflas Kanunu ile genel hüküm özel hüküm bağıntısı kurulamaz. Çek Kanununda ihtiyati hacze ilişkin bir husus düzenlenmediği ya da açıkça yasaklanmadığı için genişletici yorum ile ileri tarihli çekler hakkında İİK m.257/2'ye dayalı ihtiyati haciz kararı verememek hukuki güvenliği ve çekin ticari hayattaki konumunu zedeleyici bir nitelik taşır. Hatta bir anlamda borçlunun mal kaçırmasına göz yummak anlamına bile gelebilir. Bu sebeple de Yargıtay'ın kararına katılabilmek mümkün değildir.

Yargıtay'ın alıntılanan kararlarından da anlaşılacağı üzere, Yargıtay ileri tarihli çeklerin üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden önce ihtiyati haciz uygulanabilip uygulanamayacağına ilişkin hayli çelişkili kararlar vermektedir. Bu durum hukuk güvenliğini zedelemekte ve uzun vadede ticari hayatı kötü yönde etkileyebilmektedir. Bu çelişkili kararların önüne geçilebilmesi ancak Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun vereceği içtihatı birleştirme kararıyla mümkün olacaktır ya da kanun koyucunun Çek Kanuna ayrıca bir düzenleme getirmek suretiyle çelişkili karar verilmesinin önüne geçmesi gerekecektir.

Kanaatimizce Çek Kanununda vadeden önce ihtiyati hacze ilişkin hüküm bulunmasına gerek olmaksızın İİK m.257/2 koşulları hangi borçlu hakkında gerçekleşmişse o borçlu hakkında ihtiyati haciz kararının verilmesi gerekmesine rağmen, bunun bir kanuni düzenlemeyle ya da içtihadı birleştirme kararıyla temin altına alınması çelişkili kararların önüne geçilebilmesi bakımından oldukça önem taşır.

ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ile birlikte hukuken taraflar arasındaki vade anlaşmasına geçerlilik tanınmış olduğundan üzerindeki düzenleme tarihi gelmemiş olsa bile çek için de İİK m.257/2 hükmünün uygulama alanı bulması gerekir[307]. Nitekim hem ÇekK m.3/8 gereği karşılıksız çıkan çekler hakkında düzenleme tarihine kadar hukuki takip yapılamaması hem de ÇekK gm.3/5 bakımından 31.12.2021 tarihine kadar çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelinceye dek muhatap bankaya ibrazının engellenmiş olması İİK m.257/2 hükmünün şayet şartları da oluşmuş ise uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Aksini düşünmek çek hamilinin hukuki durumunu bono ve poliçe hamiline nazaran oldukça kötüleşmesi anlamına gelir ki bunun kabulü mümkün değildir. Zira artık çekin ödeme aracı niteliği ÇekK ilgili düzenlemeleri uyarınca bertaraf edilmiştir. Yine de çekin ödeme aracı olarak kullanılabilmesi halen daha bakidir. Bununla birlikte günümüz ticari hayat koşulları ve paranın kredi ile döngüsünün sağlanması çekin tekrar kendi hukuki konumuna gelmesini zorlaştırmaktadır. Çünkü uzun yıllardır çek bir kredi aracı olarak kullanılmaktadır. Hatta kanun koyucu her ne kadar Kanun gerekçesinde çekin ödeme

[307] Aynı yönde ayrıntılı açıklamalar için Yıldırım, s. 122; Kayış, İhtiyati Haciz, s. 106; Karşıt yönde Reisoğlu, 2011, ss. 287-288; 5941 sayılı ÇekK m.3/8 hüküm fıkrasındaki takip yasağı gereği ileri tarihli çekler hakkında İİK m.257/2 hükmüne göre ihtiyati hacizde 7 gün içinde takip talebinde bulunma şartının yerine getirilemeyeceği yönünde bkz. Kırca, Sempozyum, s. 50.

aracı niteliğini koruduğunu belirtmiş ise de fiili uygulama ile lafzi durumun aynı mevzide olmadığı da bir gerçektir.

Önemle belirtmek gerekir ki, çek borçlusu çekin vadesi gelmeden önce alacaklının zor duruma düşmesini sağlayarak, alacaklının alacağını tahsil edebilmesini önlemek için hileli işlemlerde bulunuyor ya da mallarını kaçırıyorsa; ihtiyati haciz hükümlerini uygulamayıp, çek hamiline düzenleme tarihinin gelmesini beklemesini söylemek bir nevi borçlunun mal kaçırmasına göz yummak anlamına gelir ki bu durumu kanun koyucunun koruyacağı fikri kabul edilemez. Ayrıca Çek Kanunu ile birlikte CYK sisteminden git gide uzaklaşmış olan ülkemizde, dar bir yorumla ileri tarihli çekler bakımından ihtiyati haczin ancak vadesi geldiği takdirde uygulanacağını söylemek kanun sistematiği ve kanun koyucunun amaçları ile de bağdaşmaz. Nitekim bu durum borçlunun menfaatini alacaklının menfaatine üstün kılmak anlamına gelmektedir.

Bilindiği üzere, ileri tarihli çekler hakkında ihtiyati haciz istenilebilip istenilemeyeceği konusunda gerek TTK ve 5941 sayılı ÇekK'u gerekse İİK'da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak kanunlarda hüküm bulunmamasını ve ÇekK m.3/8 ve ÇekK gm.3/5 düzenlemelerini dayanak göstermek suretiyle ileri tarihli çekler açısından ihtiyati hacze başvurulamayacağı söylenemez. Zira bu konuda kanunen bir yasal düzenleme bulunmadığı için kıyasen İİK m.257/2 hükmünün düzenleme tarihi gelmemiş çekler için de uygulaması gerekmektedir.

İİK m.257/2 hükmünde öngörülen koşullar düzenleme tarihleri gelmeyen çekler hakkında gerçekleştiği takdirde tamamlayıcı merasimde ortaya çıkabilecek soruna değinmek gerekir. Öncelikle ihtiyati haciz kararı basit yargılama usulü ile ve genellikle borçlu dinlenilmeden verilen aynı zamanda da on gün içerisinde yetkili icra dairesine uygulattırılması gereken bir karardır[308]. Çekin üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden ihtiyati haciz kararı verilmiş ise hukuki takibe geçilemeyeceği düşünülebilir. Ancak mahkemece ihtiyati haciz kararı verildiğinde borç müeccel olsa bile muaccel hale gelmektedir. Bu sebeple de müeccel bir borç için ihtiyati haciz kararı verildiği takdirde hukuki takibe geçmekte herhangi bir problemle

[308] Borçlunun ihtiyati haciz kararı verirken dinlenip dinlenilmemesinin bu karara karşı yapılacak itirazlar bakımından önem taşıdığına ilişkin bkz. Atalı/Ermenek, ss. 241-242; mahkemenin tarafları dinleyip dinlememe konusunda serbest olduğuna ilişkin bkz. Önen, s. 252.

karşılaşılmayacaktır. Alacaklı ihtiyati haciz kararını icra dairesine süresi içerisinde uygulattırdıktan sonra yedi gün içinde dava ya da takip açabilecektir.

Nitekim vadesi gelmiş çeklerde başvuru borçlularına başvuru hakkının ancak ödememe durumunun usulüne uygun şekilde tespit edildikten sonra kullanılabileceği düşünülebilirse de ihtiyati haciz kararı müeccel olan borcu muaccel hale getireceğinden böyle bir tespite gerek kalmaksızın alacaklı, üzerinde ihtiyati haciz sebebi gerçekleşen başvuru borçlusuna karşı hukuki takip yollarına başvurabilecektir[309].

VIII. KABUL YASAĞI VE İBRAZ SÜRELERİ BAKIMINDAN ETKİSİ

A. Kabul Yasağı

TTK m.784 hükmü poliçeden ziyade çekte kabul işlemini yasaklamış ve yazılan bu kaydı geçersiz saymıştır. Bu konu başlığında öncelikle çekte kabul yasağı ve öngörülme nedenleri ile kabul yasağının amaçları açıklanacak sonrasında ise 5941 sayılı Çek Kanunu bakımından kabul yasağının yerindeliği değerlendirilecektir.

1. Yasal Düzenleme

Kabul esasen poliçeye özgü bir kavram olup muhatabın senet üzerinde kabulünü bildiren bir ifadeyi kaydetmesi suretiyle gerçekleşir ve muhatabı kambiyo ilişkisine sokarak onu asli borçlu haline getirir[310]. Çekte ise kabul TTK m.784 hükmü uyarınca yasaklanmış olup bu hüküm emredici niteliktedir[311]. Ayrıca bu hükme aykırı olarak muhatap banka tarafından kabul beyanında bulunulduğunda bu kayıt yalnızca yazılmamış sayılır. Yoksa salt çek üzerine kabul beyanı yazılmış olması tüm

[309] Yıldırım, s. 122.
[310] Aynı yönde Müge Tekil, **Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu**, Beta Yayınları, İstanbul, 1997, ss. 10-11; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 71; Öztan, 1997, s. 545.
[311] Poroy/Tekinalp, s. 338; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 157; Kınacıoğlu, s. 275; Domaniç, 1990, s. 571.

unsurları tam olan çekin geçersizliğine sebep olmaz[312]. Zira anılan hükümdeki amaç, muhatabın asli borçlu haline gelmesini engellemektir.

Türk Ticaret Kanunu nazarında çekte kabul yasağı sayesinde, hamilin muhataptan kambiyo hukukuna dayalı hak talebinde bulunmasının önüne geçilmiştir[313]. Çünkü poliçedekinin aksine çekteki muhatap kambiyo ilişkisinin tarafı değildir[314].

Kambiyo ilişkisinin tarafı olamayan muhatap banka hakkında bu suretle, hem kabul işlemi hem de muhatap bankayı sorumluluk altına sokabilecek; muhatabın aval vermesi (TTK m.794/2) ve muhatabın cirosu (TTK m.789/2) işlemleri yasaklanmıştır[315]. Her ne kadar TTK m.784'e göre muhatap bankanın çek üzerine yazmış olduğu kabul beyanı kanunen geçersiz sayılmış olsa da, muhatap bankanın çekin karşılığı hesapta olmasa dahi hamile karşı ödeme garantisi verebilmesi Türk Borçlar Kanunu'na göre garanti, ödeme vaadi vb. mümkündür ve bu taahhüt yalnızca taraflar arasında hüküm ifade eder[316].

2. Amacı ve Öngörülme Nedenleri

Çekte kabulün yasaklanmasının gerekçesi özellikle, muhatap bankanın kabulünün geçerlilik kazanması durumunda çekin banknot niteliği kazanarak Merkez Bankalarının para basma yetkisine tecavüz anlamına gelebileceğinden

---

[312] Çek üzerinde yazılı kabul şerhinin yazılmamış sayılacağına ilişkin bkz. Murat Çimen, "Çek'te Kabul Ve Teyid", **Bursa Barosu Dergisi**, Cilt: 30, Sayı: 81, 2006, s. 48; Kendigelen'e göre, geçersiz olarak kabul edilen kabul kaydını Türk Borçlar Hukuku bağlamında çek hamili lehine bir garanti beyanı olarak değerlendirilmesi gerektiğine ve geçersiz olduğunu bilerek kabul kaydı koyan muhatap bankanın bu beyanına herhangi bir sonuç bağlanmamasının TMK ile bağdaşmayacağına ilişkin ayrıntılı gerekçeler için bkz. Kendigelen, Çek, s. 195; Buna karşın Öztan, muhatabın senet üzerinde imzasına rastlandığı takdirde bu imzanın çekin teyidi ve vizesini ifade edeceğine ilişkin görüş ifade etmiştir. Bu görüş için bkz. Öztan, 1997, s. 1326; Öztan ile aynı yönde bir başka görüş için bkz. Ramazan Durgut, "Çekte Kabul Yasağı ve Çekin Teyidi", **İstBD**, Cilt: 80, Sayı: 3, 2006, s. 996.

[313] Muhatabın çek anlaşmasından doğan yükümlülüğü düzenleyene karşı olduğu için hamil kural olarak muhataptan kambiyo hukukuna dayanarak talepte bulunamayacaktır. bkz. Durgut, s. 991.

[314] Aynı yönde Kaya(Ülgen/Helvacı/Normer Ertan), s. 306.

[315] Kendigelen/Kırca, s. 296; Levent Biçer, "Çekte Kabul Yasağı Ve Sonuçları", **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, 2008, s. 124; Durgut, s. 989; muhatabın cirosunun ve muhatabın çek üzerindeki aval beyanının da batıl olduğuna ilişkin bkz. Kendigelen, Çek, ss. 192-193; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 157.

[316] Biçer, s. 124; Kabul yasağı olsa da muhatap bankanın çek dışında, çekin ödenmesini akdi olarak yüklenebileceğine ilişkin taahhütlerin yasaklanmadığına ilişkin bkz. Öztan, 1997, s. 1127.

kaynaklanmaktadır[317]. Bunun yanı sıra başka bir görüş kabul yasağının gerekçesi olarak, çekin kabul edilmek için değil ödenmek için muhataba ibraz ediliyor olmasını ileri sürmektedir[318]. Ayrıca bankanın çek borçlusu olmak istememesi; çekin kabul edilmiş olması halinde kabul edilmeyen çeklerin tedavül yeteneğinin zayıflaması; çek hamilinin kısa ibraz sürelerine riayet etmesinin istenmesi; muhatabın kabulü geçerli kılındığı takdirde çekin ödeme aracı olarak değil kredi aracı olarak kullanılmaya başlanacağı şeklinde de görüşler bulunmaktadır[319].

Buna karşın, doktrinde sayılan bu nedenlere ilişkin çokça eleştiri de getirilmiştir. Nitekim eleştirilerde; Anglo Sakson hukuk sisteminde kabule izin verilerek bu durumun çekle bağdaşlaştırılmış olması; çekte kabulün çekin kredi aracı olarak kullanılmasında doğrudan bir etkisinin olmaması bu sebeple de muhataba başvuru hakkı süresinin de ibraz süreleri ile sınırlanabilecek nitelikte oluşu; çekin karşılığının yalnızca düzenleyen tarafından karşılanmasının zorunlu olmaması nitekim bu karşılığın muhatap tarafından verilecek bir krediden de oluşabileceği; çekin kabulüne izin verilerek çekin tedavülüne de rahatlık sağlanabileceği ve görüldüğünde ödenecek poliçede kabule imkan tanınırken çekte kabulü imkan tanınmamasının çelişkili bir durum olduğu hususları ileri sürülmektedir[320].

Bu gerekçeler kapsamında çekteki kabul yasağının sağlam temellere sahip olduğu söylenememektedir[321]. Bundan dolayıdır ki, çekte kabul müessesesinin eksikliğini giderebilmek adına banka çeki, teyit, çekin vizesi, çek kartı gibi işlemler ortaya çıkmıştır[322].

---

317 Tekil, s. 12; Öztan, 1997, ss. 1124-1125.

318 Mertol Can, "Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu", **GÜHFD**, Cilt: 2, Sayı: 2, 1998, (GÜHFD), s. 67 vd. Yazar burada, çek hamilinin çekin kabulü ile ilgilenmediğini, zira onlar için önem arz eden hususun çekin ibrazında ödenmesi olduğu görüşündedir.

319 Kabul yasağının nedenlerine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Öztan, 1997, ss. 1124-1126; Tekil, ss. 12-13; Asım Kaya, "Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 105, 2015, (Çekte Kabul Yasağı), s.83; Biçer, ss. 122-123; Kendigelen, Çek, ss. 193-194; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 157; Mehmet Türcan, **Yargıtay Kararları Işığında Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu**, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2018, s.20 vd.; Özdamar/Göktürk/Can/Kaşak, s. 243.

320 Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Öztan, 1997, ss. 1125-1126; Tekil, ss. 12-13; Kaya, Çekte Kabul Yasağı, s. 83; Çimen, s. 48; Durgut, s. 990.

321 Çekte kabul yasağının sağlam bir gerekçeye dayanmadığı ve amacını büyük ölçüde aştığı yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 1126; Kabul yasağına ilişkin gerekçelerin artık tarihi bir değer taşıdığı ve bugün için haklılık payı olmadığı hususunda bkz. Kendigelen, Çek, s. 193.

322 Çekte kabulün eksikliğini giderebilmek adına teyit denilen işlemin geliştirildiği hususunda bkz. Poroy/Tekinalp, s. 338; Çekte teyit, çekin vizesi, garantili çek ve banka çekinin muhatabın çeke olan güveni artırma ihtiyacı sonucunda ortaya çıktığına ilişkin bkz. Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 157-158.

3. 5941 Sayılı Çek Kanunu Karşısında Kabul Yasağının Yerindeliği Sorunu

TTK m.784 kapsamında çekte kabul yasak olduğundan dolayı, yasaktan doğan boşluğun giderilebilmesi için çeşitli çareler aranmıştır. Nitekim Cenevre Konvansiyonunda da çekte kabul sonucunu ortaya çıkarmamaları koşuluyla taraf devletlere kabul müessesesinin yasaklanmasından doğan boşluğun giderilebilmesi için -muhatabın çek üzerine tasdik, teyit, vize veya bunlara denk beyanlarda bulunabilmesine izin vermeleri veya bu beyanların hukuki sonuçlarını düzenleyebilmeleri- konusunda serbestlik tanınarak yetki verilmiştir[323].

Çekte kabul yasağına yer verilmesinin temel sebebi TTK kapsamında çekin kredi aracı değil ödeme aracı olmasında yatar. TTK'ya göre çek bir ödeme aracı olduğu için kabul müessesesinin çekin hukuki niteliği ile bağdaşmadığı kabul edilmektedir. Nitekim kabul müessesi temel olarak kredi aracı olarak kullanılan poliçeler hakkında uygulama alanı bulmaktadır. Ancak Çek Kanunu düzenlemesi ile çekin ödeme aracı olma özelliğinin bertaraf edildiği ve ileri tarihli çeklere hukuken geçerlilik tanınarak, çeklerin kredi aracı olarak kullanılabilmesi hususunun kanun koyucu tarafından kabul edildiği söylenebilir. Bu sebeple çekin görüldüğünde ödeneceğinden ve ödeme aracı olarak kullanılması gerekliliğinden günümüz Çek Kanunu düzenlemeleri kapsamında bahsedilemeyeceğinden kabul yasağının tekrardan değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz[324].

Esasen çekin kabulüne geçerlilik tanınması fikri kısa vadeli kredi ya da para yaratmak amacıyla ortaya çıkmamıştır. Zira, kabulün asıl amacı kambiyo ilişkisinden doğan işleme ve borcun ödeneceğine dair güven duyulmasını sağlamak, senedin tedavül yeteneğini arttırmak ve ibrazında ödeneceğine dair güven oluşturmaktır[325]. ÇekK düzenlemelerine borçlu olduğumuz vadeli çek uygulaması sayesinde, poliçede kabule izin verilirken, çekte kabulün yasaklanmasının günümüzde hiçbir anlamı ve

[323] Öztan, 1997, s. 1130; Kalpsüz(Çelebican/Erem), s. 83; Karayalçın, 1970, s. 288.
[324] Kabul yasağının tekrardan değerlendirilmesi gerektiği hususunda bkz. Kendigelen, Çek, s. 193.
[325] Çekte kabul yasağının amacına ilişkin görüşlerin ayrıntılı değerlendirmesi için bkz. Öztan, 1997, ss. 1125-1126.

önemi kalmamıştır[326]. Bu sebeple de çekte kabul yasağı amacını aşar boyutta değil dar bir şekilde yorumlanmalıdır.

Önemle belirtilmelidir ki çekte kabulün yasaklanmış olması muhatabın kambiyo hukuku dışında taahhütlere girmesine yol açmıştır. Zira kanunda açıkça öngörülmüş olmamasına rağmen teyitli çekin uygulama alanı bulması kabul yasağının dar yorumlanması sayesinde vücut bulmuştur[327]. Aynı şekilde banka çekine de geçerlilik tanınması kabul yasağının dar anlamda yorumlanmasının bir sonucudur. Teyitli çek ve banka çeki aynı zamanda çeke inanılırlığı dolayısıyla da çeke olan güveni arttırmaya yönelik olan uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır[328,329].

Yine ÇekK m.3/3 düzenlemesi çekin karşılığı ibraz tarihinde muhatap bankada bulunmasa bile kanunen belirlenmiş olan karşılığın hamile ödenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu durumda çek hesabında karşılık bulunmamasına rağmen düzenleyen ile muhatap arasındaki kredi sözleşmesine dayanarak kanunen belirlenmiş miktarın hamile ödenmesi sanki muhatap o çeki kısmen kabul etmiş şeklinde bir izlenim yaratır. Bu miktar her ne kadar düzenleyene rücu edilebiliyor olsa da ödeme anında karşılığı bulunmayan çekin belirli bir kısmının ödenmesi de kabul yasağının dar yorumlanması gerektiğine örnektir[330].

---

[326] Çekin kredi aracı olarak kullanılmasının önlenmesi için kabulünün mümkün olmadığını görüşünün yeterli bir temele sahip olmadığı zira görüldüğünde vadeli poliçelerin dahi kabulünün mümkün olduğu yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 1124.

[327] Kanunda açıkça öngörülmemesine rağmen teyitli çek ve garantili çekin varlığını çekte kabul yasağına ilişkin dar yoruma borçlu olduğuna ilişkin bkz. Kendigelen, Çek, s. 194.

[328] Teyitli çeke ilişkin açıklamalar için bkz. Çamoğlu, s. 120; Teyitli çekte muhatap başvuru borçlusu olmamasına rağmen, bloke ettiği çek bedelini ödememesi durumunda, muhatap TBK m.112 vd. hükümleri gereğince sorumlu tutulabilecek; ayrıca muhatap hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yoluna başvurulabilecektir. Teyitli çeke ilişkin açıklamalar için bkz. Çimen, s. 50; çek teyit edilmiş de olsa mahkemece ödenmemesi yönünde bir tedbir kararı verilmiş ve bankaya da tebliğ edilmiş ise artık karşılığın ödenmesinin mümkün olmayacağına ilişkin bkz. Biçer, s. 127.

[329] Hem TTK kapsamında hem de ÇekK kapsamında çekte kabul yasağını esneten bazı düzenlemeler de mevcuttur. Şöyle ki, poliçeye dair hangi hükümlerin çeklere uygulanacağına ilişkin TTK m.818/1 düzenlemesinde TTK m.673 hükmüne atıfta bulunularak muhatabın banka çeki düzenlemesine kanunen izin verilmiştir. Banka çeki muhatap banka tarafından düzenlemekte olup lehtar ise müşteri veya müşterinin göstereceği üçüncü bir kişi olabilmektedir. Bu sayede çek sanki muhatap banka tarafından kabul edilmiş izlenimi yaratılmakta ve çekin banka tarafından ödenilecek olduğuna inanıldığı için çekin tedavül yeteneği artmaktadır. Burada tam bir kabulden bahsedemesek de, banka çekinin kabule benzer bir durum meydana getirdiği aşikardır. Banka çekine ilişkin açıklamalar için bkz. Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 159.

[330] Çekte kabul yasağını esneten hususlara ilişkin açıklamalar için bkz. Kaya(Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 307.

Kanaatimizce gerek kanunen ödenmesi gereken karşılığı düzenleyen ÇekK m.3/3 hükmü gerekse banka çekine izin veren TTK m.818/1 atfı ile m.673 hükmü çekte kabul yasağını esneten hükümlerdir. Bunun yanında teyitli çek uygulaması kanunen düzenlenmemiş olsa da ilmi ve kazai içtihatlarda tanındığı için esasen uygulamanın çekte kabul yasağının katı düzenlemesini hafifletmeye doğru evrilmeye çalıştığını da gözler önüne sermektedir.

Her ne kadar çekte kabul yasağı muhatabın asli borçlu haline gelmesini engellemek için uygulama alanı bulmaya devam etse de bu yasağın katı şekilde değil amaca uygun olarak yorumlanması gerektiğini düşünüyoruz. Nitekim kanuni düzenlemeler ve muhatap bankanın ödemeyi garanti altına almaya çalıştığı uygulamalar karşısında, muhatap bankanın kambiyo ilişkisinden tamamen bağımsız tutulmaya çalışıldığını söylemek şu an için mümkün değildir. Hatta 5941 sayılı ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ile birlikte çek, ödeme aracı vasfını önemli ölçüde kaybetmiş olup istisnai durumlar hariç olmak üzere kredi aracı olarak kullanılan bir kambiyo senedi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şu anki uygulamada çek bir kredi vasıtası olarak kullanıldığı için fiiliyatta, kabul yasağı müessesesinin artık bir anlamı kalmamıştır. Çünkü çekte kabul yasağının genel kabul gören temel amacı esasen çekin ödeme aracı olma vasfını ön planda tutarak çeke kaydi bir nakit para işlevi kazandırmaktır. Ancak çek ödeme aracı olarak kullanılmasından ziyade kredi aracı olarak kullanıldığı ve artık nakdin yerini tutan bir kambiyo senedi olmadığı için çek hukuku bakımından kabul müessesesinin herhangi bir anlamı kalmamıştır. Hatta bu sayede, çekte kabule izin vermesi çeke olan güveni arttıracağı için taraflar tereddüt etmeksizin çek düzenleyerek ödemeleri gerçekleştirmek isteyeceklerdir Böylece çekin tedavül gücü de artacaktır.

B. İbraz Sürelerine Etkisi

Çek götürülecek bir borcu ihtiva ettiği için ibraz süreleri hak düşürücü nitelik taşır[331]. TTK anlamında ödeme aracı olan çek için kısa ibraz süreleri öngörülmüş iken, 5941 sayılı ÇekK ileri tarihli çek uygulaması ile beraber çekin ibraz süreleri

[331] İbraz sürelerinin hak düşürücü süreler olduğuna ilişkin bkz. Öztan, 2017, s. 272.

oldukça uzun olmakta, bu durum temel görevi kredi temini olan bono ve poliçe karşısında çeke ayrıcalık tanınmasına sebebiyet vermektedir.

1. İbraz Süreleri

Çekte, bono ve poliçenin aksine vade esası benimsenmediğinden, hamilin hak kaybına uğramaması için TTK m.796 hükmü ile çekin düzenlendiği yer ile ödeme yapılacak yerin aynı veya farklı olması ayrımına dayanarak ibraz süreleri düzenlenmiştir. Çekteki ibraz sürelerini düzenleyen TTK m.796 esasen CYK m.29'dan alınmış olsa da, Konvansiyon'un devletlere verdiği yetki sayesinde, her ülkeye ibraz sürelerini kendi iç hukuklarına göre düzenleyebilmelerine dair yetki vermiştir[332].

İbraz; gösterme, meydana çıkarma, sunma olarak tanımlanmıştır[333]. Nitekim çek, götürülecek bir borcu ihtiva eder. Hukuken geçerli bir ibrazdan söz edebilmek için ibraz; düzenleyenin çek hesabının bulunduğu muhatap banka şubesine yapılabileceği gibi bankanın başka bir şubesine de yapılabilmektedir. Ayrıca çekin takas odasına ibraz edilmesi de TTK m.798'e göre hukuken geçerli bir ibraz niteliği taşımaktadır[334].

Yukarıda da belirttiğimiz üzere çeklerde ibraz süresi ayrımı ödeme yeri ile düzenleme yerinin aynı olup olmadığı esasına göre yapılmış olup[335]; ödeme yeri ile düzenleme yeri aynı olan çekler için ibraz süresi on gün, ödeme yeri ile düzenleme yeri farklı ise bir ay, ödeme yeri ile düzenleme yeri farklı ülkelerde ancak aynı kıtalarda ise bir ay ve farklı kıtalarda ise üç ay olarak belirlenmiş olmaktadır (TTK m.796).

Çekte ibraz sürelerinin hesaplanabilmesi için çekin düzenlendiği tarih önemli olup ibraz sürelerinin başlangıç tarihi çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre

---

[332] TTK m.796 hükmünün CYK'dan farklılığına ilişkin açıklamalar için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 322; Korkut Özkorkut, "Çek Hukukunda Ödeme İçin İbraz Süreleri", **Batider**, Cilt: 19, Sayı: 2, 1997, s. 44,dn. 3.

[333] Bu tanım için bkz. T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü İnternet Sitesi (E.T.15.05.2020); ibrazın çekin ödenmesi talebi olduğuna ilişkin bkz. Poroy/Tekinalp, s. 321.

[334] Kendigelen, Çek, ss. 273-274; Reisoğlu, 2011, s. 201; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, ss. 160-161.

[335] Aynı yönde Özkorkut, s.44; Cihan Şahin, "Çekin İbrazı ve İbraz Sürelerine Riayet Edilmemesine Bağlanan Hukuki Sonuçlar", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 71, 2012, s. 18.

belirlenir[336]. Ayrıca ibraz süreleri emredici nitelikte olduğundan çekten doğan başvuru haklarının, hukuki, cezai, idari yaptırımların uygulanabilmesi için çekin ibraz süreleri içinde ibrazı şarttır. Aksi takdirde hamilin çekten doğan hakları kambiyo hukukuna göre talep etme imkanı ortadan kalkar[337].

2. İbraz Sürelerinin Hukuki Niteliği

Çekte ibraz sürelerini düzenleyen TTK m.796 hükmü emredici nitelikte olup tarafların bu süreleri çekin üzerine koyacakları kayıt ile ya da aralarında yapacakları anlaşmayla değiştirebilmeleri, iradi olarak uzatıp kısaltabilmeleri mümkün olmamakla birlikte, yazılmış bu tür kayıtlar yazılmamış sayılacaktır[338]. Ayrıca ibraz süreleri hak düşürücü süre niteliğinde olduğundan taraflarca ileri sürülmemiş olsa dahi mahkemece, icra dairelerince re'sen dikkate alınmalıdır[339].

Çekte ibraz süreleri emredici olduğu için değiştirilebilmesi mümkün olmamakla birlikte, çek üzerindeki düzenleme tarihinin ileri bir tarih yazılması suretiyle ibraz sürelerinin fiilen uzatılması mümkün olduğu gibi, geri bir tarih yazılması suretiyle de ibraz sürelerinin fiilen kısaltılabilmesi mümkündür[340].

3. 5941 Sayılı Çek Kanunu Karşısında İbraz Sürelerinin Yerindeliği Sorunu

Bono ve poliçeden ayrı olarak çekte, çekin düzenlendiği yer ve ödeme yerinin aynı olup olmamasına göre ibraz süreleri farklı sürelere bağlanmıştır[341]. Çekin TTK

---

[336] Şahin, s. 16.

[337] Özkorkut, s. 45.

[338] İbraz sürelerinin hukuki niteliğine ilişkin açıklamalar için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 322; Kaya(Ülgen/Helvacı/NomerErtan), s. 336-337; Bozer/Göle, s. 383; Kendigelen, Çek, ss. 289-290; Özkorkut, ss. 45-47; Şahin, s. 17; Narbay, Çekten Cayma, s. 40; Kalpsüz (Çelebican/Erem), s. 100; Öztan, 1997, s. 1175; Kendigelen/Kırca, s. 310.

[339] Şahin, s. 17.

[340] Bozer/Göle, s. 383; Kendigelen, Çek, s. 290; Özkorkut, s. 48.

[341] Çeklerin keşide yeri ile ibraz sürelerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Kendigelen, Çek, s. 280 vd; büyükşehir belediyesi sınırlarının dikkate alınması hususu için bkz. Reisoğlu, (2011), s. 202; ilçe sınırlarının esas alınması gerektiğine ilişkin açıklamalar için bkz. Öztan, (1997), s. 1168, dn. 84; ayrıca ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Şafak Narbay, "Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan "Yer" Kavramına "De lege lata" ve "De legeferenda" Çözüm Önerileri", **Prof. Dr. Ünal TEKİNALP'e Armağan**, C.I, 2003, s. 802 vd.; Sercan Uçar, "6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu Hükümleri Işığında Çekte "Düzenleme Yeri" ve

bağlamında ödeme aracı olarak kabul edildiği düşünüldüğünde; çekin ödeme aracı niteliğine uygun olarak ve hak kayıplarının da önüne geçebilmek adına kanun koyucunun farklı ibraz süreleri düzenlemiş olduğu düşünülebilir[342]. Ancak böyle bir farklılığın günümüzde herhangi bir haklı gerekçesi kalmamıştır. Nitekim 01.01.1957 tarihinde yürürlüğe giren eTTK dönemindeki ulaşım güçlükleri, hamilin muhatap bankanın başka şubesine çeki ibraz edebilmesinin mümkün olmaması gibi gerekçeler göz önünde bulundurulduğunda hak kayıplarını engellemek adına, yer ayrımına göre ibraz süresi belirlemenin haklı olduğu düşünülebilir. Buna karşın günümüzde muhatap bankanın çek hesabı bulunan şubesi dışındaki şubelere de çekin ibraz edilebilme olanağı, takas odasına ve elektronik takas yöntemlerine başvurulabilme imkanları ödeme yeri ile düzenleme yeri ayrımına göre ibraz sürelerinin belirlenmesini oldukça gereksiz kılmaktadır[343].

Diğer taraftan ÇekK ileri tarihli çeke geçerlilik tanıdığından ve artık çek üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden çekin muhatap bankaya ibraz edilip karşılığın temin edilebilmesi mümkün olmadığından, çeki bu denli uzun ibraz sürelerine tabi tutmanın elle tutulur hiçbir haklı gerekçesi kalmamıştır[344]. Çünkü ileri tarihli çekin kabulüyle birlikte çekin kredi aracı olarak kullanıldığının kabul edildiğine ilişkin şüphe bulunmamaktadır. Nitekim kanun koyucu aynı şekilde kredi vasıtası olarak kullanılan görüldüğünde ödenecek bono ve poliçede, ödeme için ibraz süresini ödeme günü ve bu günü takip eden iki iş günü olarak belirlemekte ve süresinde ibraz olunmayan bono ve poliçe hakkında hamilin başvuru hakkını kaybetmiş olduğunu hükme bağlamaktadır.

5941 sayılı ÇekK ile çekteki ileri düzenleme tarihine en azından 31.12.2021 tarihine kadar geçerlilik tanındığından artık ödeme aracı olarak kullanılmayan çek için ibraz sürelerini on gün-bir aylık ayrıma tabi tutarak belirlemenin herhangi bir meşru gerekçesi kalmamıştır. Çek ödeme aracı olma fonksiyonundan uzaklaşıp bono ve poliçe gibi kredi aracı olarak kullanıldığı için en azından ileri tarihli çekler bakımından ibraz sürelerinde değişikliğe gitmek ve bu süreleri bono ve poliçedeki

---

"İbraz Süresi" Kavramları Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", **TBB Dergisi**, Cilt: 31, Sayı: 140, 2019, s. 333 vd.

342 Yıldırım, s. 113.

343 Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Özkorkut, s. 60; Narbay, Çekten Cayma, s. 42.

344 Düzenleme tarihine vade gibi bir fonksiyon tanındığı için çekin ibrazı için on gün, bir ay ve üç ay uzunluktaki ibraz sürelerinin tanınmasının haklı gerekçesi kalmadığına ilişkin bkz. Yıldırım, s. 113.

esaslara tabi tutmak; çekin bono ve poliçeye göre eşitsiz bir konumda kalmasını önleyecektir[345].

Çekte ibraz sürelerini de lege ferenda bakımından değerlendirdiğimizde, çekin vade fonksiyonu devam ettiği müddetçe ibraz sürelerinin kısaltılmasında diğer başvuru borçlularının da yararı bulunmaktadır[346]. Zira ülkemiz enflasyon oranları hayli yüksek olan bir ülkedir, faiz oranlarının bir gecede dahi katlanılamaz boyutlara yükselebileceği düşünüldüğünde ibraz sürelerinin uzun tutuluyor olması karşılıksız kalan çeklerin sayısını arttırabilecek ve çeke olan güveni azaltarak belirsizliğe neden olabilecektir.

Esasen ibraz sürelerindeki tartışmalar Çek Kanunları yürürlüğe girmeden önce de vardı. Çünkü İsviçre ve Alman hukukunda ülke içinde düzenlenip ödenecek çek için tek ibraz süresinin kabul edilmiş olmasına karşın Türkiye'de yer ayrımına göre ibraz sürelerinin belirleniyor olmasının karışıklığa neden olduğu ileri sürülmekteydi. Halen daha bu konudaki tartışmalar devam etmekle birlikte vadeli çeke de hukuken geçerlilik tanınmış olması bu tartışmalara yeni bir boyut katmıştır.

Çekte vade esasına dönüldüğü için, bono ve poliçedeki ödeme için ibraz sürelerinin çek hakkında da uygulanması gerektiğini de lege ferenda ileri sürmekle birlikte, 31.12.2021 tarihinden itibaren çek ödeme aracı olarak kullanılmaya devam edilecekse bile ibraz sürelerindeki tartışmalarda değişiklik olmayacağını söylemek mümkündür. Zira yer ayrımına dayanmanın günümüz koşullarında pratik önemini yitirmiş olması, ulaşımın kolaylaşması ve mehaz İsvBK'da ülke için tek ibraz süresinin benimsenmiş olması dolayısıyla, hiç değilse ülke içinde düzenlenip ödenecek olan çek için tek ibraz süresinin uygulanması gerektiği haklı olarak savunulabilir. Nitekim bu durum yargı kararlarının da çelişkili gerekçelere dayanmasını önleyecek ve doktrindeki çekin ibraz sürelerine ilişkin tartışmaları da sona erdirecektir. Bu sebeple de hiç değilse ülkeyi tek bir yer olarak kabul edip ortak bir süre düzenlenmesine gidilmesi hem çelişkili yargı kararlarının çıkmasını

[345] Çekte vade esası kabul olduktan sonra ibraz sürelerinin vadeli bono ve poliçeye göre eşitsizlik yarattığına ilişkin bkz. Yıldırım, s. 113; ayrıca Yıldırım, ss. 114-115: ibraz sürelerinin düzenleme tarihi ve onu takip eden iki iş gününe indirilmiş olması CYK 'daki sürelerin ciddi anlamda kısaltılacağı sonucunu doğurmuş olacağını düşündürse de 6728 sayılı Kanun ile TTK'nın 780. Maddesine çekin zorunlu unsuru olarak karekod ve seri numarası getirilmesi ile mehaz kaynaktan zaten bir ayrışma yaşanmış olduğu görüşündedir.

[346] İbraz sürelerinin kısaltılmasında diğer başvuru borçlularının da yararı olduğu yönünde açıklamalar için bkz Yıldırım, s. 113.

engelleyecek hem de hamillerin ibraz sürelerini kaçırabilme tehlikelerini en aza indirerek hukuki güvenliği sağlayacaktır. Nitekim tek bir süre düzenlemesinin getirilmesi sadece cirantalar lehine değil aynı zamanda kafa karışıklığını önlemek adına hamillerin de lehinedir.

IX. ANAPARA FAİZİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anapara faizi kısaca, alacaklının parasından yoksun kaldığı süre boyunca borcun vadesi gelinceye kadar, borçlusundan talep edebileceği karşılık olarak tanımlanabilir[347].

TTK m.675/1, TTK m.778/2-b'ye göre; görüldüğünde ödenecek ve görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenecek vadeli poliçe ve bonoların üzerinde anapara faizi kararlaştırılabilirken; poliçelere ilişkin hangi hükümlerin çekler hakkında uygulanacağını gösteren TTK m.818'de anapara faizine ilişkin poliçe düzenlemesine atıfta bulunulmamıştır. TTK bakımından çekte anapara faizine izin verilmemesinin nedeni ise çekin ödeme aracı olmasından kaynaklanmaktadır.

A. Anapara Faizine İlişkin TTK m. 675 Hükmünün Tanıtılması

Poliçenin her ne kadar belirli bir bedelin ödenmesi konusunda kayıtsız ve şartsız havaleyi içermesi gerekse de, TTK m.675 hükmü ile birlikte belirlilik esasından ayrılma gerçekleşmiştir[348]. Anılan madde hükmüne göre görüldüğünde ve görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi gereken poliçelerde kanunda sayılan diğer vade türlerinin (belirli bir günde, düzenleme gününden belirli bir süre sonra) aksine faiz şartı kararlaştırılabilecektir. Belirli bir günde ve düzenleme gününden

[347] Anapara faizinin çeşitli tanımları için bkz. Safa Reisoğlu, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Bası, İstanbul, 2014, s. 314; Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, 22. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2016, s. 71; Nihat Yavuz, **Borçlar Hukuku El Kitabı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 353; Şaban Kayıhan ve Mustafa Ünlütepe, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 335; Yasemin Yücesoy Yılmaz, "Ticari İşlerde Faiz ve Yargıtay Uygulaması, **TBB Dergisi**, Cilt: 31, S: 140, 2019, s. 309; Arslan Kaya, "Adi Ve Ticari İşlerde Faiz", **İÜHFM**, Cilt: 54, Sayı: 1-4, 1994, s. 352; Kürşad Yağcı, "Anapara Faizi Ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK M.88 ve TBK M.120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK M.8 Ve TTK M.9) Bakımından Uygulanabilirliği", **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu'na Armağan, İÜHFM**, Cilt: LXXI, Sayı: 2, 2013, s. 422.

[348] Bozer/Göle, s.78; faiz şartının kabulünün bedelin belirli olması gerekliliğinin istisnası olması olduğu yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, s. 153, dn. 13.

belirli bir süre sonra ödenmesi gereken poliçelerde ise faiz şartı yazıldığı takdirde bu şart yazılmamış sayılacaktır[349], çünkü bu tür poliçelerde anapara faizinin önceden hesaplanabilecek ve herhangi bir belirsiz durumla karşı karşıya gelinmeyecektir[350]. Buna karşın görüldüğünde ve görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerde muhatap tarafından poliçenin görülme tarihi belirli olmadığı için anapara faizinin önceden hesaplanabilmesi mümkün olmayacaktır[351]. İşte bu sebepledir ki kanun koyucu belirsizliği giderebilmek adına bu tür poliçeler üzerine faiz kaydı konulabilmesine izin vermiştir.

Tarafların aralarında belirleyeceği anapara faiz oranını poliçe üzerine yazmaları şarttır. Zira faiz oranının belirtilmediği hallerde bu faiz oranı yazılmamış sayılacaktır (TTK m.675/2)[352]. Ayrıca taraflar faiz oranını TTK m.8 gereğince TBK m.88'de öngörülen üst sınıra bağlı olmadan belirleyebilecekleri gibi, faizin hangi tarihten itibaren işlemeye başlayacağını da istedikleri gibi kararlaştırabilirler[353]. Poliçe üzerinde başka bir gün kararlaştırılmadığı takdirde anapara faizi poliçenin düzenlendiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır[354].

B. 6102 Sayılı TTK Bakımından Durumun Değerlendirilmesi

Türk Ticaret Kanunu'na göre çek bir ödeme aracıdır ve her ne kadar üzerine ileri bir tarih yazılabilse de görüldüğünde ödenmesi gereken bir kambiyo senedidir. Çekin bu kanun kapsamında ödeme aracı niteliği taşıması ve ibraz sürelerinin de anapara faizine izin vermeyecek kadar kısa olması gerekçesiyle, haklı olarak, ödeme aracı olarak kullanılan çekte anapara faizinin kararlaştırılamayacağı kabul edilmiştir. Nitekim anapara faizi belirli miktar parayı ondan yoksun kalınan süre boyunca kredilendiren ve bu paradan kazanç elde edilmesine aracılık eden bir faiz çeşididir. Zira anapara faizi kararlaştırılırken amaç esasen alacağın kredilendirilmesini

[349] Bonoya ilişkin aynı yönde açıklama için bkz. Ülgen(Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 146.
[350] Öztan, 1997, s. 453.
[351] Öztan, 1997, s. 453.
[352] Ancak bu hükmün 3095 sayılı Kanunun birinci maddesiyle uyumlu olmadığına ilişkin bkz. Bozer/Göle, s. 78.
[353] TTK m.8'e göre serbestçe faiz oranının belirlenebileceğine ilişkin bkz. Kayıhan/Ünlütepe, s. 336; Yücesoy Yılmaz, s. 313; Yağcı, s. 428.
[354] Poroy/Tekinalp, ss. 153-154; Bozer/Göle, s. 78.

sağlamaktır. Bu sebeple de TTK anlamında ödeme aracı olarak kabul edilen çekin üzerine faiz kaydı konulursa bu faiz şartının yazılmamış sayılması gerekecektir[355].

C.5941 Sayılı Çek Kanunu Bakımından Durumun Değerlendirilmesi

Yukarıda Türk Ticaret Kanunu bakımından çekin üzerinde anapara faizi kararlaştırıldığında bu faizin yazılmamış sayılması gerektiğini belirtmiştik. Ancak bu durum 5941 sayılı Çek Kanunu bakımından özellik göstermelidir. Çünkü Çek Kanunu ileri tarihli çekleri kanunen sistemin içerisine sokmuş ve bu çeklerin vadesi gelmeden önce muhatap bankaya ibrazını engellemiştir. Bu sebeple de bu konu başlığında ileri tarihli çek uygulamasının anapara faizinin uygulanmasına herhangi bir etkisi olup olmadığını analiz etmeye çalışılacaktır.

Türk Ticaret Kanunu kapsamında çek bir ödeme aracı olduğu ve TTK m.795/2 hükmü gereği çekin üzerine gerçek düzenleme tarihine göre ileri bir düzenleme tarihi yazıldığında bu tarih yazılmamış sayıldığı için, çekte anapara faizi kararlaştırılamaması olağan bir durumdur. Buna karşın bu durumun ÇekK gm.3/5 ve m.3/8 düzenlemeleri kabul edildikten sonra bir kez daha düşünülmesi gerekmektedir. Nitekim ibraz süreleri anapara faizi konulamayacak kadar kısa kabul edilen ve ödeme aracı olarak kullanılan çek için anapara faizinin uygulanmaması oldukça doğal olmakla birlikte ÇekK'nun bu durumu geri dönülemez şekilde değiştirdiği aşikardır.

Geçici madde düzenlemesinin yürürlükte olduğu süre boyunca çek esasen belirli vadeli bono ve poliçe gibi işlevini sürdüreceğinden, anapara faizinin geçici madde düzenlemesi devam ettiği süre boyunca çekte uygulama alanı bulmaması kabul edilebilirse de; geçici madde uygulaması sona erdikten sonra uygulanacak ÇekK m.3/8 gereği, anapara faizi uygulamasının çekler bakımından da uygulama alanı bulması gerekecektir.

Hemen ifade etmek gerekir ki, ÇekK m.3/8 hükmüne göre, çekin üzerindeki düzenleme tarihinden daha önce ibraz edilmesi halinde karşılığı varsa ödeneceği ifade edilmekle birlikte hukuki takibe geçilebilmesi için üzerindeki düzenleme tarihinin beklenmesi gerektiği düzenleme altına alınmıştır. Bu halde çek sanki

[355] Çekte anapara faizinin işlemeyeceğine ilişkin açıklamalar için bkz. Öztan, 1997, s. 1042; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 139; Bozer/Göle, s. 248; Poroy/Tekinalp, s. 315.

görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçeye benzer bir konumda olmaktadır. Tek farkı poliçede "görüldükten iki ay sonra ödeneceği" gibi, poliçenin ödenmek için ibraz edileceği tarih için daha muğlak ifadeler kullanılırken; çek için en baştan daha muhataba ibraz olunarak karşılıksızdır işlemi yaptırılabileceği tarih belirli olmaktadır. Sonuç olarak ÇekK m.3/8 hükmüne göre, çekin hangi tarihte görülmek üzere muhatap bankaya ibraz edileceği belirsiz olduğundan ve çek bu durumda uzun süre ibraz için bekletilecek olduğundan, en azından çekin görüldüğü tarih ile üzerindeki düzenleme tarihi arasında anapara faizinin işlemesinin kabul edilmesi bono ve poliçeye karşı çekin hukuki konumunu sağlamlaştıracak ve aralarındaki eşitsizliğin ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Kanaatimizce, çekin görüldüğü tarih ile üzerindeki düzenleme tarihi arasında anapara faizinin işlemesi gerektiğini savunmamızın nedeni ise, çeki halen daha ödeme aracı olarak kabul eden kanun koyucunun çekin bu madde hükmüyle birlikte hemen ibraz edileceği ve karşılığın da bulunması halinde bedelin tahsil edileceğini düşünmesinin sonucu olarak karşımıza çıkar.

SONUÇ

1. Kaynağını Cenevre Yeknesak Kurallarından alan ileri tarihli çek senedin gerçekte düzenlendiği tarihe göre daha ileri bir tarih taşıyan çekleri ifade etmektedir.

Düzenleyen ile lehtarın çek üzerinde daha ileri bir tarih belirlemesi öğretide centilmenlik anlaşması olarak adlandırılmakta olup bu anlaşma sayesinde borç ilişkisi kredilendirilmektedir.

2. TTK m.780/1-e bendi gereği çek üzerinde düzenleme tarihinin gösterilmesi zorunlu olup düzenleme tarihi gösterilmemiş bir çek geçerli değildir. Düzenleme tarihi içermeyen bir çek nama yahut emre yazılı olduğu takdirde TBK m.555 gereği adi havale sayılırken, hamiline yazılı çek yazılı delil başlangıcı sayılmaktadır.

Düzenleme tarihinin mutlaka çekin ön yüzüne yazılması gerekir aksi takdirde senet çek vasfını taşımaz. Ayrıca 32,33 ve devam günlerinin düzenleme tarihi olarak yazılması halinde geçerli bir çekten söz edilemezken, şubat ayı da dahil olmak üzere, takvimde böyle bir gün bulunmasa dahi 30,31 günlerini içeren çek geçerli kabul edilmektedir.

Çek üzerinde birden fazla tarih olması durumunda ise ikinci tarihi vade olarak değerlendirilmekte ve bu tarih TTK m.795/2 hükmü gereği yazılmamış sayılmaktadır.

3. Çekin düzenlenme tarihi düzenleyenin o tarihte fiil ehliyetinin olup olmadığını tespit etmek bakımından oldukça önemlidir. Bu suretle düzenleyenin fiil ehliyetinin tespit edilebilmesi açısından çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine bakılmaktadır. Gerçek düzenleme tarihi çek üzerinde yazılı düzenleme tarihinden farklı olduğu takdirde ise düzenleyenin çek üzerinde yazılı tarihin gerçek düzenleme tarihi olmadığını yazılı delille ispat etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde çek üzerinde yazılı tarihe göre düzenleyenin fiil ehliyetinin bulunup bulunmadığına ilişkin değerlendirme yapılacaktır. Çek tedavüle çıktıktan sonra ise düzenleyenin fiil ehliyetini kaybetmesi çekin geçerliliğini etkilemez.

4. Çek temsilci aracılığı ile düzenlenebilmektedir. Temsilci aracılığıyla düzenlenen bir çekte temsilcinin temsil yetkisinin bulunup bulunmadığı ya da temsil yetkisini aşıp aşmadığı çek üzerindeki düzenleme tarihine göre belirlenmektedir.

5. İleri tarihli bir çekin düzenleme tarihi iflasın çekin düzenlenmesinden sonra mı gerçekleştiğinin tespit edilmesi açısından oldukça önemlidir. Zira çek tedavüle çıkarıldıktan sonra iflas etmenin çekin geçerliliğine etkisi yoktur.

6. Konkordatoda, ileri tarihli çek düzenlenmesinden kaynaklanan hukuki ve cezai sorumluluğu belirleyebilmek açısından çekin mühlet sürelerinden önce mi yoksa sonra mı düzenlendiği oldukça önemlidir. Zira çek geçici mühletten sonra düzenlenmiş ise konkordato alan borçlunun bu çekten doğan hukuki ve cezai sorumluluğu tam olmaktadır. Buradaki asıl sorun çekin gerçek düzenleme tarihi geçici mühlet kararından önce olup da üzerindeki düzenleme tarihinin mühlet süreleri içerisinde gelmesidir.

Çekten doğan hukuki sorumluluk değerlendirildiğinde; konkordato projesine dahil edilen ve gerçek düzenleme tarihi geçici mühletten önce olan ileri tarihli çekin üzerindeki düzenleme tarihi mühlet süreleri içinde gelirse bu çek konkordato sürecine tabi olacak ve konkordato sonuçlanana kadar çek hakkında icra takip işlemi yapılamayacaktır. Buna karşın çek konkordato projesine dahil edilmemiş ve çekin gerçek düzenleme tarihinin de geçici mühletten önce olduğu ispat edilememişse bu durumda çek konkordatoya tabi olmayacak ve bu çek hakkında icra takip işlemleri yürütülebilecektir.

Çekten doğan cezai sorumluluk değerlendirildiğinde ise; konkordato projesinde yer alan ya da projede yer almayıp da gerçek düzenleme tarihinin geçici mühletten önce olduğu ispatlanan çekler geçici mühlet kararından önce düzenlenip de mühlet içerisinde karşılıksızlığı tespit ettirilirse projede gösterilen çekler bakımından bu durum hukuka uygunluk sebebi teşkil edecektir. Buna karşın projede gösterilmeyen çeklerin gerçek düzenleme tarihinin geçici mühletten önce olduğu ispat edilememişse karşılıksız çıkan çekler açısından cezai sorumluluk tamdır.

7. İleri tarihli bir çekin ibraz süresi üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre belirlenmektedir.

8. Çekte öngörülen zamanaşımı süresi ibraz sürelerinin bitimiyle başladığı için çek üzerindeki düzenleme tarihi zamanaşımı sürelerinin tespit edilmesi bakımından da önem taşımaktadır.

9. Çekten cayma ibraz sürelerinin bitiminden itibaren hüküm ifade ettiği için çekin düzenleme tarihi çekten cayma süresinin tespiti bakımından da önem taşır.

10. Düzenlenen çekin karşılıksız çıkması durumunda düzenleyen hakkında özel yaptırımlar öngörülmüş olması, bankanın karşılıksız çıkan çekler hakkında sorumlu olduğu miktarı hamile ödemesi, muhatabın banka oluşu, bono ve poliçedeki gibi kambiyo senetlerine özgü takip yoluna tabi oluşu çekin ödeme aracı olma özelliğinden saptırılmasına neden olmuştur. Böylece çek ileri tarihli olarak kullanılmaya başlanmış ve temelde kredi aracı olan bono ve poliçenin piyasanın dışına itilmesine sebep olmuştur.

11. Üzerine gerçek düzenleme tarihine göre daha ileri bir tarih yazılması ile düzenlenen ileri tarihli çek sonucunda borçlu borcunu kredilendirmiş olurken alacaklı ise çekin sağladığı avantajlarla birlikte alacağını teminat altına alma imkanı elde etmektedir.

12. ÇekK uyarınca ileri tarihli çeke hukuken geçerlilik tanındığı ve çek üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar ibraz yasağı olduğu için çekin teminat aracı olarak kullanılmasına da imkan tanınmış olmaktadır. Böylece çek teminat aracı olarak kullanılabilmektedir.

13. 5941 sayılı Çek Kanunun kabulüyle çek üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar çekin ibrazı yasaklandığı için hamil çeki vadesinden önce tahsil için muhatap bankaya ibraz edemeyecektir.

14. Çekin karşılıksız çıkması halinde düzenleyenin yaptırıma tabi tutulması, muhatabın banka olması hamile güven sağladığı için ileri tarihli çekin yayılmasını arttıran nedenlerdendir.

15. İleri tarihli çekin hukuk sistemimize dahil edilmesiyle ilgili görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Kimi görüş ileri tarihli çekin tamamen geçersiz sayılmasını savunurken kimisi bu çekin sisteme dahil edilmesi görüşündedir. Kanımızca ileri tarihli çek artık Türk hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu sebeple de her ne kadar ileri tarihli çekin sisteme katılması Kara Avrupası hukuk sistemine aykırılık oluştursa da uygulamada bu derece rağbet gören bu çeklerin tamamen hukuk sistemimizin bir parçası olarak kabul edilmesi daha uygun olacaktır.

16. 826 sayılı Ticaret Kanununda ileri tarihli çek geçersiz kabul edilmiştir. Buna karşın 6762 sayılı Ticaret Kanununda ise ileri tarihli çek geçerli ancak üzerindeki düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilmesi halinde ödenebilir kabul edilmiştir. İleri tarihli çekin düzenleme tarihinden önce muhatap

bankaya ibraz edilebilmesi sayesinde çekin kredi aracı olarak kullanılmasının önüne geçmek amaçlanmıştır. 6762 sayılı Kanundaki esas aynen 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda da kabul edilmiştir.

17. 3167 sayılı eÇekK'nun ilk halinde çekin ödeme aracı olduğu esasına sadık kalınarak düzenleme tarihinden önce çekin muhataba ibraz edilebileceği kabul olunmuştur. Ancak 5838 sayılı kanun değişikliğiyle beraber Çek Kanunlarında geçici madde düzenlemesi yürürlüğe girmiş ve ileri tarihli çekin düzenleme tarihinden önce ibrazı 31.12.2009 tarihine kadar yasaklanmıştır. Böylece hem cezai hem de hukuki takibe geçilebilmesi açısından çekte vadeye itibar tanınmıştır.

5941 sayılı ÇekK gm. 3/5 düzenlemesi ile en son 31.12.2021 tarihine kadar ibraz yasağı devam ettirilmiştir. Bu da göstermektedir ki geçici madde düzenlemesi adeta genel, soyut ve sürekli bir kanun düzenlemesi olarak hukuk sisteminde kendine yer edinmiştir. Çek Kanunları çekte vadeye geçerlilik tanıyarak çekin üzerindeki tarihe kadar tahsil edilmesinin önüne geçmiştir. Bu durum hem düzenleyen hem de hamilin yararınadır.

18. Çek temelde ödeme aracı olarak kabul edilmektedir. Buna karşın ticari alışkanlıklar gereği çeklerin kredi aracı olarak kullanılmasına imkan tanınmıştır. Kredi aracı olarak kullanılan çekte borçlu çek üzerindeki düzenleme tarihi gelene kadar borcunu kredilendirme imkanı elde ederken, alacaklı alacağını teminat altına almış olmaktadır. Çekin hem kredi aracı olarak kullanılabilmesi aynı zamanda da karşılıksız çıktığında cezai yaptırıma tabi tutulması çeki diğer kambiyo senetlerine göre daha güvenilir kılmaktadır. Buna karşın çekin kredi aracı olarak kullanılabiliyor oluşu ödeme aracı olarak kullanılabilmesine engel teşkil etmez.

19. 5941 sayılı Çek Kanunuyla birlikte çekte vade hukuken tanındığı için çeklerin teminat altına alınması amacıyla düzenlenmesine uygulamada sıklıkla karşılaşılmaktadır. Nitekim bir senedin kredi vasıtası olarak kullanılmasıyla teminat için verilmesi arasında sıkı bağlantı bulunmaktadır. Çekteki vadeye kanunen geçerlilik tanıdığı için çeklerin ileri tarihli olarak düzenlenerek teminat amacıyla kullanılması kolaylaşmıştır.

20. TTK'ya göre çek ödeme aracı olduğu için vadeden önce başvuruya ilişkin poliçe düzenlemesinin çekler hakkında uygulanabilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte 5941 sayılı ÇekK ileri tarihli çekin kredi aracı olarak kullanılabileceğini

gm.3/5 düzenlemesiyle birlikte kabul etmiş olduğu için bu çekler hakkında katı ve dar bir yorum yaparak vadeden önce başvuruya ilişkin poliçe hükümlerinin ileri tarihli çeklere uygulanamayacağını söylemek doğru değildir. Nitekim kredi aracı olan bono ve poliçedeki gibi ileri tarihli çekler de kredi aracı olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple düzenleyenin iflas etmesi ya da ödeme konusunda güvensizlik hallerinin çıktığı durumlarda hamilin alacak hakkının zedelenmemesi için ÇekK gm.3/5 düzenlemesinin uygulanmasının devam ettiği 31.12.2021 tarihine kadar vadeden önce başvuruya ilişkin poliçe düzenlemesinin çekler hakkında da uygulama alanı bulması gerekmektedir.

21. TTK kapsamında çek bir ödeme aracı olduğu için çekte rehin cirosu yasaklanmıştır. Ancak ÇekK uygulamayı kanunlaştırarak çeki kredi aracı haline dönüştürdüğü için artık çekte rehin cirosunun yapılamayacağını söylemek mümkün değildir. Rehin cirosunda amaç borcun rehnedilmesini sağlayarak alacağın teminat altına alınmasına olanak sağlamaktır. Bu sebeple de uygulamada ödeme aracı olarak kullanılmaktan ziyade kredi aracı olarak kullanılan çekte rehin cirosu yapılmasının kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Poliçelere ilişkin hangi hükümlerin çekler hakkında uygulanacağına atıfta bulanan TTK m.818'de vadeden önce ödeme yasağına ilişkin atıfta bulunulmamıştır. Esasen bu oldukça doğaldır. Zira TTK m.795/2 hükmü gereği hamil üzerindeki vade tarihi gelmeden önce herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın çeki muhatap bankaya ibraz ederek bedeli tahsil edebilme imkanına sahiptir. Hal böyle olunca da muhatap vadeden önce ödemenin bir yükümlülüğü olan maddi anlamda hak sahibine ödeme yapıp yapmadığını araştırmaksızın şekli anlamda hak sahibine ödeme yaparak sorumluluktan kurtulmuş olmaktadır. Buna karşın Çek Kanunu ile birlikte 31.12.2021 tarihine kadar getirilen ibraz yasağı hamilin dilediği vakit çek bedelini alabilmesine imkan tanımamaktadır. Hal böyle olunca da çek bedelini üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden ödeyen muhatabın bu zarardan sorumlu tutulması gerekmektedir. İşte tam da bu sebeple vadeden önce ödemeye ilişkin poliçe düzenlemesinin çekler hakkında uygulama alanı bulması gerekmektedir.

23. Çekin zayi olması durumunda ilan sürelerinin işleme zamanı TTK'ya göre vadesi gelmiş poliçelerdeki gibi bir değerlendirmeye tutulmuştur. Yani TTK'ya göre ödeme aracı olarak kabul edilen çekte çekin mahkemeye getirilme süresi ilk ilan

tarihinden itibaren başlayacaktır. Burada kanun koyucunun çekin üzerindeki düzenleme tarihi beklenilmeksizin ibraz edilip bedelin tahsil edildiğini göz önünde bulundurarak bu düzenlemeye atıfta bulunduğu açıktır. Ancak 5941 sayılı ÇekK hamilin çek üzerindeki düzenleme tarihini beklemesi gerektiğini hükme bağlamış olduğu için burada vadesi gelmiş poliçe hükümlerinin uygulanması hakkaniyetli değildir. Zira vade gelmeden önce çek muhatap bankaya ibraz edilemeyeceğinden hamilin çekin iptali için dava açıldığından haberi olmayacaktır. Bu durum oldukça sakıncalı sonuçlara sebep olarak hamilin hukuki statüsünü kötüleştirebilecektir. Bu sebeple vadesi gelmemiş çekler hakkında ilan süreleri çekin düzenleme tarihi gelmesi itibarıyla başlatılmalıdır.

24. Rehinle temin edilmemiş olup vadesi gelmiş çekler bakımından ihtiyati haciz istenebilmesinde gerek Yargıtay gerekse öğreti açısından herhangi bir tartışma söz konusu değildir. Buna karşın vadesi gelmemiş ileri tarihli çekler hakkında ihtiyati haczin istenip istenemeyeceği hususu tartışmalıdır.

Yukarıda çokça ifade edildiği üzere ÇekK gm.3/5 düzenlemesinde çekin bono ve poliçe gibi kredi aracı olarak kullanılmasına kanun koyucu tarafından izin verildiğinden, bunlar hakkında vadeden önce ihtiyati haczin şartlarını düzenleyen İİK m.257/2'nin uygulanmamasının hiçbir haklı gerekçesi bulunmamaktadır. Zira çekin şu an bono ve poliçeden farkı bulunmamakta vade gelinceye kadar alacaklının çeki ibraz edebilmesi ÇekK gm.3/5 hükmü uyarınca mümkün olmamaktadır. Hal böyle olunca düzenleyenin hileli işlem yapması malları kaçırması gibi durumlarda alacaklının ihtiyati haciz talep etmesine izin verilmemesi bir anlamda borçlunun borcu ödememeye yönelik hareketlerini hukuk sistemince korunması anlamına gelir ki bu durumun kabul edilebilmesi mümkün değildir.

25. TTK m.784'e göre çekte kabul müessesesi yasaklanmıştır. Kabul yasağının temel nedeni, çekin bir ödeme aracı olması ve bu sebeple de kredi aracı olarak kullanılmasının engellenmek istenmesidir.

Bununla birlikte artık Çek Kanunu düzenlemesi ile çekin üzerindeki yazılı düzenleme tarihi gelinceye kadar çekin muhatap bankaya ibrazı yasaklandığı için çekte kabul yasağının bir anlamı kalmamıştır. Zira çek şu an uygulamada ticari ilişkilerin yürütülmesini sağlayan yegane kredi araçlarındandır. Bu sebeple de ÇekK nezdinde vadeli çek uygulamasına geçildiği için günümüzde çekte kabul yasağının

herhangi bir anlamı kalmamıştır çünkü kabul yasağının asıl amacı çeke kaydi bir nakit para işlevi kazandırmaktır.

26. Çekte bono ve poliçeden farklı olarak ibraz süreleri düzenleme yeri ve ödeme yerinin aynı olup olmadığı esasına göre belirlenmiştir. Her ne kadar TTK kapsamında çek ödeme aracı olarak görüldüğü için hak kayıpları yaşanmaması adına kanun koyucunun farklı ibraz süreleri belirlemiş olduğu düşünülse de şu anki ÇekK kapsamında çekin ödeme aracı olarak kullanıldığı söylenememektedir. Bu sebeple de çekin ibraz sürelerini on günlük-bir aylık süre ayrımına tabi tutmanın hiçbir haklı gerekçesi kalmamıştır. Bu sebeple de çekin ibraz süresinin tek bir süre olarak belirlenmelidir. Hatta 31.12.2021 tarihine kadar ibraz süresi bakımından poliçe ve bonodaki gibi iki iş günü olarak da belirlenebilir. Zira çekin şu anki kullanımı bakımından bono ve poliçe bakımından hiçbir farkı kalmamıştır.

27. TTK kapsamında çek ödeme aracı olduğu için çekte anapara faizi kararlaştırılamamaktadır. Buna karşın ÇekK bakımından çek artık bir kredi aracı olarak işlev gördüğü için anapara faizinin uygulanmaması için hiçbir gerekçe kalmamıştır. Zira ÇekK gm.3/5 düzenlemesi ibraz yasağı getirdiği için çek belirli vadeli poliçe gibi değerlendirilerek çek üzerinde anapara faizi kararlaştırılamayacağı düşünülebilirse de 31.12.2021 tarihinden sonra yürürlüğe girecek ÇekK m.3/8 bakımından anapara faizinin işlemesi mümkün olmalıdır. Çünkü bu düzenleme gereği çek üzerindeki düzenleme tarihi gelmeden bankaya ibraz edilebilecek karşılık kısmen ya da tamamen varsa karşılık kendisine ödenecek ancak karşılığın ödenemeyen kısmı için hamil hukuki takip yapamayacak ve düzenleme tarihini beklemek zorunda kalacaktır. Bu sebeple çekin hangi tarihte görülmek üzere ibraz edileceği belirsiz olduğundan çekin görüldüğü tarih ile üzerinde yazılı düzenleme tarihi arasında anapara faizinin işlemesi gerekir.

KAYNAKÇA

Akdeniz, Umut. "İhtiyati Haciz Müessesesi", **GÜHFD**, Cilt: X, Sayı: 1, 2006, ss. 197-226.

Akil, Cenk. "Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları (28.02.2018 Tarih ve 7101 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere Göre)", **TBB Dergisi**, Cilt: 2019, Sayı: 141, 2019, ss. 227-252.

Arkan, Sabih. **Ticari İşletme Hukuku**, 22. Baskı, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2016.

Arslan, Aziz Serkan. "HMK Hükümlerine Göre Teminat Kurumu Ve Dava Şartı Niteliği", **DEÜHFD**, Cilt:16, Özel Sayı, 2014, ss. 943-974.

Arslan, İbrahim. "Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Defileri", **SÜHFD**, Cilt: 16, Sayı:1, 2008, ss. 11-28.

Atalı, Murat ve İbrahim Ermenek. **İcra ve İflas Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Ayan, Serkan. **Kefalet Sözleşmesi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Ayli, Ali ve Didem Yardımcıoğlu. "Çekte Düzenleme Tarihi Ve Önemi", **DEÜHFD**, Cilt: 16, Özel Sayı, 2014, ss. 3195-3239.

Aytuğar, Bilge. "Çekte Rehin Cirosu ve Teminat Çeki Uygulaması", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 163, 2020, ss. 481-501.

Bahtiyar, Mehmet. **"İleri Tarihli Çekten Doğan Hukuki Ve Cezai Sorumluluk"**, **Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008.

Bahtiyar, Mehmet.”5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek”, **KHÜHFD**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2013, ss. 47-58.

Bahtiyar, Mehmet. **“Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi Ve İmkansızlığı”, Makaleler I**, Beta Yayınları, İstanbul, 2008, ss. 237-248.

Bahtiyar, Mehmet. **Kıymetli Evrak Hukuku**,18. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2020.

Bartu, Nihat. "Muahhar Tarihli Çekler ve Çek Karşılıkları", **İstBD**, Cilt: XXIV, Sayı:9, Eylül 1950, ss. 524-531.

Başman, Murat.”3167 Sayılı Çek Yasasında 3863 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklik ve Bir Yargıtay Kararı”, **TBB Dergisi**, Cilt:5, Sayı:3, 1993, ss. 357-361.

Başözen, Ahmet. **İcra ve İflas Hukuku Ders Notu&Soru Bankası**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Biçer, Levent. “Çekte Kabul Yasağı Ve Sonuçları”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, Sayı:2, 2008, ss. 121-141.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı. **Kıymetli Evrak Hukuku**, Dora Yayınları, Bursa 2010.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Dora Yayınları, Bursa 2018.

Bozer, Ali ve Celal Göle. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 9. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2020.

Bozgeyik, Hayri. **Poliçede Müracaat Hakkı**, Ankara, 2003.

Can, Mertol. “Çek Hamilinin Muhatap Bankaya Karşı Hukuki Durumu”, **GÜHFD**, Cilt: 2, Sayı: 2, 1998, ss. 63-79.

Can, Mertol. **Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2015.

Coşkun, Mahmut. **Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku Bono-Poliçe-Çek**,6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Çağa, Tahir. “Özel Hüküm Genel Hükmü Daima Bertaraf Eder Mi?”, **TBB Dergisi**, Cilt:3, Sayı: 3, 1991, ss. 366-375.

Çağlar, Hayrettin. “5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma ve Düzenleme Yasağı”, **GÜHFD**, Cilt: XIII, Sayı: 1-2, 2009, ss. 1-20.

Çamoğlu, Ersin. **Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri**, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

Çelebican, Gürkan, Turgut Kalpsüz ve Faruk Erem. **İktisadi ve Hukuki Yönden Çek**, Genişletilmiş 2. Basım, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, 1974.

Çimen, Murat. “Çek’te Kabul Ve Teyid”, **Bursa Barosu Dergisi**, Cilt: 30, Sayı: 81, 2006, ss. 47-54.

Çöl, Hüseyin Cem. ”İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar”, **AÜHFD**, Cilt: 53, Sayı:1, 2014, ss. 195-220.

Demirel, Duygu.”5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çekler ve Hukuki Sonuçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 99,2014, ss. 14-30.

Develi, Emine. “Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2016, ss. 79-102.

Domaniç, Hayri. **Karşılıksız Çek (Yargıtay Kararları ve Dünya Mevzuatından Örnekler Eleştiri ve Temenniler)**, İstanbul, 1983.

Domaniç**,** Hayri. **Kıymetli Evrak Hukuku**, TTK Şerhi IV, İstanbul, 1990.

Domaniç, Hayri. "3167 Sayılı Çek Kanununun Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı Ve Gerekçeleri", **ManBD**, Yıl: 9, Sayı: 35, 1990, ss. 5-12.

Durgut, Ramazan. "Çekte Kabul Yasağı ve Çekin Teyidi", **İstBD**, Cilt: 80, Sayı: 3, 2006, ss. 985-1004.

Ekşi, Dağlar. "4814 Sayılı Kanun ile Değişik 3167 sayılı Çek Hamillerinin Korunması ve Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Açısından Karşılıksız Çek, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 2, 2003, ss. 205-228.

Eminoğlu, Cafer, Süleyman Kıran, Nevin Meral, F. Betül Çakır Çelebi ve Kemalettin Ahmet Aksoy. **Kıymetli Evrak Hukuku Pratik Çalışmaları Ticaret Hukuku Uygulama Serisi 3**, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Ergin, Numan Emre. "Vadeli Çekin Konkordato Sürecinde Karşılıksız Çıkması", **Dünya Gazetesi**, 22.06.2019.

Eriş, Gönen. **Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.

Erkan, Mehmet. "Yeni Bir Finansman Aracı: Barter", **Vergi Dünyası**, Yıl: 19, Sayı: 221, 2000, ss. 92-103.

Eroğlu, Sıtkı."Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun İle İlgili Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamada

Ortaya Çıkan Sorunlar, Tespitle ve Öneriler", **Batider**, Cilt: XV, Sayı: 2, 1989, ss. 13-29.

Ersoy, Yüksel. "Tartışmalar", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu(Bildiriler-Tartışmalar- Panel)**, Ankara, 2002, ss. 49-69.

Gençtürk, Muharrem. "Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XV, Sayı: 1-2, 2011, ss. 119-159.

Göç Gürbüz, Diğdem. **Öğreti, Uygulama ve Yargıtay Kararları Işığında Kıymetli Evrakın Zayi Olması ve İptali**, Beta Yayınları, İstanbul, 2017.

Gökçe, Deniz. "Güven Sorunu Var mı?", **Akşam Gazetesi**, 03/10/2001 tarihli yazısı.

Göle, Celal. **Çek Hukuku**, Ankara, 1989.

Güler, Mahmut. "Sonraki Tarihli Çekler Ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar", **TBB Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, 1990, ss. 171-179.

Gültekin, Özkan. **Öğretide ve Uygulamada Kıymetli Evrakın Ziyaı ve İptali**,8. Baskı, Ankara, 2016.

Gültekin, Özkan. "Kıymetli Evrakın Ziyaı Nedeniyle İptalinde İptal Kararı Hamilin (Davacının) Borçlularına Rücu Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 10, 2007, ss. 59-70.

Günay, Erhan. "Yargıtay Kararları Eşliğinde Soru/Yanıtlı Çek Zayii Nedeniyle İade ve İptal Davaları", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 111, 2015, ss. 86-98.

Gürühan, Caner. **Çekin Zayi Olması Ve İptali**, 2. Baskı,Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

Gürühan, Caner. "Çekin Zayi Olması Nedeniyle Keşidecinin İptal Davası Açma Hakkına Sahip Olup Olmadığına İlişkin Bir Değerlendirme", **Batider**, Cilt: 30, Sayı: 4, 2014, ss. 283-308.

Helvacı, Mehmet. "Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi", **Batider**, Cilt: XXV, Sayı: 4, 2009, ss. 229-251.

İnan, Nurkut. "Özel Hukukta Karşılıksız Çek", **Batider**, Cilt: XI, Sayı: 2, 1981, ss. 95-118.

İnan, Nurkut "İstirdat Davasında İspat Yükü-Çekin İktisadi Niteliği", **Batider**, Cilt: V, Sayı: 1, 1969, ss. 88-97.

İnan,Nurkut. **Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk**, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara,1981.

Kaçak, Nazif. **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek**,5. Baskı,Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

Karahan, Sami, Zekeriya Arı, Hayri Bozgeyik, Tahir Saraç ve Mücahit Ünal. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Konya, 2014.

Karayalçın, Yaşar. **Ticaret Hukuku III**, 4. Baskı, Ankara, 1970.

Karayalçın, Yaşar. "3167 Sayılı Kanunun Hazırlanması ve Uygulanması Hakkında Açıklamalar", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu(Bildiriler-Tartışmalar-Panel)**, Ankara, 2002, ss. 37-40.

Kalpsüz, Turgut. "Tartışmalar", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu(Bildiriler-Tartışmalar-Panel)**, Ankara, 2002, ss. 49-69.

Kaya, Arslan, "Adi Ve Ticari İşlerde Faiz", **İÜHFM**, Cilt: 54, Sayı: 1-4, 1994, ss. 347-366.

Kayıhan, Şaban. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Kaya, Asım "Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 105, 2015, ss. 82-88.

Kaya, Mustafa İsmail ve Burçak Tatlı. **Ticaret Hukuku II(Kıymetli Evrak Hukuku)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Kayıhan, Şaban ve Mustafa Ünlütepe. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Kayış, Ferhat. **Kambiyo Senetlerinde İhtiyati Haciz**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Kayış, Ferhat. "Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Alacaklarına Dayalı İhtiyati Haciz Talepleri", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 144, 2018, ss. 70-86.

Kendigelen, Abuzer. **Çek Hukuku**, 5. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Kendigelen, Abuzer ve İsmail Kırca. **Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Kınacıoğlu, Naci. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, 1999.

Kırca, İsmail. **5941 Sayılı Çek Kanunu- Konferans (22 Ocak 2010)**, Ankara, 2010.

Kırca, İsmail."Yargıtay Kararları Işığında Çekte Gizli Rehin ve Teminat Amacıyla Temlik Ciroları", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 2013**, Cilt: XXVII, ss. 85-99.

Kocasakal, Ümit. "4814 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un Cezai Hükümleri Üzerine Düşünceler", **GSÜHFD**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2003, ss. 79-120.

Kubilay, Huriye. "Kambiyo Senetlerinin Rehni", **DEÜHFD**, Cilt: 3, Sayı: 1-4, 1987, ss. 497-513.

Kumkale, Rüknettin. "Barter Düzeni", **Dünya Gazetesi**, 4 Ekim 2016. (E.T.09/10/2020)

Kuntalp, Erden. "Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk", **Prof. Dr. Reha Poroy'a Armağan**, İstanbul, 1995, ss. 263-299.

Kuru, Baki. **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra Ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Kuru, Murat. "Geçici Hukuki Koruma Kavramı Ve İhtiyati Haciz Müessesi", **İstBD**, Cilt: 92, Sayı: 2018/1, ss. 51-88.

Munyar, Mahmut. "Yitirme(Zayi) Nedeniyle Çek İptali Davaları", **Bursa Barosu Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 71, 2003, ss. 13-17.

Muşul, Timuçin. **İflas Ve Konkordato Hukuku-Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırma**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Narbay, Şafak. **Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı**, 2. Bası, İstanbul, 1999.

Narbay, Şafak. ”5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 43, 2010, ss. 65-97.

Narbay, Şafak. “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz”,**Prof.Dr.İrfan BAŞTUĞ Anısına Armağan,DEÜHFD,** Cilt: 7, Özel Sayı, 2005, ss. 173-222.

Narbay, Şafak.“Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan “Yer” Kavramına “De lege lata” ve “De legeferenda” Çözüm Önerileri,**Prof. Dr. Ünal TEKİNALP’e Armağan, DEÜHFD**, Cilt: I, 2003, ss. 793-821.

Odman Boztosun, Ayşe. “Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı”, **Legal Hukuk Dergisi**, Sayı: 53, 2007, ss. 1487-1499.

Okan, Neval. “İleri Tarihli Çek (Vadeli Çek) Ve Limited Ortaklık Müdürünün Ortaklığı Temsil Yetkisinin Sona Ermesi Halinde İleri Tarihli Çekten Sorumluluk”, **Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 1, 1999, ss. 255-264.

Önen, Ergun. “İhtiyati Haczin Kaldırılması Davası”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 37, Sayı: 1, 1980, ss. 251-279.

Özdamar, Mehmet, Kürşat Göktürk, Mehmet Çelebi Can ve Esra Kaşak, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Özekes, Muhammet. **İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz**, Ankara, 1999.

Özekes, Muhammet. “İcra Ve İflas Kanunu’nda İhtiyati Hacze İlişkin Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, (İcra ve İflas Kanununda 4949 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Sempozyumu), **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2005, ss. 445-457.

Özel, Bilal. **Kambiyo Senetlerinde Rehin Cirosu**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2012.

Özgenç, İzzet. **Çek Kanunu**, 9. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özkorkut, Korkut. ”Çek Hukukunda Ödeme İçin İbraz Süreleri”, **Batider**, Cilt: 19, Sayı: 2, 1997, ss. 43-61.

Öztan, Fırat. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997.

Öztan, Fırat. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 21. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

Öztürk Dirikkan, Hanife. **Kıymetli Evrakın Ziyaı ve İptali**, Ankara, 1990.

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes. **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

Poroy, Reha. “Fransız Çek Hukukunda Son Gelişmeler”, **Batider**, Cilt: XI, Sayı: 2, 1981, ss. 13-32.

Poroy, Reha ve Ünal Tekinalp. **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 23. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

Pulaşlı, Hasan. **Kıymetli Evrak Hukuku**, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.

Pulaşlı, Hasan. **Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları**, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Reisoğlu, Seza. **Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek**, 2. Baskı, Ankara, 1998.

Reisoğlu, Seza. ”3167 Sayılı Çek Yasasının Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar ve Öneriler”, **Batider**, Cit: XV, Sayı: 2, 1989, ss. 3-11.

Reisoğlu, Seza. **Çek Hukuku**, Ankara, 2011.

Reisoğlu, Seza. ”Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar”, **TBB Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Değerlendirmesi Toplantısında Yapılan Sunum**, 29.12.2009, ss. 1-19.

Reisoğlu, Safa, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Bası, İstanbul, 2014.

Selçuk, Sami. “Tartışmalar”, **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar-Panel)**, Ankara, 2002, ss. 49-69.

Seven, Vural. ”5838 S. Kanun’un Çek Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”, **İzmir Barosu Dergisi**, Yıl: 73, Sayı: 1, 2009, ss. 97-111.

Seven, Vural. “Tartışmalar”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 2013**, Cilt: XXVII, ss. 103-106.

Seven, Vural. “Karar İncelemesi Hamiline Yazılı Çekte Ciranta Tarafından Konan “Bedeli Teminattır” Kaydının Hukuki Sonucu”, **DEÜHFD**, Cilt: 5, Sayı: 2, 2003, ss. 143-158.

Soydemir, Muzaffer. **Çekte Vade Sorunu,** Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.

Şahin, Cihan. “Çekin İbrazı ve İbraz Sürelerine Riayet Edilmemesine Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 71, 2012, ss. 10-28.

Şimşek, Edip. **Hukukta ve Cezada Ticari Senetler**, Ankara, 1982.

Şimşek, Edip. **Ticari Senetler**, Ankara, 1989.

Tandoğan, Haluk, "Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar", **Batider**, Cilt: XI, Sayı: 2, 1981, ss. 67-94.

Tekil, Müge. **Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu**, Beta Yayınları, İstanbul, 1997.

Tekinalp, Ünal. "İleri Keşide(Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri", **Prof.Dr. Aysel Çelikel'e Armağan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, 1999-2000, ss. 923-932.

Tekinalp, Ünal. " Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısının İleri Keşide Tarihli Çeklere İlişkin Sisteminin Değerlendirilmesi ", **Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu(Bildiriler-Tartışmalar-Panel)**, Ankara, 2002, ss. 41-48.

Tekinalp, Ünal. "Tartışmalar", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ve Ankara Barosu İşbirliği İle Düzenlenen "5941 Sayılı Çek Kanunu Paneli"**, Ankara, 26 Mart 2010, ss. 79-105.

Teoman, Ömer. "Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler",**Batider**, Cilt: 25, Sayı: 2, 2009, ss. 27-34.

Topçuoğlu, Metin. "Yeni Çek Kanunu'na Göre Tüzel Kişileri Temsilen Çek Düzenlenmesi ve Sonuçları", **GÜHFD**, Cilt: XIV, Sayı: 2, 2010, ss. 141-167.

Topçuoğlu, Metin. "Yeni Çek Kanununa Göre Çekin Niteliği ve Türleri", **Erzurumluoğlu Armağanı**, Ankara, 2012, ss.739-764.

Türcan, Mehmet. **Yargıtay Kararları Işığında Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu**, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2018.

Türk, Ahmet. **Maddi Hukuk ve İcra-İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası (Yargıtay Kararları Işığında, Özellikle Kambiyo Senedi Borçlusu Tarafından Açılan Menfi Tespit Davası, Kambiyo Senedi Borçlusunun Def'ileri, Kambiyo Senedinin Bedelsizliği ve Hükümsüzlüğü)**, Ankara, 2006.

Uçar, Sercan. "6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu Hükümleri Işığında Çekte "Düzenlenme Yeri" ve "İbraz Süresi" Kavramları Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", **TBB Dergisi**, Cilt: 31, Sayı: 140, 2019, ss. 331-354.

Uras, Güngör. "Piyasa Yağsız Kaldı", **Milliyet Gazetesi**, 27.02.2002. (E.T.09/10/2020)

Uyar, Talih. "İcra Hukukunda Bono'nun (Emre Muharrer Senet'in Geçerlilik Koşulları", **TBB Dergisi**, Cilt: 20, Sayı: 74, 2008, ss. 290-325.

Uyar, Talih. "Elektronik Posta Verilerinin Yazılı Delil ya da Delil Başlangıcı Olarak Senedin Teminat Senedi Olup Olmadığının İspatındaki Rolü", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 125, 2017, ss. 90-92.

Uyar, Talih. "İhtiyati Haciz İsteminin Koşulları", **Prof.Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, DEÜHFD,** Cilt: 19, Özel Sayı, 2017, ss. 2585-2631.

Uzunallı, Sevilay ve Ali Haydar Yıldırım. **Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Ülgen, Hüseyin. Mehmet Helvacı, Arslan Kaya ve N. Füsun Nomer Ertan, **Kıymetli Evrak Hukuku**, 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.

Ünlütepe, Mustafa. “İpoteğin Alacak Bakımından Kapsamı”, **TBB Dergisi**, Sayı: 102,2012, ss. 173-218.

Yağcı, Kürşad. “Anapara Faizi Ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBKM.88 ve TBKM.120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK M.8 Ve TTK M.9) Bakımından Uygulanabilirliği”, **Prof. Dr. Ersin Çamoğlu’na Armağan, İÜHFM**, Cilt: LXXI, Sayı: 2, 2013, ss. 421-437.

Yağmur, Setenay. “Türk Hukukunda Çeke Konulabilecek Kanunda Öngörülmeyen Bazı İhtirazi Kayıtlar”, **Prof. Dr. Cevdet YAVUZ’a Armağan, MÜHFHAD**, Cilt: 22, Sayı: 3, 2016, ss. 2867-2892.

Yaman, Rabiye. “Çekin Cirosu ve Hukuki Sonuçları”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 85, 2013, ss. 70-81.

Yasan, Mustafa. “Çek Kanunu Geçici M.3F.1 Uyarınca Üzerinde Yazılı Düzenleme Tarihinden Önce İbrazı Geçersiz Olan Çekin Muhatap Banka Tarafından İşleme Konulması (ve Özellikle Ödenmesi)”, **TAAD**, Yıl: 5, Sayı: 19, 2014, ss. 321-354.

Yavuz, Nihat. **Borçlar Hukuku El Kitabı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Yeşilova Aras, Ecehan ve Bilgehan Yeşilova. ”Çek Hukukuyla İlgili İki Yeni Düzenleme(5838 Sayılı Kanun’un 18 ve 32/XIX. Maddelerinin Getirdikleri)”,**TBB Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 82, 2009, ss. 1-59.

Yıldırım, Ali Haydar. “Türk Hukukunda Vadeli Çek ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler”, **GÜHFD**, Cilt: XXI, Sayı: 4, 2017, ss. 91-129.

Yıldız, Şükrü. ”5941 Sayılı (Yeni) Çek Kanunu’nun Çek Hukukuna Etkileri”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: 18, 2010, ss. 71-83.

Yılmaz, Asuman. “Kambiyo Senetlerine Rehin Cirosu ve Rehin Cirosunun Teminat İşlemi”, **GSÜHFD**, Cilt: 10, Sayı: 2, 2011, ss. 287-308.

Yücesoy Yılmaz, Yasemin. “Ticari İşlerde Faiz Ve Yargıtay Uygulaması”, **TBB Dergisi**, Cilt: 31, Sayı: 140, 2019, ss. 303-330.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü (https://sozluk.adalet.gov.tr/rehin)

TBMM Genel Kurul Tutanağı, 23. Dönem, 3. Yasama Yılı, 59. Birleşim, 17/02/2009 (https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem23/tutanak3.htm)

R.G.18/02/2009, S.27155 (https://www.resmigazete.gov.tr/)

R.G.20.12.2009, S.27438 (https://www.resmigazete.gov.tr/)

R.G.,30.04.2021, S.31470 (https://www.resmigazete.gov.tr/)

5941 sayılı Çek Kanunu Gerekçesi (www.tbmm.gov.tr/) (E.T.18.04.2020)

TBMM Çek Kanunu Tasarısı,08/05/2009 (https://www.tbmm.gov.tr/)

https://www.riskmerkezi.org/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/2248/Bankalara_Ibraz_Edilen_ve_Karsiliksiz_Islemi_Yapilan_Cek_Bilgileri_-_Mart_2020.pdf (TBB Risk Merkezi)

(www.karararama.yargitay.gov.tr)

(www.kazanci.com.tr)

(www.hukuki.net)

(www.legalbank.net)

Oxford Dictionary

(app.e-uyar.com)